

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YEREL TARİH KONULARININ SOSYAL BİLGİLER
DERSLERİNDE UYGULANMASI; KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
(YOZGAT ÖRNEĞİ)**

Hazırlayan
Numan GÖÇ

İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. İsa TAK

TOKAT – 2008

YEREL TARİH KONULARININ SOSYAL BİLGİLER
DERSLERİNDE UYGULANMASI; KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ
(YOZGAT ÖRNEĞİ)

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 10 / 10 / 2008

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Eren YÜRÜDÜR

Üye : Yrd. Doç. Dr. İsa TAK (Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Gülşah BAŞOL

Üye : .....

Üye : .....

İmzası

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 19/09/2008 tarih ve 27/20 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Fatih Coşkun ERTAŞ

Mühür
İmza

Yrd.Doç.Dr.Fehim BAKIRCI
Enstitü Müdürü

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(10/10/2008)

Tezi Hazırlayan Öğrenci

Numan GÖÇ

İmzası

TEŞEKKÜR

Öncelikle, hayatım boyunca tüm kararlarımı destekleyen canım aileme, yüksek lisansım boyunca bana her konuda yardımcı ve destek olan tez danışmanım sayın Yrd.Doç.Dr. İsa TAK'a, değerli hocalarım Yrd.Doç.Dr. Gülşah BAŞOL, Yrd.Doç.Dr. Eren YÜRÜDÜR ve Yrd.Doç.Dr. Mehmet KARATAŞ'a, araştırma süresince bana her konuda yardımcı olan değerli arkadaşlarım Arş. Gör. Hakan ÖRTEN, Arş. Gör. Fatma MAZMAN ve Mahmut ÖZDOĞAN'a sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışma Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularını uygulamanın önemini belirtmek ve Yozgat ilindeki ilköğretim okulları ikinci kademedeki görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretimini kullanma durumları ve yerel tarih öğretiminin kullanılmasında karşılaşılan problemleri incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yapılan kaynak incelemesi ve literatür taraması ile sosyal bilgiler dersi ve amaçları, tarih öğretimi, yerel tarih, yerel tarihin gelişimi, kaynakları, faydaları, okul dışı yerel tarih öğretimi, yerel tarih öğretiminde fotoğraf, resim vb. kaynakların kullanımı, yerel tarih öğretiminde zaman şeritleri ve yerel tarih öğretiminde uyulması gereken ilkeler belirtilmiş ve yerel tarihin önemli olup, Sosyal Bilgiler derslerinde uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretimi ile ilgili görüşlerini belirlemek ve yerel tarih öğretimini kullanıp kullanmadıklarını tespit etmek amacıyla katılımcılara 28 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırmaya Yozgat ili merkez okullarında ve merkeze bağlı köylerde ayrıca ilçeler ve ilçelere bağlı köy ilköğretim okullarında görev yapan 132 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 11.5 paket programı ile kodlanmış ve analiz edilmiştir. Analizler sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, kendilerini mesleki açıdan yeterli gördükleri fakat görev yaptıkları çevrenin yerel tarihi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, Sosyal Bilgiler yeni müfredat programlarını yerel tarih öğretimi açısından yeterli görmedikleri, yerel tarih ile ilgili görüşlere katıldıkları, yerel tarihi Sosyal Bilgiler derslerinde tam olarak uygulamadıkları ve uygulamaya çalışırken bazı problemlerle karşılaştıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Yapılan literatür taramasında ilköğretim Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminin kullanılma durumu ile

ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan araştırmanın ilgili literatüre önemli katkısı olacağı dışunılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Yerel Tarih, Yerel Tarih Öğretimi.

ABSTRACT

This study emphasizes the importance of practicing local history topics in Social Studies lessons and the current use of local history teaching by Social Studies teachers, who are working at secondary level of primary schools in Yozgat. With this research, it is also aimed to explore the problems related to the local history teaching in Turkey.

After researching the materials that could be related to Social studies teaching and reviewing the relevant literature, the lessons and the aims of Social Studies class, teaching history, teaching local history out of school environment, improving local history teaching, the sources and the benefits of local history teaching, the application of visual aids to teaching local history and the time band in local history teaching are summarized. As a result, the ground rules that need to be followed in incorporating the local history to Social Studies classes are provided and finally, the importance of incorporating the local history to the Social Studies classes is once again emphasized with this study.

A 28 item questionnaire is applied in order to explore whether the teachers incorporate the local history to the social studies curriculum or not. The sample of the study is 132 Social Studies teachers who are working in Yozgat and its districts.

The data is analyzed through SPSS 11.5. Through the analyses, it is found that the Social Studies teachers considered themselves occupationally sufficient, however, they do not have enough knowledge about their districts' local history, and they found the new curriculum insufficient supplying the materials regarding the local history. Although they cannot incorporate to the lessons, they found to be firm believers of the importance of local history in teaching Social Studies and they also reported some problems that they encountered in incorporating the local history to the Social Studies

classes. To the best of my knowledge, in the literature, there are no studies on the topic till this research. Therefore, this study is important to fill this gap in the literature.

Key Words: Social Studies, Local History, Teaching Local History

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
RESİMLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	2
1.1.1. <i>Problem Cümlesi</i>	2
1.1.2. <i>Alt Problemler</i>	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.4. SAYILTIAR	4
1.5. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR.....	5
1.6. TANIMLAR	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. SOSYAL BİLGİLER.....	7
2.1.1. <i>Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçları</i>	11
2.1.1. <i>Sosyal Bilgiler Öğretimi Programının Genel Amaçları</i>	15
2.2. TARİH ÖĞRETİMİ.....	17
2.3. YEREL TARİH	21
2.3.1. <i>Yerel Tarihin Gelişimi</i>	27

2.3.2. <i>Yerel Tarih Öğretiminde Yararlanılabilecek Kaynaklar</i>	29
2.3.3. <i>Yerel Tarih Öğretiminin Faydaları</i>	31
2.3.4. <i>Yerel Tarih Öğretiminde Okul Dışı Tarih Öğretimi</i>	33
2.3.4.1. <i>Yerel Tarih Öğretiminde Gözlem Gezisi</i>	34
2.3.4.2. <i>Yerel Tarih Öğretiminde Müze Ziyaretleri</i>	36
2.3.4.3. <i>Yerel Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih</i>	38
2.3.5. <i>Yerel Tarih Öğretiminde Fotoğraf, Resim vb. Kullanımı</i>	40
2.3.6. <i>Yerel Tarih Öğretiminde Zaman Şeritleri</i>	43
2.3.7. <i>Yerel Tarih Öğretiminde Uyulması Gereken İlkeler</i>	44
2.3.7.1. <i>Yakından Uzağa İlkesi</i>	44
2.3.7.2. <i>Somuttan Soyuta İlkesi</i>	44
2.3.7.3. <i>Bilinenden Bilinmeyene İlkesi</i>	45
2.3.7.4. <i>Açıklık İlkesi</i>	45
2.3.7.5. <i>Hazır Bulunuşluluk İlkesi</i>	46
2.3.7.6. <i>Aktivite (Etkin Katılım) İlkesi</i>	46
3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	48
4. YÖNTEM	54
4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	54
4.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	54
4.3. VERİ KAYNAKLARI.....	55
4.4. VERİ TOPLAMA ARACI.....	55
4.5. VERİLERİN ANALİZİ	56
5. BULGULAR VE YORUMLAR	57

5.1. KATILIMCI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNE AİT BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİN DAĞILIMI.....	57
5.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YEREL TARİH ANKETİ MADDELERİNİN FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI.....	63
5.3. ARAŞTIRMA ALT PROBLEMLERİNE AİT BULGULAR VE YORUMLARI.....	68
5.3.1. Araştırma 1. Alt Problemi.....	68
5.3.2. Araştırma 2. Alt Problemi.....	71
5.3.3. Araştırma 3. Alt Problemi.....	74
5.3.4. Araştırma 4. Alt Problemi.....	80
5.3.5. Araştırma 5. Alt Problemi.....	81
5.3.6. Araştırma 6. Alt Problemi.....	92
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	108
6.1. SONUÇLAR.....	108
6.2. ÖNERİLER.....	112
KAYNAKLAR	115
EKLER.....	121
Ek 1- YOZGAT İLİ YEREL TARİHİ.....	121
Ek 2- SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YEREL TARİH ANKETİ.....	146
Ek 3- ARAŞTIRMA İZİNİ.....	148
ÖZGEÇMİŞ.....	149

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 5.1.1. Katılımcı Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	57
Tablo 5.1.2. Katılımcı Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	58
Tablo 5.1.3. Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Üniversitelere Göre Dağılımı	58
Tablo 5.1.4. Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakültelere Göre Dağılımı	60
Tablo 5.1.5. Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımı	60
Tablo 5.1.6. Katılımcı Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	61
Tablo 5.1.7. Katılımcı Öğretmenlerin Hizmet Yılına Göre Dağılımı.....	61
Tablo 5.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddeleri Veri Frekans Ve Yüzde Dağılımları	63
Tablo 5.3.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 7 Frekans ve Yüzdeleri	69
Tablo 5.3.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 8 Frekans ve Yüzdeleri	70
Tablo 5.3.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 9 Frekans ve Yüzdeleri	71
Tablo 5.3.2.1 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 10 Frekans ve Yüzdeleri	72
Tablo 5.3.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 11 Frekans ve Yüzdeleri	73
Tablo 5.3.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 12 Frekans ve Yüzdeleri	74

Tablo 5.3.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 13 Frekans ve Yüzdeleri	75
Tablo 5.3.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 14 Frekans ve Yüzdeleri	76
Tablo 5.3.3.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 15 Frekans ve Yüzdeleri	77
Tablo 5.3.3.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 16 Frekans ve Yüzdeleri	78
Tablo 5.3.3.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 17 Frekans ve Yüzdeleri	79
Tablo 5.3.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 18 Frekans ve Yüzdeleri	80
Tablo 5.3.5.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 19 Frekans ve Yüzdeleri	81
Tablo 5.3.5.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 20 Frekans ve Yüzdeleri	82
Tablo 5.3.5.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 21 Frekans ve Yüzdeleri	83
Tablo 5.3.5.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 22 Frekans ve Yüzdeleri	84
Tablo 5.3.5.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 23 Frekans ve Yüzdeleri	85
Tablo 5.3.5.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 24 Frekans ve Yüzdeleri	86

Tablo 5.3.5.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 25 Frekans ve Yüzdeleri	87
Tablo 5.3.5.8. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 26 Frekans ve Yüzdeleri	88
Tablo 5.3.5.9. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 27 Frekans ve Yüzdeleri	90
Tablo 5.3.5.10. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 28 Frekans ve Yüzdeleri	91
Tablo 5.3.6.1. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması.....	93
Tablo 5.3.6.2. Öğretmenlerin Üniversite Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması.....	97
Tablo 5.3.6.3. Öğretmenlerin Fakülte Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması.....	98
Tablo 5.3.6.4. Öğretmenlerin Bölüm Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması.....	102
Tablo 5.3.6.5. Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması	103
Tablo 5.3.6.6. Öğretmenlerin Kıdem Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması.....	106

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Boğazlıyan çevresinde yakalanan Ermeni çetelerin silah ve cephanesi.....	128
Resim 2: Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey	129
Resim 3-4: Kaymakam Kemal Bey'in Cenaze Merasimi.....	130
Resim 5-6-7: Kerkenez Harabeleri	130
Resim 8-9-10-11 : Büyük Nefes (Tavium).....	131
Resim 12-13: Çeşka Yeraltı Şehri	132
Resim 14: Alişar Höyüğü	132
Resim 15-16 : Romalılara Ait Kaplıca (Sarıkaya).....	133
Resim 17: Akdağmadeni Kilisesi	133
Resim 18: Behramşah Kalesi.....	134
Resim 19-20: Yozgat Saat Kulesi.....	134
Resim 21: Yozgat Lisesi	135
Resim 22:Askerlik Şubesi.....	136
Resim 23-24: Karshoğlu Konağı (Arkeoloji Müzesi)	136
Resim 25-26: Etnoğrafya Müzesi	137
Resim 27-28-29-30: Çapanoğlu Camii	138
Resim 31:Başçavuş Camii	139
Resim 32: Kayyumzade (Demirci Ali Efendi) Camii.....	140
Resim 33: Cevheri (Cevahir) Ali Efendi Camii.....	140
Resim 34: Kubbeli Camii	141
Resim 35: Çerkez Bey Türbesi	142
Resim 36: Şah Sultan Hatun Türbesi.....	142
Resim 37: Ali Çelebi Türbesi	143

Resim 38: Mahmut Çelebi Türbesi	144
Resim 39: Osmanpaşa Türbesi	144
Resim 40: Karabıyık Köprüsü	145

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

NCSS: Amerika Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi

Akt.: Aktaran

yy.: Yüzyıl

f: Frekans

p: Anlamlılık derecesi

sd: Serbestlik derecesi

X^2 : Kay kare

% : Yüzde

1. GİRİŞ

Çeşitli ve karmaşık olaylarla karşı karşıya bulunan insanlar, toplumsal hayatta sürekli olarak hayata uyum sağlama ve bilgiyi beceriye dönüştürme çabası içindedirler. Yani sürekli bir değişim söz konusudur. Bilginin beceriye dönüştürülmesi sırasında karşımıza genel bir tanımla bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanan eğitim çıkmaktadır (Demirel, 2005: 41). Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişmeyi oluşturma süreci olarak tanımlanan eğitim, insanı ve dolayısıyla toplumu düşündüren, geliştiren, yeniliklere hazırlayan bir kaldıraç olarak kullanılabilir. Böylece bir eğitim, her şeyden önce insanın aklını, yeteneklerini rahatça kullanabilmesini, sorunlarını ve dünyayı algılayabilmesini sağlayabilmelidir (Apaydın, 1995: 64). Bununla birlikte eğitim, toplumsallaşma için temel bir kurumdur. “Bireylerin davranış kalıplarını ya da toplumsal süreçleri öğrenmesi” olarak nitelenen toplumsallaşma, doğumdan ölüme kadar süren bir süreç olduğundan, eğitimi belli bir dönemle sınırlandırmak doğru değildir. Çünkü davranış kalıpları ve sosyal roller, zaman içinde değişir. O halde eğitim, yaşam boyu sürer (Gündüz, 2002: 209).

Sağlıklı toplumsallaşma süreci içinde; her toplum o toplumu oluşturan bireyleri kendi hedefleri doğrultusunda yetiştirmek ister. Bireylerin ise birincisi doğal, ikincisi onun tarafından hem doğa hem de diğer kişilerle etkileşimi sonucu oluşturduğu toplumsal olmak üzere iki çevresi vardır. Bu iki çevre onun var olmasını, bir bakıma insan olmasını sağlar. Birinci çevreyi doğa bilimleri, ikinci çevreyi ise sosyal bilimler incelemeye çalışmaktadır. Her iki çevre bilimsel yöntemle ele alınmakta, neden-sonuç ilişkileri saptanmaya çalışılmaktadır (Sönmez, 1998: 3).

Bu iki çevre içinde yaşamını sürdüren insanın topluma faydalı olmasını istemek kaçınılmazdır. Yani toplumu oluşturan kişilerin o toplumun hedefleri doğrultusunda

yaşamlarını idame ettirmesi gerekir. İşte bu süreç içerisinde bireylere gerekli eğitim verilmekte ve onlardan belirlenen hedeflere uygun davranışlar beklenmektedir. Yukarıda da söylediğimiz gibi doğumla başlayan bu eğitim süreci insanların yaşamları boyunca sürmektedir. İlköğretim dördüncü sınıfta vermeye başlanan ve ikinci kademedede de devam eden Sosyal Bilgiler dersi toplumun hedeflerini gerçekleştirmede eğitim sisteminin olmazsa olmazlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kişilerin kendi inançlarıyla toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlarken, insanlara gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları kazandırmada sosyal bilimler önemli sorumluluk taşır. Sosyal bilgiler dersinin kaynağını da sosyal bilimler oluşturmaktadır. İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi, Tarih, Coğrafya, Hukuk, Sosyoloji, Antropoloji, Eğitim, Ekonomi ve Felsefe bilimlerinin kesişme alanıdır (Öztaş, 2000: 1-2).

1.1. PROBLEM DURUMU

1.1.1. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi; Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenlerin tarih konuları öğretilirken, yerel tarih konularını uygulama durumları ve karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

1.1.2 Alt Problemler

1- Öğretmenler mesleki açıdan ve çalıştıkları yerin tarihi açısından kendilerini yeterli görmekte midir?

2- Öğretmenlere göre 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler yeni müfredat programını yerel tarih öğretimi açısından yeterli midir?

3- Öğretmenler yerel tarihe ilişkin ankette yer alan ifadelere katılmakta mıdır?

4- Öğretmenler yerel tarih konularına ders işlerken başvurmakta mıdır?

5- Yerel tarih konularına başvuran öğretmenlerin uygulamaları ve karşılaştıkları

güçlükler nelerdir?

6- Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi'ne verdikleri yanıtlar çeşitli bağımsız değişkenlere (cinsiyet, kıdem, yaş vb.) göre farklılaşma göstermekte midir?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler derslerindeki tarih konuları öğretilirken; öğretime yerel tarihten ve yerel örneklerden yola çıkarak başlamanın yararlarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Öğrencilerin kendine yakın olan, bildikleri ve sürekli içi içe yaşadıkları çevreyi ve bu çevrede oluşmuş olayları kendilerine uzak olan olaylara göre daha kolay öğrenmeleri kaçınılmazdır. MEB müfredat programlarının öğretmenin insiyatiline bıraktığı yerel tarih konuları açısından öğretmen uygulamaları bu konu için hazırlanmış anket sonuçları ile gösterilmeye çalışılmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sosyal Bilgiler öğretiminde, 2005-2006 eğitim – öğretim yılından itibaren değişikliğe gidilerek yapılandırmacı yaklaşım hayata geçirilmiştir. Öğrenciyi merkeze alan ve öğretmeni bir öğreticiden çok rehber konumuna getiren bu yaklaşımla müfredatta önemli değişikliklere gidilmiştir.

Bu değişikliklerde temel sebep, öğretmen merkezli öğretim sisteminden verim alınamaması ve öğrenciyi aktif konuma getiren öğrenci merkezli öğretim sistemine geçilmek istenmesidir. Her öğrencinin kendine özgü olduğunu kabul eden bu yeni anlayış doğrultusunda hazırlanan programla, öğrencilerin eğitim – öğretim faaliyetlerine katılmalarını sağlamak esas alınmıştır (Yeşilbursa, 2006: 18). Açık göz'e göre bireyler okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini ve söyleyip yaptıklarının %90'ını

hatırlamaktadırlar (Açıkgöz, 2006; Akt. Örtten, 2008: 36).

Müfredatta yapılan bu değişikliklerle Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularına verilecek önem artmış olarak gözükmektedir. Öğretmenler öğrencilerine önce yakın çevrelerindeki olgu ve olayları anlamaları için rehberlik etmelidir. Çünkü öğrencilerin eğitim – öğretim faaliyetlerine aktif olarak katılabilmek için yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene ve somuttan soyuta ilkeleri doğrultusunda kendi çevrelerinden başlamaları daha kolay olacaktır.

Birçok soyut kavramı içinde barındıran tarih konuları ancak yerel tarihe öğretmenlerin verecekleri önemle ve bu konularda yapacakları çalışmalar ile dersleri sıkıcılıktan kurtaracak ve onlara somut anlamlar yükleyecektir. Bu noktada öğretmenlerin yaşadıkları çevre ile ilgili bilgilere sahip olması ve araştırmalar yapması gerekmektedir.

Yapılan bu çalışma yerel tarih konularında öğretmen uygulamaları ve karşılaşılan güçlükleri tespit edecektir. Öğretmenlerin çalıştıkları bölgenin yerel tarih konularına Sosyal Bilgiler derslerinde ne derece değindiklerini ortaya koyma ve yerel tarih konularını uygularken karşılaştıkları güçlükleri tespit etmek açısından önem taşımaktadır.

1.4. SAYILTILAR

1- Yerel tarih öğretimi, Sosyal Bilgiler derslerinin amaçlarına ulaşmasında etkilidir.

2- Yerel tarih konuları uygulanırken öğretmenler güçlüklerle karşılaşmaktadır.

3- Araştırmacı tarafından hazırlanan anket verileri elde etmek için yeterlidir.

4- Araştırmaya katılan öğretmenler anketi cevaplarırken samimi davranmışlardır.

1.5. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Araştırma;

- 1- 2007-2008 öğretim yılı,
- 2- Yozgat, ilçeleri ve köylerindeki Sosyal Bilgiler öğretmenleri,
- 3- Yerel tarih konularının uygulanması,
- 4- Öğretmenlerin araştırmacı tarafından hazırlanan ankete verdikleri cevaplar

ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Eğitim: Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişmeyi oluşturma sürecidir (Nas, 2003:25).

Katılımcı Öğretmen: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi'ne katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerini ifade etmektedir.

Öğretmen: İlköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerini ifade etmektedir.

Sosyal Bilgiler: Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 1998: 3).

Sosyal Bilgiler Dersi: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset bilimi ve Hukuk gibi sosyal bilimlerle Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2004, 38–39).

Sosyal Bilgiler Öğretmeni: İlköğretim okullarının ikinci kademesinde sosyal

bilgiler derslerinden sorumlu eğitim fakültelerinin Sosyal Bilgiler, Tarih veya Coğrafya öğretmenliği ile Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih, Coğrafya bölümlerinden mezun pedagojik formasyon almış olan branş öğretmeni (Örten, 2008: 6)

Tarih: Tarih geçmişteki olayları; yer, zaman ve faileri göstererek kaynakalara dayalı olarak sebep – sonuç ilişkisi içinde inceleyen bir bilim dalıdır (Köstüklü, 2003: 12).

Yerel Tarih: Belli insanların belli zamanda ve yerdeki (bir köy, kasaba, kent, kilise bölgesi, köylük ya da herhangi bir anlamda bir bölge olabilir) öyküsü ya da geçmişin bilgisi (Aslan, 2000:195).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. SOSYAL BİLGİLER

İnsan dünyaya geldikten sonra sürekli çevresindekilerle etkileşim içindedir. Çocuk büyüdükçe çevresindeki insanları sevmek, onlar tarafından sevimli veya bir gruba ait olmak ister. Bunları yaparken de toplumun kurallarına uymak zorundadır. Toplumsallaşma süreci aile ile başlar ve eğitim kurumlarının desteği ile devam eder. Eğitim kurumları bu işlevi, bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumlarını tanımasını sağlayarak, toplumdaki rollerin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Böylece birey mutlu ve üretken olurken, toplumun sürekliliği de sağlanmış olur. Okullarda öğrencilere bu bilgi ve becerilerin önemli bir kısmı ancak Sosyal Bilgiler dersi ile kazandırılmaktadır (Bozkaya, 2001: 13).

Ansiklopedik bir bilgi olarak “sosyal” şöyle tanımlanmaktadır: Toplumun çeşitli tabakaları ilgili olan; topluma ait olan veya toplumla ilgisi bulunan yani onu teşkil eden olaylar ve münasebetler, sosyal özellikler gösterir. Gerek fertlerin, gerekse fertlerin oluşturdukları toplulukların birbirine karşılıklı tesirlerine ve münasebetlerine dair olan sosyoloji ve diğer ilimlere konu olan olaylar sosyal kelimesine dahil bulunur (Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: 3654).

Buradan hareketle, “Sosyal Bilgiler” toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. Toplumsal gerçek denildiğinde, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik aklı gelebilir (Sönmez, 1998: 3).

Eğitim programlarında yer alan temel disiplin gruplarından biri olan Sosyal Bilgiler, programlarda en kapsamlı dersleri içermekte ve öğrencilerin çok yönlü

gelişmelerine katkıda bulunmaktadır (Çiftçi, 2002: 1). Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerden beklenen hedef davranışlar ise; karar verme mekanizmasını kullanabilme, ailesini, arkadaşlarını, vatanını, milletini, insanlığı sevebilme, iyi bir üretici ve tüketicisi olabilme, demokrasiyi benimseyebilme, çok boyutlu düşünebilme, bilimsel yöntemi kullanabilme, ulusun ve insanlığın tarihi ile ilgili temel olguların bilgisi, temel olguları kavrayabilme vb. olabilir.

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına kısaca iyi vatandaş yetiştirmektir dememiz mümkündür. Bireylerin iyi birer vatandaş olabilmeleri ise sağlam karakter ve ahlak temelleri üzerinde olabilmektedir. Yine kişilerin olumlu ahlak ve karakter gelişimi sağlamalarında Sosyal Bilgiler dersine ve bu dersin uygulamalarına ihtiyaç olduğu yadsınamayacak bir gerçektir.

Sosyal Bilgiler dersi iki temel özellik çerçevesinde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi disiplinler arası olması, ikincisi ise; toplumun hedeflerine en iyi şekilde hizmet edecek vatandaşlar yetiştirmeye çalışmasıdır. Disiplinler arası olan, insan ve insanın oluşturduğu olguları konu alan Sosyal Bilimler, Tarih, Coğrafya, Hukuk, Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Eğitim, Ekonomi vb. disiplinleri içine alır (Köstüklü, 2003: 99). Çocukların zihinsel gelişimlerinin tündengelimden tümevarıma doğru olması sosyal bilimlerin ayrı ayrı değil de sosyal bilgiler çatısı altında öğretilmesini zorunlu kılmaktadır. Sosyal bilimler sosyal gerçeklerle bir bağ içerisindedir. Toplumsal yaşamla ilgili bu gerçekler ne kadar bütünlük içinde verilirse, öğrencinin de zihinsel gelişimine o kadar uyum sağlamakta ve öğrencilerin bu sürece uyumunu kolaylaştırmaktadır.

Yaşam bir bütündür ve öğrenci karşılaştığı sorunları bir bütünlük içinde görmektedir. Çocuğun yaşamı anlayabilmesi, karşılaştığı sorunları çözebilmesi, elde

ettiği bilgi ve becerileri kullanabilmesi olayları bir bütünlük içerisinde algılamasıyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler disiplinler arası bir ders olarak ve ilköğretimde temel derslerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinin etkili vatandaş yetiştirme özelliği, demokrasiye bağlı, mantıklı ve doğru kararlar alabilen sorumluluktan kaçınmayan, kendisine ve çevresine en iyi şekilde yarar sağlamaya çalışan bireyler yetiştirmeye çalışmasıdır. İnsanlar toplumun ayrılmaz parçası ve toplumu devam ettiren yapı taşlarıdır. Toplumun en iyi şekilde devam etmesi onu meydana getiren insanların ona uyumu ile gerçekleşebilmektedir. Toplumlar ancak bireylerin toplumsallaşması ile kültürlerini koruyabilmekte ve devam ettirmektedirler. Bu noktada Sosyal Bilgiler kişilerin toplumsallaşmasına yardımcı olan hatta bireylerin toplumsallaşmasını sağlayan temel derstir diyebiliriz.

Yalnız toplumsallaşma denilince bireylerin var olan kültürü olduğu gibi kabul edip ona göre yaşaması anlaşılmalıdır. Kültür onu benimseyen insanlarla yaşayabilmektedir. Bu sebeple sosyal bilgilerin amacı etkin vatandaş yetiştirirken, onun toplumsallaşmasını sağlarken her şeyi yalnızca olduğu gibi kabul eden vatandaş yetiştirmekten öte, var olduğu toplumu ileriye götürecek, üretici vatandaşlar yetiştirmek olmalıdır. Başka bir deyişle var olduğu toplumun normlarına uyum sağlarken o toplumun ilerlemesine katkı sağlayan vatandaşlar yetiştirmek Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı olmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersi, sosyal katılım, eleştirel düşünme, iletişim, araştırma, karar verme, gözlem, değişim ve sürekliliği algılama, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama ve tarihsel empati, vs. becerileri kazandırmaya yönelik amaçları bünyesinde bulundurmaktadır (MEB, 2006: 27).

Kısaca Sosyal Bilgiler, disiplinler arası olan, ilköğretimde okutulan temel derslerden biridir. Amacı etkili vatandaşlar yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler, disiplinler arası oluşu ile bir bütünlük içerisinde verilmektedir. Bireylerin toplumsallaşmasını ve toplumlarını ilerletme düşüncesini onlara benimsetmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretiminde; öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, bir başka deyişle öğrenciden her safhada derse aktif katılım, öğrencilerin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yapılandırmacı yaklaşım hayata geçirilmiştir (MEB, 2007: 12).

Yapılandırmacı yaklaşım, 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya konulmuş, öğrenci merkezli öğretim temel alınmıştır. Bu çerçevede öğretmenlerin konuları çok yönlü işlemleri istenmekte, öğrencilerde milli bilinç ve tarih duyarlılığı oluşturmak amaçlanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşım bir öğretim yöntemi ve stratejisi olmamakla birlikte; öğretimden çok öğrenme üzerinde durmaktadır. Bu yaklaşım öğrenmeyi en genel kavramlarla yapılandırır, öğrencilerin kendi görüşlerini ortaya çıkarır, programı öğrenciye göre düzenler ve öğrencileri ilgi duydukları problemlere yöneltir. (Yeşilbursa, 2006: 14-15).

Öğrenciyi merkeze alan yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda Sosyal Bilgiler, yakından-uzağa, somuttan-soyuta, basitten-karmaşığa, bilinenden-bilinmeyene ilkelerinin uygulanmasıyla bireyin birinci safhada yaşadığı çevreyi tanıması böylece değişim ve sürekliliği algılama, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama ve tarihsel empati becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır.(Örten, 2008: 2)

Sosyal Bilgiler derslerinde, yakından-uzağa, somuttan-soyuta, basitten-karmaşığa, bilinenden-bilinmeyene ilkelerine bakıldığında, MEB'nın "Öğretmen, kazanımları gerçekleştirme koşuluyla çerçevesi çizilmiş içeriğe bağlı olarak çevre

özelliklerini dikkate alarak hareket edebilir” şeklinde bıraktığı esneklik Sosyal Bilgiler derslerinin amaçlarını kazandırmada öğrencinin yakın çevresini tanımasını öğretmenin uygulamalarına bırakmaktadır.

Bu nedenle öğretmen, sınıfın insan ilişkileri yönünden havasını, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel amaçlar arasındaki dengeyi, bireysel farklılıkları dikkate alarak oluşturmalı, öğrencilerin olgu ve olayları kendi kendilerine değerlendirerek bağımsız yargıya varabilmek, amaçlarla öğrenme ilkeleri arasındaki dengeyi kurmak ve olumlu davranışlar için uygun ortam hazırlaması gerekir (Çiftçi, 2002: 16). “Yeni tarih öğretimi anlayışında, öğretmenin rolü, öğretim sürecini yönlendirmektir. Kendisi başvuru bilgi kaynağı değil, bilgiye erişimde bir araçtır” (Özalp, 2000: 6).

2.1.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçları

Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden,

1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.
2. Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler tarihi içindeki şerefli geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlatları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.
3. Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.
4. Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve

ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.

5. Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler.
6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak, milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık haline getirirler.
7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediklerini kavrarlar.
8. Toplumunu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil, evrensel yönlerini de anlayarak ve takdir ederek, milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.
9. Türk inkılâbının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar, Türk inkılâbının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakâr birer Türk evladı olarak yetişirler.
10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar. Bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma yolunda her fedakârlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.
11. Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik, siyasî olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak, düşünme,

araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.
13. Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.
14. Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanır; onları korumak gerektiğini öğrenirler.

Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden,

1. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.
2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler
3. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.
4. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.
5. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar.

6. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirirler

Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden,

1. Yurdumuzun Dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.

2. Türkiye'nin, yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.
3. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.
4. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler, etkili birer vatandaş olarak yetişirler.
5. Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.
6. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.
7. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden,

1. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.
2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.
3. Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
4. Üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenirler.
5. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.
6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.
7. Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar.

şeklindedir. (Komisyon, 2000: 178-180)

2.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından geliştirilen ve 2005 yılında yayınlanan Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel amaçları sıralanmıştır;

7. sınıfın sonunda öğrencilerin aşağıda belirtilen amaçlara ulaşmış olmaları hedeflenmektedir.

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin, ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel referans kabul ederek bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB, 2005: 6).

2.2. Tarih Öğretimi

“Tarih, geçmişte yaşamış insan topluluklarının siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetlerini yer ve zaman göstererek, sebep sonuç ilişkisi içinde belgelere dayanarak, objektif olarak inceleyen sosyal bir bilim dalıdır” (Tahancı, 2002:2).

İnsanoğlu sosyal bir varlıktır ki bu sebeple çevresiyle birlikte yaşamak zorundadır. Sağlıklı bir hayat ve düşünce tarzı için önce insanın kendisini tanıması gerekir. Geçmişten günümüze gelen sorulara cevap verebilmek için öncelikle tarihe başvururuz. Tarih bir milletin hafızasıdır. Bir insan için hafıza ne ise bir millet için de tarih aynı önemi taşımaktadır. Hafızasını kaybeden bir insan kendini tanıyamaz ve istikrarlı bir geleceği olamaz. Bu yüzden, toplumların ve milletlerin varlıklarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri, onlar için hafıza niteliği taşıyan tarihlerini öğrenmeleri gerekir (Köstüklü, 2003: 11).

Atatürk, tarih öğretiminin lüzum ve önemini şu sözleri ile ifade etmektedir: “ Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel, Türkiye'nin istikbaline, kendi benliğine ve an'anat-ı milliyetine düşman olan bütün anasır-ıla mücadele etmek lüzumunu öğretilmelidir. Beynelmillel vaziyeti cihana göre, böyle bir cidalin istilzam eylediği anasır-ı ruhiye ile mücehhez olmayan fertlere ve bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklal yoktur (Akt. Akbaba, 2003: 2).

İnsanların kültür seviyesinin yükselmesine ve ahlak şuurunun uyanıp manevi değerlerin gelişmesine katkıda bulunan tarih, insanın kendini anlatmasını sağlaması, değerleri ve inançları inceleme fırsatı vermesi, bu incelemenin sonucunda doğru neticelere varmasını sağlayan bir düşünce tarzı geliştirmesi ve bu düşünceyle toplumu anlayabilmesini de sağlaması açısından önemli bir role sahiptir. (Akbaba, 2003: 8). Bu

nedenle “Geçmişte ve günümüzde, uzun bir devlet geleneğine sahip olmayan milletler veya milletleşme sürecinde olan toplumlar, kendilerine tarih yaratmanın endişesi içinde olagelmışlerdir” (Köstüklü, 2003: 12).

Tarih öğretimi, ilköğretimde sosyal bilgiler öğretiminden bağımsız olmayan bir alandır. Bu yüzden Sosyal Bilgiler dersi ile tarih öğretimi yakından ilişkilidir (Kozan, 2002: 8).

Tarih öğretimi, bilişsel, psikomotor, kişisel ve sosyal yönden bir bütün olarak gelişmiş insanı yetiştirmede çok önemli bir yer tutarken, bir sosyalleşme aracı olarak kültürel mirasın aktarıcısı, vatandaşlık eğitiminin de bir aracı olarak kullanılır (Akbaba, 2003: 1).

Tarih öğretimi, kültürel mirasımızın önemli bir parçası olması, çözümleme, sentez ve öteleme gibi eğitimsel becerileri geliştirmesi, her öğrencinin bilmesi gereken fikir ve kavramları vermesi, geniş bir literatürü içermesi, dünya vatandaşlığı için eğitimde önemli bir unsur olması okul hayatına katkıda bulunması, yerel konumumuzun gelişmesini anlamamıza yardımcı olması, yaşama uyum sağlamada öğrencilere yardımcı olması, empati beslemesi, öğrencileri iyi birer vatandaş ve milletin sadık taraftarları yapması, toplumu kaynaştırması bakımından önemli ve gereklidir (Nichol, akt. Öztaş, 2000: 4).

Köstüklü (2003)’ye göre tarih öğretimi: Öğrencinin geçmişe alakasını çekmek, öğrencinin diğer ülke ve kültürleri bilmesine, anlamasına katkıda bulunmak, geçmişin ışığında günümüzü anlamak, müfredatın diğer alanlarını zenginleştirmek, disiplinli çalışma ile zihni eğitmek, öğrencileri yetişkin hayata hazırlamak ve öğrencinin kimlik duygusunun gelişimine katkıda bulunmaktadır.

John Dewey'e göre (Akt. Öztaş, 2000: 3) tarih öğretmenin amacı, çocuklara sosyal hayatın gerçeklerini sezdirmek, insanları birlikte harekete getiren kuvvetleri buldurmak ve kişilerin umumi cemiyet içindeki rollerini göstermektir.

Tarih öğretiminde hedef ezbercilikten çok, bu konuda beceriler kazandırmak olmalıdır. Bruner'e göre insanlar ayaklı kütüphane değil, tarihi bir mesele olarak işlevinin ne olduğunu ve bilgi sürecinde rolünün ne olduğunu bilmelidir. Dewey'e göre tarih öğretmekten maksat, çocuğa sosyal hayatın değerini sezdirmek, insanları birlikte harekete getiren kuvvetleri buldurmak ve kişilerin bu umumi faaliyet içindeki rollerini göstermektir (Akbaba, 2003: 4).

Tarih öğretiminin amaçlarından biri de öğrencinin yaşadığı zamanı anlayarak geçmişin doyumuna vardırmasıdır. Bu yerel tarihte genel tarihten daha kolay verilmektedir. Çünkü öğrencinin içinde bulunduğu tarihe adapte olması bir avantajdır (Aslan, 2000: 203).

İngiliz Tarihçisi ve filozofu Collinowood, tarihin neye yaradığı sorusunu şu şekilde cevaplamaktadır; “ Tarih insanın kendisini bilmesine yarar. Genellikle insanın kendisini bilmesinin çok önemli olduğu düşünülür. Kendini bilmesi de, yalnız kişisel özelliklerini, kendini başka kimselerden ayıran şeylerini değil, insan olarak kendi tabiatını bilmesidir. Kendini bilmek, önce insan olmanın ne demek olduğunu bilmektir. İkincisi olduğunuz türden bir insan olmanın ne demek olduğunu bilmektir. Üçüncüsü, başka bir kimse değil de siz olmanın ne demek olduğunu bilmektir. Kendini bilmek ne yapabileceğini bilmektir. Hiç kimse ne yapabileceğini denemeden bilemeyeceği için insanın yapabilecekleri konusunda tek ipucu yapmış olduklarıdır. Tarihin değeri ne yaptığımız, böylece de ne ve kim olduğumuzu bize öğretmesidir” (Akt. Konaş, 1996: 3).

Hollandalı tarihçi Pieter Geyl'in “ gerçekten sonu gelemeyen bir münakaşa” olarak özetlediği tarih (Akbaba, 2003: 1) İnsana doğru değerlendirme yapmayı öğretir, insanı çağdışı olmaktan kurtarır, gününü yaşayan geleceğe doğru uzanan değerleri içinde yapıcı rol oynamasına yol açabilir (Kontaş, 1996: 4).

Tarih öğretiminde elde edilen bilgilerin anahtarı “tarih bilinci”dir. Bireyler kendini herhangi bir alt veya üst birime ait hissetmesinde tarihsel bilincin önemli rol oynadığı kolayca söylenebilir. Tarihsel bilinç bir takım bilgilerin ezberletilmesiyle değil hayata geçirilen bilgilerle kazandırılır (Şimşek, 2002: 2-8).

Geçmiş bilmemiz geleceğe güvenle bakmamızı sağlarken, geleceğe de emin adımlarla yürümemizi sağlar. Örneğin tarihteki savaşların sebepleri, sonuçları, devletlerin hangi dönemlerde hangi nedenlerden dolayı dost ya da düşman olduğunun bilinmesi günümüz şartlarında da benzer olaylarda bize ışık tutacaktır (Tahancı, 2002: 2).

Öğretimin hedeflerine ulaşmasındaki en önemli faktörlerden biri öğretmendir. Okulda ne kadar araç-gereç olursa olsun, program ne kadar güzel olursa olsun, gerekli rehberliği öğrencilere öğretmen sağlayacağı için okuldaki en önemli husus olarak öğretmenler karşımıza çıkmaktadır (Kozan, 2002: 8).

Dolayısıyla öğrencilerde istenen davranış değişikliğinin meydana gelmesi için öğretmenlerin genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik mesleki beceri ve niteliklerine sahip olmaları gerekir. Buna ek olarak Sosyal Bilgiler öğretmenleri, sosyal bilimler amaç ve hedeflerini çok iyi bilme ve bu amaç ve hedeflerin ışığı altında uygun öğretim etkinlikleri planlayabilme bilgi ve becerisine de sahip olmalıdırlar (Demircioğlu, 2004: 73). Bununla birlikte giderek küreselleşen dünyada öğretmen, bilgiyi dikte ettiren değil, bir rehber ve yol gösterici olmalıdır. Bu yeni yaklaşıma göre, tarihsel bilgiler öğrenciler

için daha anlaşılır olmakta ve öğrenciler okul dışındaki dünyanın karmaşık yapısını daha iyi anlayabilmektedirler (Candan, 2005: 331).

Avrupa Tarih Öğretmenleri Birlikleri Daimi Konferansı (1997) temsilcilerinin tarih öğretimi ile ilgili önerilerinde: Öğretmenler, tarih eğitimi üstüne yapılan akademik tartışmalardan haberdar olmalı ve bu yöndeki gelişmeleri çalışmalarına yansıtmalıdırlar. “Başka” ve “başkalık” kavramları cinsiyet ve yerellik gibi konular ders programlarında yer almalıdır (Akt. Akbaba, 2003: 14).

2.3. Yerel Tarih

Çocuklar ve gençler için, içinde yaşadıkları çevre ve toplum anlamlı ve memnuniyet verici olmak durumundadır. Bu durum, onların temel zihinsel ve duygusal ihtiyaçlarını yakın çevrelerinden ve içinde yaşadıkları toplumdan giderebilmeleri ile mümkündür (Safran, 2006: 201). Tarih bilinci, geçmişin yorumu ile bugünün kavranması ve geleceğin beklentileri arasında bağlantı kurmaksa, yerel tarih araştırmalarının, eğitiminin ve yayımcılığının bu bütünlük içinde çok önemli bir rolü bulunmaktadır (Silier, 2002: 11).

Belli insanların belli zamanda ve yerdeki (bir köy, kasaba, kent, kilise bölgesi, kontluk ya da herhangi bir anlamda bir bölge olabilir) öyküsü ya da geçmişin bilgisi olarak tanımlayabildiğimiz yerel tarih, belli bir yerde yaşayan toplumların kökeni, toplumsal ekonomik ve politik gelişmeleri, gelişim özellikleri, yaşam biçimleri, bu yaşam biçimlerinin dokularını konu edinebilir (Aslan, 2000: 195).

Bir başka deyişle yerel tarih, yaşadığımız yerleşim yerinin geçmişinin, tarihi açıdan incelenmesi, korunması, öğrenilmesi ve öğretilmesini hedefleyen bireysel ve örgütsel girişi ve çabalar olarak tanımlanabilir (May, 1974; Danacıoğlu, 2001: Akt. Demircioğlu, 2005: 70).

Danacıoğlu'na göre (2001), yerel tarih, öncelikle sınırları belli bir coğrafı alan, mekansal bir sabitliktir. Yerel tarih, tarihin bir fiziğe kavuğuğı alandır. Ama bu yerelin sadece tanımının bir parçasıdır. Çünkü mekan tek bağına pasif bir cz; dolayısıyla yerel tarih iki temel czn, ani insanın ve mekanın bir araya geldiği bir bütünlüğü ifade eder (Danacıoğlu, 2001:6).

Toplumsal tarihi mikro ve makro açıdan ele alan Erpulat (2003), makro tarihe evrensel insanlığın tarihi, mikro tarihe ise insanın, bireyin tarihi demektedir. Makro tarihçilik bizim hayatımızı doğrudan etkilemeyen olayları anlatırken, mikro tarihçilik bizim evimizde, çevremizde ve mahallemizde yağanılan olayları anlatır. Mikro tarihi yağayabilir, hissedebiliriz ya da ona dokunabiliriz. Aile, içinde yağanılan sokak, mahalle / köy, doğup bynen semt / kasaba / kent kiğisel tarihimizin, kimliğimizin çok önemli bir parçasıdır. Bu nedenle çocuğa dedesinin ya da mahallesinin, bakkalının hayatı, bir kahramanın hayatından daha ilginç gelir (Erpulat, 2003: 131; Silier, 2002: 11).

Yerel tarih bir bakıma kiğinin doğup büyüdüğü çocukluğunun, gençliğinin öğrenim hayatının sürdüğü yakın çevresinin tarihidir. Yakın evre yaygın olarak insanın doğup büyüdüğü yer, içinde yağadığı evre olarak tanımlanır. Sadece mekana bağlı olarak kalan bu tanımlama, insanın ister küçük, ister büyük bir çevresi olsun sadece bir tabiat parçası olmaktan fazla bir Őeydir. Yakın evre, coğrafı, jeolojik, tarihi, fikri tasarımlar ve kavramlar ile birlikte yağanılan insanları ve düŐünceleri ile kültür hayatımızın temel tağını teşkil eder. Yakın evre sevgisi, vatan sevgisi, millet duygusu ve millet sevgisi ile birlikte geliŐir (Durlu, 1962:11, Akt. IŞık, 2002: 23).

Bireylerin kendi ulusal değerleri yanında barıŐ, demokrasi, insan haklarına saygı ve hoşgörü gibi evrensel değerlere sahip çıkan yeni tarih anlayışının hedeflerinden biri; Ulusal, yerel, bölgesel, kıtasal tarih ile dünya tarihi arasında uygun dengeler kurmaktır

(Özalp, 2000: 4). Yerel tarih ile ulusal ve evrensel tarih arasındaki ilişki “ağaca bakarak ormanı görmek” biçiminde tanımlanmakta, yerel örneklerden yola çıkarak genel yapıyı anlamlandırmak biçiminde algılanmaktadır. Ancak genel ve evrensel çerçeveden yoksun bir yerel tarih anlayışı çok fazla ayrıntıya inmekte, bu özel ayrıntı ile uğraşmanın ağacın dalları arasında kaybolarak genelleme ve kıyaslama yeteneğini kaybettirme gibi handikapları da vardır. Tarihe yerelden bakmanın avantajlarına gelince, ulusal ve evrensel sentezlerin yerel düzeydeki yansımaları hem genellemelerin içini doldurabilecek örnekler sunmakta hem de bazı soyut olguların pratik sonuçlarının kıyaslanmasına olanak sağlamaktadır. Yerel örnekler genel tarihi daha anlaşılır hale getirdikleri için bazı tarihçiler yerel örneklere “genel tarihi aydınlatan sadık referanslar” “genel ve ulusal tarih için uygun ve anlamlı örneklerle dolu bir depo ya da cephanelik” olarak nitelendirmektedirler (Aslan, 2000: 201-202).

Yerel tarih öğretimi, “öğrencilerin sadece seyrettikleri bir film değil, kendilerinin aktör oldukları sürekli bir oyundur”. Yerel tarih kimilerince de öğretimi karanlık ve sıkıcılıktan kurtaran, geçmişle gerçek iletişim sağlayabilen, ders kitabını aşan bir niteliğe sahiptir (Steele, Akt. Özbaran, 1997: 43). Yerel örnekler tanıdık oldukları için ve insanlar aşına oldukları şeylere ilgi duydukları için; yerel örnekler bireylerin önceden dikkat etmedikleri şeyleri görmelerine ve daha da önemlisi önce anlayamadıkları şeyleri anlamalarına yardımcı olurlar (Aslan, 2000: 203).

Yerel tarihin en önemli işlevleri, hafızayı genişletmek, güncel durumu kavramak, toplumsal, siyasi ve ekonomik genellemeleri kesinleştirmek ya da akılcı politikaların uygulanmasını sağlamaktır. Ama bütün bunların dışında, yerel tarihin en önemli özelliğini manevi çekiciliği oluşturmaktadır. Kişinin kendi hayatını açıkça ve doğrudan etkileyen bir geçmiş hakkında bilgi edinmesinin duygusal katkısını başka

hiçbir tarihsel araştırma biçimi sağlayamaz (Kyvig & Myron, 2000: 7-9; Akt. Tugay, 2004: 5-6). Aile ilişkileri ile başlayan derslerin öğrencinin ilgisini daha çok çektiği ve yerel tarih konularının da öğrencileri tarih derslerine karşı sempatiyle bakmaya yönelttiği kabul edilmektedir. Öğrencilerin tarihe yönelik ilgisini artırmak için yakın çevrede bulunan tarihi ve arkeolojik bölgelere gezi düzenlemek, o bölge ile ilgili harita ve planlar çizdirmek, fotoğraf koleksiyonları hazırlamak gibi etkinliklerden yararlanılmalıdır (Aslan, 2000: 203). Büyükanne ve büyükbabanızın, anne ve babanıza niçin belirli bir biçimde davrandığını, içinde yaşadığınız topluluğun belirli gelenekleri neden geliştirdiğini, sivil örgütünüzün neden belirli konularla ilgilendiğini keşfetmek heyecan verici olabilir. İnsanın kendisini, zaman içinde hem geriye hem de ileriye doğru uzanan ve şimdiki andan daha büyük ve kalıcı bir şeyin parçası olarak hissetmesi muhakkak ki tatmin edici olacaktır (Kyvig & Myron, 2000: 7-9; Akt. Tugay, 2004: 6). Black (2002: 32), Portekiz'deki yerel tarih öğretimini: "Portekiz'deki tüm okullarda yerel tarihten söz edilirken; bazen bu şehir meydanında yapılır, bazen sponsor bulup bir sergi düzenlenir ya da örneğin annelerimiz, büyükannelerimiz nasıl yemek yapardı, ne çeşit yiyecekler kullanırlardı" gibi bazı projeler geliştirilir şeklinde ifade etmektedir.

Çağdaş toplumlara yerel tarihin önemli bir katkısı da, içinde yaşanan doğal ortamın ve tarihsel kalıntıların gözlenebilmesine olanak tanınmasıdır. Yerel tarihi öğrenen bireyler kendinden önceki insanlardan devraldıkları mirası hangi noktaya taşıdıkları ve nasıl katkı yaptıklarını somut bir şekilde görme imkanı bulurlar. Bu durum bireylerin yaşadıkları doğal ve tarihi çevreye daha duyarlı olmaları konusunda bilinçlenmelerine yardımcı olur (Aslan, 2000: 204).

Günümüzde bireylerin birçok grubun ve topluluğun üyesi oldukları bilincine varmaları gerekmektedir. Bir öğrenci, ailesinin, yaşadığı çevrenin veya yerleşimin,

içinde bulunduğu grupların, ülkesinin, içinde yer alacağı bölgesel işbirliklerinin ve dünya toplumunun üyesi ve yurttaşdır. Bir öğrenci ailesinin, çevresinin ve içinde yaşadığı toplumun tarihini öğrenebilme fırsatlarına sahip olmalıdır. Öğrencilerin farklı olan bu bilgileri, büyük ölçüde kendisinin kurması gerekecektir. Öğrenciler kendilerini yakın çevreleri ile ilişkilendirirken, kendilerini yaşadıkları çevre, ülke ve dünya içinde bir yere yerleştireceklerdir. Bu durum çevresinden başlayarak ülkesinin ve dünyanın değişik kültürlerinin değişmelerini bilmelerine bağlıdır (Tekeli, 2000: 18).

Her toplumun geçmişten bugüne oluşturduğu kent mekanları, o toplumun kültürel yapısının maddesel kalıntılarını oluşturur ve kentin son görüntüsü değişik çağların izlerini taşır. Bu izler ekonomik, toplumsal ve kültürel yapının simgeleridir ve tarihi çevreyi bu simgeler oluşturur. Tarihi çevre yapay çevrenin hem bir parçası hem de kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında temel öğedir. Tarihi çevre, geçmişten günümüze uzanan maddi ve manevi değerler bütünüdür bir arada bulunduğu bir sistemdir. Yani uygarlıkları günümüze aktaran soyut ve somut belgeler sistemidir (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005: 25).

Tarihi çevrenin öğrencilere tanıtılması ve onların hayatlarına yapacağı sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerinin eğitim yoluyla kazandırılması gerekmektedir. Böyle bir eğitimle bireyler tarihi ve kültürel değerlerine bilinçli bir şekilde bakabileceklerdir. Günümüz ilköğretim programlarına bakıldığında tarihi çevre konularının Sosyal Bilgiler derslerinde olduğu gözükürken, sosyal bilgiler kapsamında tarihi çevre eğitimine yönelik olarak verilen bilgilerin kısıtlı ve tarihi çevre bilinci oluşturmada yetersiz olduğu göze çarpmaktadır (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005: 25). Geçmiş ile öğrencinin arasına, başkalarınca hazırlanmış tarih programları, tarih ders kitapları ve öğretmenleri girdiğinde yani tarihin öğretimi söz konusu olduğunda öğrenciler pasif alıcılar

durumuna düşmektedir. Tarih bilgisiyle yüzleşen öğrencilerin tarihe eleştirel bakabilmeleri ya da tarihi kendileri yazarak, yerel tarihle, aile tarihiyle bunu tecrübe ederek tarihsel bilginin ve tarihçinin sınırlılıklarını fark etmeleri gerekmektedir (Safran, 2006: 201).

Tarihi çevre eğitimi verilirken bu eğitimin amacına ulaşabilmesi, ancak öğretmenlerin tarihi çevre ve koruma konusunda duyarlı olmasıyla sağlanabilir. Öğretimde yerel tarihi mihver yapmak, bu kaynaktan geniş ölçüde faydalanmak isteyen anlayışlı bir öğretmen her şeyden önce o çevredeki çocukların ve halkın nelere ihtiyacı olduğunu araştırarak, çocukları gerçek problemlerle yüz yüze getirecek, yurt ve dünya olaylarına karşı ilgi uyandıracak, onlara bir kaşif sevinci ve kıvancını duyurarak çevreyi tanımalarına, samimi ve içli bir yurt sevgisinin gelişmesine yardım edecektir. Bunun için öğretmenin çevreyi bütün imkanları ile tanınması gerekir. Yerel tarihin öğretilmesi için üniversitelerde tarihsel evrenin nasıl kullanılması gerektiği öğretmen adaylarına öğretilmeli, tarihsel çevre kaynakları hakkında nasıl bilgi edinileceği, elde edilen bu bilgilerin öğrenciye nasıl aktarılacağı belirtilmelidir. Öğretmen tarihi çevre eğitiminde, öğrenene görelilik, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, açıklık, aktivite, bütünlük ve güncellik ilkeleri dikkate alınmalı; öğretim yöntemleri çeşitlendirilmeli ve anlatma, soru-cevap yöntemlerine ek olarak problem çözme, inceleme gezisi, oyunlaştırma, kaynak kişiden yararlanma (sözlü tarih) ve küme çalışması gibi yöntemler kullanılmalı, öğrencilere tarihi bir mekan ya da eserin incelenmesi ve bunun sunumu gibi proje ödevleri verilmelidir (Durlu, 1962: 11 Akt. Işık, 2002: 23; Alkış ve Oğuzoğlu, 2005: 44).

ABD’ de müfredatı yerel tarih öğretimine uygun hale getiren öğretmenler, “yansıtıcı öğretmenler” olarak literatüre girmiştir. NCSS (2003) tarafından hazırlanan

ve Yazıcı tarafından Türkçe' ye çevrilen metinde; “bölge ve eyalet rehberliği sınırları içinde çalışırlar ancak bu rehberliği ve kabul edilmiş olan müfredat materyallerini öğrencilerinin Sosyal Bilgiler eğitimine destek verecek biçimde uyarlarlar ve yeni özellikler eklerler” şeklinde yansıtıcı öğretmenlerin tanımı yapılmıştır. Yine aynı metinde yansıtıcı öğretmenlerin, yerel tarihe, kültüre ve sorunlara ilişkin konu içeriğini seçip sundukları, özenli bir şekilde sınıf ziyaretçileri ve alan gezileri seçtikleri, aile bireylerini ya da etnik kültürel grupları öğretime dahil ederek, öğrencileri toplum içine katarak, kültürel bilgi ve deneyimlerini paylaşmak için cesaretlendirerek toplum içinde bulunan farklılıkları geçerli kılmak ve duyarlılığı artırmak için sistematik bir çaba içinde oldukları ifade edilmektedir.

“Eğer tarih bizleri, çevremizi, toplumları sarıp sarmalayan sorunlar adına geçmiş zamanların sorgulanması ise, bu sorgulama işleminde mozaik parçalarının önemi büyük sayılmalıdır” (Özbaran, 1997: 158).

2.3.1. Yerel Tarihin Gelişimi

Yerel tarihinde bir tarihi vardır. Bu tarih, genel olarak tarihçiliğin seyrinin ana izlerini takip etmektedir. Yerel tarih araştırmalarının ilk örneklerine 16. ve 17. yy’ larda Kontlukların aile/hanedan tarihlerini veya bölge tarihlerini ele alan çalışmalar yerel tarih yazımının erken formlarından biri olarak tarih sahnesine çıkarken, İngiltere ve Fransa’da 16. yy’ın sonlarında beliren yerel tarihçilik topraksoylu ailelerin, fieflerin (tımar sahipleri) ve şatoların tarihlerini içermektedir. Belli bir bölgedeki belli bir cemaatin tarihini anlatan “parish tarihleri” de bir diğer yerel tarih formlarıdır. Bunların örneklerine 17. ve 18. yy’ larda sıkça rastlanmaktadır (Danacıoğlu, 2001: 3). Yerel tarih çalışmalarına 16. yy’ dan itibaren rastlanmasına karşın; 19. ve 20. yy’ ın ilk yarısında gözden düşen yerel tarihçilik, yirminci yüzyıl ortalarından itibaren gündeme gelmiştir

(Demircioğlu, 2005: 70; Aslan, 2000: 200). Özellikle, II. Dünya Savaşı'nı takip eden dönemde, çevreye karşı hassasiyetin artması, çevrenin maddi ve manevi kültür izlerinin korunması gerektiği inancının yaygınlık kazanması neticesinde yerel tarih ön plana çıkmaya başlamıştır (Danacıoğlu, 2001; Akt. Demircioğlu, 2005: 70). Daha sonra 20 yy' ın ikinci yarısında, tarihin sadece politik ve dini tarihlerden ibaret olmadığı; insanların, aletlerin ve yerleşim alanlarının tarihinin de araştırılmasının gerekli olduğu görüşünün önem kazanması bu alana olan ilgiyi artırmıştır (Özbaran, 1992; Akt. Demircioğlu, 2005: 70). Bütün bu gelişmeler, köylerin, kasabaların, binaların, yolların ve insanların tarihini ön plana çıkartmış ve bu sahada yapılan çalışmaları hızlandırmıştır (Demircioğlu, 2005: 70).

Türkiye'de ise yerel tarih yazımı ve yayımları 1870'lere dayanmaktadır. Osmanlı tarih yazıcılığı içinde bölge ya da kent tarihlerinin yazılması, belediye kavramının ortaya çıkışıyla kentlerin kişilik kazanması, vilayet matbaalarının kurulması, vilayet salnamelerinin yayımlanmaya başlanması ve Osmanlı Devleti'ne seyyahların gelmesi gibi nedenlerle ancak 1870'lerde başlamıştır. Bu tarihten sonra kent tarihlerine olan ilgi artmış, değişik amaçlarla yazılan kent tarihleri daha çok yüzeysel betimlemeler olarak kalmışlardır. Cumhuriyet döneminde Halk evlerinin açılmasıyla bölge ve yerleşim yerlerinin tarihine ilişkin dergi yazıları ve kitaplar ortaya çıkmıştır. Harf Devrimi'nden 1955 yılına kadar Türkiye'de bölge ve kent tarihleri düzeyinde yapılan incelemelerin yaklaşık olarak 3000 civarında olduğu tahmin edilmektedir (Aslan, 2000: 200).

Yerel tarihle ilgili olarak ; Satı Bey, Muallim Cevdet, Fuat Baymur, Çağatay Uluçay, Ömer Lütfü Göksel, Necdet Sakaoğlu, Ömer Lütfü Barkan, Halil İnalçık, Bahaettin Yediyıldız, Nejat Göyünç, Zeki Arıkan ve Feridun Emecen gibi

tarihçilerimiz kıymetli eserler meydana getirmişler fakat bunların dışında bu alanla ilgili çok az çalışma yapılmıştır. Türkiye’de bölge ve kent tarihi yazımı konusunda sayıca bir birikim olmasına rağmen, bunlar Osmanlı tarihçiliğindeki gibi betimlemeler niteliğindedir ve toplumsal tarih ile buluşabilme niteliğine kavuşmamışlardır (Aslan, 2000: 200; Tugay, 2004: 5).

2.3.2. Yerel Tarih Öğretiminde Yararlanılabilecek Kaynaklar

Kaynaklar, insanların geçmişteki faaliyetlerinden geriye kalan her türlü bulguyu içerir. Yazılı ve sözlü dil, coğrafi yeryüzü şekillerinin durumu ve insan yapımı maddi kalıntılar, güzel sanatlar ile fotoğraf ve film. Tarih, kaynak malzemelerinin çeşitliği ile apayrı bir yere kavuşmuştur. Tarihçinin ilgisi ister yeniden bulmaya yönelik olsun isterse açıklamaya, geçmişle ister geçmiş uğruna ilgilensin isterse bugüne ışık tutabileceği adına, fiiliyatta başarabileceklerini belirleyen, öncelikle günümüze ulaşmış kaynakların kapsamı ve niteliğidir. Buna uygun olarak da tarihçi, her türlü çalışmaya kaynaklardan başlamak zorundadır (Tosh, 2005: 31).

Yerel nitelikli kaynakları özel ve nesnel kaynaklar olarak ikiye ayırmak mümkündür. Özel kaynaklar, belirli bir tarih veya toplum görüşünü gelecek kuşaklara az çok bilinçli olarak aktarmak isteyen kaynaklardır. Yerel gazeteler, yerel ünlülerin hatıraları, şiirler-cönkler, şarkılar, sözlü tarih ürünleri bu kategoriye dahildir. Bu tür kaynaklar özel karakterleri ve belirli yorumları aktarmaya yönelik içerikleri dolayısıyla büyük ölçüde yerelin sesi niteliğindedirler. Nesnel kaynaklar ise, araştırmacıya belirli bir tarih yorumunu taraflı ve bilinçli bir biçimde aktaramayacak objektif araçlardır. Tarafsız nitelikli bu belgeler (okul diploması, sertifika gibi), kısmen yerel gazetelerin haber sayfaları, yayınlanmamış kişisel mektuplar, eski resimler ve fotoğraflar, mimari yapılar, teknik araç ve gereçler, plastik ve estetik objeler (elbise, ayakkabı, kitap kapağı

vb.), kültürel gelenekler (yerel deyimler, atasözleri, yerel örf ve adetler) nesnel nitelikli kaynakları teşkil eder (Somel, 2000: 12-13).

Yerel tarih öğretimi, geçmişten günümüze ulaşan, yazılı sözlü, işitsel, görsel, birinci ve ikinci elden kaynaklara dayalı olarak yapılmaktadır. Yerel tarih yakın çevremizdeki tarihle ilgilendiği için, yaşadığımız çevrede yerel tarih öğretimine konu olabilecek pek çok kaynak bulabiliriz (Demircioğlu, 2005: 71-72).

Demircioğlu (2005), yerel tarih öğretiminde kullanılabilir kaynakları şu şekilde sıralamıştır:

- Kitaplar ve Diğer Yazılı Kaynaklar: Genel eserler, yerel bibliyografya ve tarihler, periyodik yayınlar, rehber kitapları, hatıralar, gazeteler ve nutuklar.
- Haritalar: Modern haritalar, tarihsel haritalar, ilçe haritaları ve kırsal kesim haritaları.
- Jeolojik ve Coğrafi Unsurlar: Kayalar, şekiller, kalıntılar, drenajlar, iklim, toprak ve bitkiler.
- İsimler: Soyadları, bina, kasaba, köy, mezra, cadde isimleri.
- Arkeolojik Kalıntılar: Taşınabilir materyaller ve saha kalıntıları.
- Binalar: Bina grupları, bina amblemleri, sınır yapıları, okullar, evler, hanlar ve dini yapılar.
- Arşivler: Basılı yazımlar, orijinal dokümanlar, arşiv depolarındaki kayıtlar, ailelerin ellerinde bulunan belgeler, ilçelerdeki resmi yazılar ve şirket arşivleri.
- Resim ve Diğer Görseller: Tablolar, portreler, gravürler, fotoğraflar v.b.
- İnsanlar: İşçiler, askerler, yerel tüccarlar, doktorlar, öğretmenler v.b.

- Yollar, Kanallar, Demir Yolları: Tarihi yollar, kanallar ve demir yolları.
- Endüstri Kuruluşları: Fabrikalar, atölyeler v.b.
- Televizyon ve Radyo Programları: Radyo Programları, Televizyon Programları, belgeseller v.b. (Douch,1972; Mays, 1974; Pluckrose, 1995; Griffin ve Lomas, 1997; Akt. Demircioğlu, 2005: 71-72).

Bunların dışında yaşadığımız yerin tarihi ile ilgili bilgi veren her türlü materyal, yerel tarih açısından kaynak olarak tanımlanabilir. Öğretmenler buldukları yere ait ele geçirebildikleri kaynakları bir araya toplamalı, bunlardan bir kütüphane ve arşiv oluşturabilmelidir. Toplanan kaynaklardan öğrencilerin kolayca faydalanması sağlanmalıdır (Işık, 2002: 31). Fakat yerel tarih araştırmalarında; kaynağa bağlı sorunlar (Arşivlerin durumu, kaynak gruplarının yönlendirici etkisi, kalıtsal materyallerden yararlanma sorunu) ve kaynak bilgisine bağlı sorunlar(Kaynakların dili ve tarihe yardımcı diğer alanlara ilişkin zorluklar, kaynak eleştiri ve analizi, kaynak gruplarını tanımak ve ulaşmak) sorunları yaşanmaktadır (Martal, 2000: 248-249).

2.3.3. Yerel Tarih Öğretiminin Faydaları

Belli bir yerleşim biriminde bir arada yaşayan insanların neden orada ve bir arada olduklarını, ortak geçmişlerini ve anılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan yerel tarihin (Çavdar, 2001: 5) faydalarını Douch (1972), eğitimsel, psikolojik ve tarihsel olmak üzere üç temel noktada toplamaktadır:

- Eğitimsel Açı: Güncel hayatla yaşamı bir araya getiren yerel tarih sayesinde öğrenciler, sınıf dışında da çalışmalar yürüterek, okul dışında pek çok insanla temasa geçmekte, araştırma yapmakta ve sorgulamaktadır. Bu sayede sınıf içinde kazanılması mümkün olmayan birçok beceri ve niteliği kazanabilmektedir.

- Psikolojik Açı: Öğrenci yerel tarihe dayalı çalışmalar neticesinde, ait olduğu topluluğa daha fazla bağlanmakta ve öğrencide aidiyet duygusu gelişmektedir. Başka bir deyişle topluma manevi olarak bağlanmakta ve toplumun bir üyesi olma bilinci kazanmaktadır.
- Tarihsel Açı: Günümüzden çok uzun zaman önce yaşanan olayların, bugüne getirilerek anlatılmasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Yerel tarih bu zorluğun aşılmasına yardımcı olduğu gibi, öğretilmesi çok zor olan pek çok tarihsel kavramın rahat bir şekilde öğretilmesine de yardımcı olmaktadır (Douch, 1972; Akt. Demircioğlu, 2005: 72-73).

Demircioğlu (2005), ilk ve orta öğretim kurumlarında yürütülebilecek yerel tarih öğretim etkinliklerinin faydalarını aşağıdaki gibi aktarmaktadır:

- Tarihle diğer disiplinler arasında bağlantı kurabilme.
- Tarih bilincini geliştirme.
- Yaparak ve yaşayarak öğrenme imkânı sunma.
- İncelen bölgenin fiziki, sosyal ve tarımsal yapısı hakkında bilgi edinme.
- Okul ile gerçek dünya arasındaki ilişkiyi güçlendirme.
- Yakın çevre ile aktif iletişime girme.
- Birinci elden deneyim kazanma.
- Keşif becerisini geliştirme.
- Öğrencilerin merak duygularını geliştirme.
- Birlikte çalışabilme ve üretebilme beceri ve niteliği kazanma.
- Yaşanılan çevreyi daha iyi tanıma.
- Öğrencilerin kendilerini ve geçmişlerini tanımaya yardımcı olma.

- Sorumluluk duygusunu geliştirme.
- Tarih dersini ilginç hale getirme.
- Geçmişle ilgili kelime ve kavramları daha kolay öğrenebilme.
- Yerel bina ve kalıntılar aracılığıyla, öğrencide zaman anlayışı geliştirme.
- Değişim ve gelişimin nasıl meydana geldiğini ve yaşamımızı nasıl etkilediğini görebilme.
- Dün, bugün ve gelecek ilişkisini kurabilme.
- Yaşadığımız çevrenin tarihinin, ulusal tarih içinde görülmesine yardım etme.
- Derleme, birinci ve ikinci elden kaynakları seçme, analiz ve değerlendirme yapabilme gibi nitelikleri kazandırma.
- Tarihsel kalıntıları koruma bilincini geliştirme (Douch, 1972; Cook, 1970; Mays, 1974; Graham, 1988; Aktekin, 2004 Akt. Demircioğlu, 2005: 73-74).

2.3.4. Yerel Tarih Öğretiminde Okul Dışı Tarih Öğretimi

Okul yakın veya uzak çevresinde bulunan tarihsel yapılar, antik kentler, müzeler gibi eğitim araçlarıyla desteklenen ve okul sınırları dışında öğrencileri kaynak kişilerle görüşürme öğretimine, okul dışı tarih öğretimi denilmektedir. Tarihsel çevrenin ve kaynak kişilerin sağladığı birinci elden, yazılı olmayan kanıtlarla öğrenciyi karşı karşıya getirmek okul dışı tarih öğretimini gerektirir (Safran, 2006: 53).

Safran (2006), okul dışı tarih öğretiminin yararlılıklarını:

- Beceriler
- Kavramlar bilgisinin gelişmesi

- Kanıt değerlendirme
- Değişim ve sürekliliği algılama
- Tarihsel çevreyle empati, şeklinde ifade etmektedir.

2.3.4.1. Yerel Tarih Öğretiminde Gözlem Gezisi

Gezi, öğrencilerin yakın çevrelerini tanımak için, okulda kazanılan bilgiler ile gerçek yaşam arasında ilişki kurmaları, bilgileri asıl kaynağından elde etmeleri amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Gezi esnasında öğrenciler tüm duyu organlarını kullanarak ve yaşayarak öğrendikleri için, kalıcı izli davranış değişiklikleri meydana gelmektedir (Erden, 1996: 164). Gözlem ise, birçok bilim dalında başvurulan yöntemlerin başında gelir. Gerek Fen Bilimlerinde ve gerekse Sosyal Bilimlerde kullanılan metodolojik yaklaşımlardan biri olan gözlemi Paykoç (1986: 36 Akt. Mazman, 2007: 9), “bir nesneyi (doğal durumuyla), bir olayı (oluş içinde) belli bir amaca göre incelemek” olarak tanımlamıştır.

Gezi ve gözlem metodunun kavramsal ilişkisini açıklamanın bir yolu “gezi” ve “gözlem” kavramları arasındaki ilişkiyi tanımlamaktan geçer. Öğrencileri herhangi bir yere geziye götürmeden sınıf ortamında da gözlem yaptırılabilir ancak yapılacak bir gezide mutlaka gözlem yaptırmak gerekir. Çünkü gidilen yerde öğrenciler bilgiye ulaşmak için gözlem yapmak zorundadırlar. Bu nedenle “gezi” ve “gözlem” metodu iç içe girmiş bir bütünü ifade eder. Okullarda organize edilen gözleme ilişkin geziye gözlem gezisi denilmektedir. Çünkü olay ve nesnelere yerinde gözlemek için mutlaka gidilecek mekânlara gezi düzenlenmelidir (Mazman, 2007: 20).

“Sakaoğlu, tarihle okulu, tarihle çocuğu, Türkiye gibi tarih atmosferi zengin bir ülkede buluşturmanın, başka ülkelerle kıyas edildiğinde daha kolay olabileceğini hatırlatırken” (Özbaran, 2007: 10), ülkemizin tarihi eserler yönünden zenginliği

düşünüldüğünde adeta bir açık hava müzesi olduğu görülecektir. Bu nedenle tarih konularının öğretiminde, daha doğrusu yerel tarih öğretiminde, gözlem gezisi yönteminden faydalanmamak büyük eksiklik olur. Bu yöntem uygulanırken öğrencilerin konuyla ilgili hedef davranışları kazanabilmeleri için gezi çok iyi organize edilmelidir. Yasal işlemlerin tamamlanmasından, gitmek için seçilecek araca, gidilecek yerle ilgili önbilgiye kadar gözlem gezisinin her anı planlı ve programlı olmalıdır (Tahancı, 2002: 12).

Nas (2003)' a göre gözlem gezisi yönteminin evreleri aşağıdaki gibidir:

- Öğretmenin hazırlığı
- Öğrencinin hazırlığı
- Uygulama
- Değerlendirme

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın amaçları arasında öğrencilerin çalışma ortamlarının yalnız derslikler değil, çevrede bulunan tüm imkânlar, sergi, müze, incelemeye açık alanlar vs. olduğu vurgulanmaktadır (Örten, 2008: 26). Tarihsel bilgi, öğretimi yapılan konuların daha iyi öğretilmesi, sınıfta öğretimi yapılamayan konuların öğretimi, empati ve tarihi olaylara genel bir bakış açısı yönünden gözlem gezileri önemlidir (Demircioğlu, 2005: 99-100). Olay veya olguların meydana gelmiş olduğu veya halen devam ettiği mekânlara gidilerek gözlem yapmak, yerinde değerlendirmelerde bulunarak “olaylar arası korelasyonları” saptamak şeklinde tanımlanan metodun öğrencide gözlem yapma ve olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini görme yeteneğini geliştirdiği belirtilmektedir (Garipağaoğlu, Akt. Mazman, 2006: 31).

Yerel tarih öğretiminde gözlem gezisi yapılabilecek alanları Demircioğlu (2005), şu şekilde sıralamaktadır:

- Yerel Saha-Kasaba: Caddeler, köyler, kasabalar.
- Açık Alanlar: Muharebe alanları.
- Arkeolojik Kalıntılar: Bina kalıntıları.
- Binalar: Kaleler, eski evler, medreseler, konaklar.
- Müzeler
- Sanat Galerileri
- Tiyatro ve Sinema (Haydn, Arthur, ve Hunt, 1997: 203 Akt. Demircioğlu, 2005: 102).

2.3.4.2. Yerel Tarih Öğretiminde Müze Ziyaretleri

Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinde yaşayarak öğrenme için toplumdaki çeşitli kaynaklardan yararlanabilirler. Özellikle ilköğretim çağındaki çocuklara somut örneklerden yola çıkarak eğitim verilmelidir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretimi sırasında yeri geldikçe öğrenciler ile yaşadıkları yerdeki kuruluşlara götürülmeleri gerekir (Erden, 1996: 159). 20. yy'ın ikinci yarısından sonra, öğrenmenin bir ürün değil de bir süreç olduğu anlayışının yaygınlık kazanması, aktif ve öğrenci merkezli öğretim anlayışlarının kullanılması gerektiğinin ortaya konmasıyla bilim adamları, öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini savunmaya başlamışlar ve özellikle Sosyal Bilgiler dersleri için müzelerin aktif öğrenmeye en uygun öğretim alanlarından biri olduğunu iddia etmektedirler (Paykoç & Baykal, 2000. Akt. Demircioğlu, 2005: 88).

Tarih öğretimi en iyi şekilde tarihsel olay, kişi ve olgulara şahitlik ettiğimiz zaman mümkündür. Bu durum gerçekleşmeyeceğine göre en fazla öğrenmeyi

gerçekleştirebilmek için tarihsel bilginin konusuna uygun model ve numunelerden yararlanmak gerekir. Bu da müzeler, tarihsel alanlar ve mekanlarda yapılabilecek öğretim yaşantılarını kapsar (Şimşek, 2003: 145). “Tarihi yerlere (müze, tarihi bina, yerleşmeler) düzenlenecek araştırma ve inceleme gezileri, ödev ve projeler gibi ders dışı etkinliklerle de, öğrencinin tarihe olan merak ve ilgisi artırılmalıdır” (Özalp, 2000: 6).

Müzeler en önemli eğitim kurumlarından biridir. Çünkü müzeler hem halka hizmet, hem de eğitim kurumlarına destek verici niteliktedirler. Günümüzde müzeler, sadece arkeolojik buluntular ve sanat eserlerinin yabancılar, yerel halk ve okula giden çocuklar tarafından gezildiği sergilemeler olmaktan çıkmış, eğitim görevini giderek artan bir yoğunlukla üstlenen kurumlar olmuşlardır. Müzeler, doğrudan kültürel mirası tanıtmakta ve izleyenlerin ilgisini toplayacak çekicilikte hazırlanmaktadır (Shabbar, 2001: 68).

Müzelerin öğretmenlere vereceği seminerler sayesinde, okullarla müzeler arasındaki ilişki geliştirilebilir. Öğretmenler, müzelerde sergilenen konuları müfredatlarına alabilirler ve çocukları hazırlayıp müzeye getirebilirler. Öğretmenlerin çocuklar üzerindeki etkileri tartışılmazdır. Öğrencinin kendi başına müzeye gitmesi müze personeliyle sergiyi gezmelerinden daha etkili olacak olan öğretmenleri ile gitmeleridir. Ayrıca müze ziyaretiyle kendine verilmek istenenleri alan çocuklar, derslerini daha çok ve etkin bir biçimde takip edebilirler (Shabbar, 2001: 69).

Müzeler her yaş grubuna hitap ederken, çocuklar için ayrı bir ilginin olması gerekir. Çocukların sergileri anlayabilmeleri için özel ilgiye ihtiyaçları vardır. Müzelerde gerçekleştirilen eğitim amaçlı çoğu düzenleme ve alıştırma bilimsel bir yaklaşıma dayanmamaktadır. Çocukların çoğu bu programlara zoraki yönlendirme ile katılır ve ilgilerini çekmediği ya da gezi sonunda yoklama yapılmayacağını bildikleri

taktirde genel olarak dikkat etmez, dinlemez ve izlemezler. O halde müzeler çocukların ilgisini çekecek biçimde özenle düzenlenmelidir. (Shabbar, 2001: 69). Ayrıca müzelerin birer tarihsel kaynak olarak etkili olabilmeleri için, öğrenme ve öğretme süreçleriyle bütünleştirilmesine gerek vardır (Frendo, 2003: 28).

Müze ziyaretleri ile öğrencilerde; empatik bir bakış açısı geliştirebilme ve hoşgörülü olma, grup halinde çalışabilme, problem çözebilme ve analitik düşünebilme, sağlıklı gözlem yapabilme, geçmişle günümüz arasında bağlantı kurabilme, müzelerin anlam ve önemini kavrayabilme, tarihsel çevreyi koruyabilme alışkanlığı kazanabilme, değişimin nasıl meydana geldiğini görebilme, üst düzey düşünme becerilerini geliştirebilme, tarihle ilgili temel kavramları öğrenebilme, yaratıcılığı geliştirebilme ve kanıtları değerlendirebilme gibi davranış değişiklikleri meydana getirilebilir (Paykoç & Baykal, 2000; Safran & Ata, 1998. Akt. Demircioğlu 2005: 95-96).

2.3.4.3. Yerel Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih

“Tarihin en temel tanımı, geçmişte yaşanmış olanların öykülendirilmesidir.” Öyküleri dillerde dolaşanlar ise, genellikle tarih boyunca kurulmuş olan devletler, bu devletler arasındaki ilişkiler, savaşlar, anlaşmalar, bu devletlerin yöneticileri, büyük askerler, komutanlar vb. dir. Oysa açıktır ki geçmiş, tüm bunlardan fazla ve belki de daha ilginç öykülerle doludur (Çavdar, 2001: 5). İşte yerel tarih ve sözlü tarih arasındaki ilişki burada ortaya çıkmaktadır.

“Bir yöntem olarak sözlü tarih, yaşayan kişilerin kendi geçmişleriyle ilgili belleklerinin, toplumsal olayların, tanıdıkları kişilere dair anlatımlarının ve genel olarak anılarının, mülakat yoluyla kayda geçirilmesidir” (Somersan, 2007: 368).

Sözlü tarih geçmişin yaşayan belleğidir. Herkesin kendi yaşamına ilişkin anlatabileceği bir öyküsü vardır. Bu yaşam öyküleri yüzyılımızın tarihi için değerli

bilgiler içerir. Bunlar, benzeri görülmemiş değişiklik dönemlerinin, bu değişiklikleri yaşayan insanlar aracılığıyla doğrudan anlatımıdır. Bu tür yaşayan belleklere şimdi başvurulmazsa sonsuza dek yok olurlar (Thompson, P. & Perks, 1993: 3).

Sözlü kaynak olarak, yaşayan bireyler yerel tarihin önemli bir bilgi temelini oluşturur. Özellikle sıradan bireylerle yapılacak görüşmeler, yazılı basın ve belgelerin kolaylıkla aktaramayacağı kapsamlı toplumsal bulguları ortaya koyar (Somel, 2000: 17). Sözlü tarih çalışmalarının temelinde ise son derece güçlü bir kabul yatmaktadır. Kişisel anıların gerçekten yaşandığı haliyle insan hayatına ilişkin otantik tanıklığın, geçmişin yeniden oluşturulması için etkili bir araç olduğudur (Tosh, 2005: 195).

Somersan, sözlü tarihin okullarda bir araç olarak kullanılabileceğinden söz etmektedir. Devlet merkezinden üretilen ve yazılı bir şekilde öğrencinin karşısına çıkarılan tarihin, dengelendirilebilmesinin, öğrencinin kendi olanaklarıyla çıkardığı bilgilerle zenginleştirebilmesinin mümkün olabileceğini vurgulamaktadır. Tarih derslerinin kitap satırlarına sıkışıp kalmaması, yaşayan insanlardan yepyeni ve önemli bilgiler toplamak, yeni konular saptamak mümkündür. Böylece ezbercilikten kaçınılıp tarihi, tartışma-soruşturma alanına çekmek zevkli bir iş olacaktır (Özbaran, 2007: 10).

Sözlü tarih öğretiminde kaynak kişiden yararlanma iki türlü olabilir. Kaynak kişi sınıfa getirilebilir ya da bir küme öğrenci, önceden bağlantı kurularak kaynak kişiyle görüştürülebilir. Sonra öğrenciler öğrendiklerini sınıfa sunabilirler (Nas, 2003: 184). Bu yönüyle sözlü tarih, yerel tarih öğretiminde hem okul dışı bir etkinlik olabilirken hem de okul içi bir etkinlik olabilmektedir.

Özellikle son 50 yıllık çağdaş tarihin anlaşılmasında ve yerel tarihin öğretilmesinde kaynak kişilerle görüşme tarih derslerine ilgiyi artıracaktır. Günümüzde toplumun her kesiminden insanla görüşmeyi içerecek şekilde geniş bir anlam kazanan

sözlü tarih etkinliğinin yapılmasına yönelik hazırlıkları, Paykoç şöyle sıralamaktadır:

- Konunun seçilmesi
- Görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesi
- Soruların hazırlanması
- Görüşmeden elde edilen bilgilerin düzenlenmesi
- Etkinliğin toparlanması (Paykoç, 1991: 109, Akt. Safran, 2006: 53-54).

Sözlü tarih, genç insanları eğitmeye ve başkalarına karşı duyarlılık, araştırma ve tartışma, dinleme ve cevap verme gibi sosyal becerileri geliştirirken, yapılacak görüşmeler empati yoluyla engelleri ve klişeleri yıkabilir (Frendo, 2003: 29).

Son zamanlarda yakın dönem tarih çalışmalarında artarak kullanılmaya başlanan sözlü tarih, kişilerin hafızalarını birer kaynak olarak kabul eden ve yeni yeni benimsenmeye çalışılan bir yöntemdir. Genellikle çalışma yapılan alanda yeterli yazılı malzemenin olmadığı durumlarda başvurulan sözlü tarih, hiçbir zaman yazılı kaynaklara dayalı tarih çalışmalarının alternatifi değildir. Sözlü tarih çalışmaları 50 yıllık bir süreç içinde Batı ülkelerinde büyük gelişmeler kaydetmiştir. Örgütleri, periyodik yayınları olan ve birçok kitap yayınlanan, sempozyum ve konferanslar düzenleyen ve birçok proje gerçekleştiren batılı sözlü tarih gruplarına benzer çalışma gruplarının ve örgütlenmelerinin ülkemizde de gerçekleştirilmesi, Türk tarihine önemli katkılar sağlayacaktır (Metin, 2002: 297).

2.3.5. Yerel Tarih Öğretiminde Fotoğraf, Resim v.b Kullanımı

Tarih yaşanmış olduğu için geçmiş zamanlardaki insanların tecrübelerine geride bıraktıkları hatıralarına dayanarak yapılan analizler, fiziksel malzeme ve dokümanlar mevcut kalıntılarla ulaşılabilir. Bu nedenle tarihsel kanıta başvurmadan tarih anlayışı elde edilemez. Kanıta dayalı tarih öğretiminde göz önünde bulundurulması gereken

öğelerden biri; öğrencilere kendi tarih çalışmalarını sürdüreceği olan geleceğin tarihçileri gibi davranmaktır. Kanıtlar, geçmiş gitmiş tarihi olayın hikayesi değil, somut tespittir (Akbaba, 2005: 185-186). Değişim ve süreklilik kavramlarını çocuklara daha iyi kavratan tarihsel resim ve fotoğraflar, belli tarihsel olayların belli zamanlarda belli kişilerce görsel tasviridir. Bunlar her zaman gerçeği göstermese de, kanıta dayalı olduğu için öğrencinin görsel belleği gelişerek tarihsel olayları hayal etmesi daha kolay olur (Şimşek, 2003: 147-151).

Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde, öğrencilerde hedeflenen davranış değişikliklerini oluşturmak amacıyla, her türlü tarihi ve güncel resim, fotoğraf ve karikatürden faydalanılması işlemi, resimlere dayalı öğretim yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Demircioğlu, 2005: 118).

Amerika’da Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyinin (NCSS) yayımladığı standartlar arasında, “Öğrenciler, geçmişini inşa etmede değişik kaynakları (mektuplar günlükler, haritalar, fotoğraflar gibi) tanıyabilmeli ve kullanabilmeli” denmektedir. Öğrenciler, yazılı kaynak, resimler, fotoğraflar, müzik, bilgisayar çıkışlı kaynakları kullanma fırsatına sahip olmalı ve kendi ilgilendikleri şeylerden hareket ederek tarihle ilgilenmelidirler (Akbaba, 2005: 187).

Haritalar, fotoğraflar ve resimler iki boyutlu materyallerdir. Sosyal Bilgiler dersleri içinde tarih soyut kavramlarla yüklü olduğu için, derslerde kullanılacak bu materyaller konuları somutlaştırabilecek niteliktedirler. İşlediğimiz döneme, çevreye ait resim ya da fotoğraflar, o döneme ait sözlerle anlatılması güç olan mesajları kolaylıkla verebilir. Bu yüzden Sosyal Bilgiler öğretmenleri resim ve fotoğrafları yeterince kullanabilmelidir (Tahancı, 2002: 17).

Öğretimde kullanılan materyal ile öğrenci ne kadar etkileşim içinde olursa, öğrenme o kadar kalıcı olacak ve görsel semboller dikkat çekeceği için öğrenmeye renk katacaktır (Şimşek, 2003: 147).

Turizm büroları, resmi daireler, dergi, gazete, takvim ve internetten ulaşılabilecek resim ve fotoğraflar yerel tarih öğretimi için ucuz ve değerli bir öğretim aracıdır. Öğretmenler konuları işlerken, kullanabileceği resim ve fotoğrafları toplayıp dosyalamalıdır. Çünkü fotoğraf ve resim,

- İlgi çeker,
- Yanlış tasarımları düzeltir,
- Bellekte iz bırakır,
- Sözcük dağarcığının zenginleşmesine yardım eder,
- Gözlem gücünü geliştirir (Nas, 2003: 245).

Fotoğraf ve resimlerin, tarih öğretimi ve yerel tarih öğretimine; hayal gücünü kullanmaya yardımcı olma, geçmişteki olayları daha rahat tasvir etmeye yardımcı olma, görsel materyallerin ışığında, mantıklı hipotezler kurabilme ve bunları test edebilme, zor kavramların öğrenilmesinde yardımcı olma, geçmişin değişik kesitlerinden pek çok bilgi günümüze getirme, gerçeğe yorum arasındaki farkı görmeye yardımcı olma, soyutu somutlaştırma, motivasyonu artırma, kalıcı öğrenme sağlama ve tarihsel süreç içinde meydana gelen değişimi gösterme gibi katkıları bulunmaktadır. Yerel tarihin somut ve görsel malzemelere dayalı anlatılmaması, geçmişe yönelik deneyim ve bilgileri sınırlı olan öğrencilerin, yerel tarihi öğrenmede sıkıntılar yaşamasına neden olacaktır. Resimler, geçmişi basit ve anlaşılır hale getirirken, öğretmenlere yardımcı olabilecek unsurların başında gelmektedir (Demircioğlu, 2005: 119-120).

2.3.6. Yerel Tarih Öğretiminde Zaman Şeritleri

Eğitim - öğretim sürecinde öğrencinin derse etkin katılımını sağlayan yöntem ve teknikler bulunmaktadır. Bu yöntem ve tekniklere yer verildiğinde öğrenciler daha iyi ve hızlı öğrenmekte, hatırlamakta ve yaptığı işten zevk almaktadır (Oral, 2000: 44). Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularından en iyi şekilde, birden çok öğretim stratejisi, yöntem, teknik ve araç-gereci kullanarak yararlanabiliriz. Çünkü en iyi budur diyebileceğimiz yöntem ve teknik yoktur (Şimşek, 2003: 145). Yerel tarih öğretiminde kullanabileceğimiz yöntemlerden biri de zaman şeritleridir.

Bütün bir tarihi tek bir uzunlukta gösteren şeritlere tarih şeridi adı verilirken; çağları aşan bir zaman diliminden ziyade daha dar zamanlı olaylar için kullanılan şeritlere zaman şeritleri denir. Öğrencilere zaman kavramını kazandırmak ve muhtelif olaylar arasındaki ilişkileri göstermek için zaman şeritlerinden faydalanılır. Zaman şeritleri basit, pahalı olmayan ve başarılı bir öğretmen tarafından hemen her ders kullanılabilir bir araçtır (Tahancı, 2002: 18).

Zaman şeritleri, zaman kavramının gelişmesine yardımcı olan en önemli araçlardır (Nas, 2003: 245). İlköğretim çocuklarının yaşadıkları çevrenin geçmiş zamanın ne kadar eski olduğu hakkında bir görüş geliştirmeleri oldukça zordur (Blayth, 1990. Akt. Erden, 1996: 187). Çocuklarda zaman kavramını geliştirmek ve yakın çevresindeki olayların kronolojisini öğretmek açısından zaman şeritlerinden yararlanılabilir. Örneğin, kendi yaşamlarını veya aile yaşamlarını anlatan bir şeritle bu işleme başlayıp yaşadığı çevre ile ilgili zaman şeritleri hazırlamaları için öğrenciler ödevlendirilebilir.

2.3.7. Yerel Tarih Öğretiminde Uygulanması Gereken İlkeler

2.3.7.1. Yakından Uzağa İlkesi

İlköğretim çağında öğretimin düzenlenmesinde yakından uzağa ilkesi çok önemlidir. Bu ilkeye göre çocuğa önce yakın çevresindeki sosyal olgu, olay ve kurumlar tanıtılmalı; yakın çevrelerindeki sosyal olayları gözleme ve inceleme olanağı sağlamalı, sonra ülkedeki ve dünyadaki örneklerine geçilmelidir (Erden, 1996: 75).

İnsan, belli bir çevrede yaşar ve çevrenin, öznel ve nesnel özelliklerinden etkilendiği gibi yakın çevresini daha rahat algılar. Öğrenci, içinde yaşadığı ve ilgi kurduğu nesnel veya öznel olguları daha kolay öğrenir. Çünkü öğrenme, etkileyen ve etkilenen arasında kurulan bir iletişim sürecinin eseridir. Uzak çevre olgu ve süreçleri ele alınacak ise bunlara yakın çevreden mutlaka örnekler seçilmelidir (Doğanay, 2002; Akt. Örtün, 2008: 37-38).

Yerel tarih öğretiminde yakından uzağa ilkesinin kullanılmaması düşünülemez. Çünkü yerel tarih öğretimini uygulayan bir öğretmen, her şeyden önce konulara çevresinden başlamak zorundadır.

2.3.7.2. Somuttan Soyuta İlkesi

Genellikle Tarih dersleri öğrencilere zor, anlaşılmaz ve itici gelmektedir. Bunun nedeni, dersin çoğu zaman çocukların kavrama düzeyleriyle, soyut bir şekilde karşısına çıkarılmasından kaynaklanmaktadır (Savard, 1976; Akt. Işık, 2002: 37). Çocukların, somut işlemler aşamasına ulaşmasının 11 yaş civarında olduğu araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Çocukların tarih dersi için soyut kavramlarla düşünme döneminin 15 yaşından önce genelde çok az geliştiği de bu tespitler arasındadır (Safran, 1998; Akt. Örtün, 2008: 36). 14 yaşın altındaki çocuklara soyut özellikler taşıyan tarih öğretilmemeli, çocuklara soyut, politik, anayasal ve dinsel değişimleri anlamaya

zorlamaktan çok onlara yazı, evler, eğlence, giyim, ulaşım gibi somut konuların öğretilmesiyle araştırmacı bir ruh kazandırılabilir (Safran, 2006: 25).

Sosyal Bilgiler derslerinde, yakın evredeki tarihi kalıntılar, eserler, olaylar vs. belirtilerek tarih dersi somutlaştırılabilir. Tarihi eserler, tarihten izler taşıyan kalıntılar, belgeler gibi çevremizdeki her şey dünün izlerini taşımaktadır. Öğrenciler somut örneklerden yararlandığında daha iyi öğreneceklerinden, tarih konuları öğretilirken somutlaştırmak gerekir. Somutlaştırma olayı en güzel yakın çevreden örneklerle yapılabilir (Işık, 2002: 37).

2.3.7.3. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi

Bilinenden bilinmeyene ilkesi; bilinmesi gereken öncül terimler, temel kavramlar, ilkeler ve esaslar olarak da adlandırılmaktadır. Daha önce öğretilmiş ve ona dayalı yeni bilgilerin öğretilmesi ilkesidir (Doğanay, 2002: Akt. Örtün: 2008: 37).

Çocuklar yeni bir şeyi önceden öğrendikleriyle yani bildikleriyle bağlantı kurarlarsa daha iyi öğrenirler. Bu sebeple öğretimde önce öğrencilerin ne bildiklerinden başlanmalı daha sonra bilinmeyenlere geçilmelidir. Öğrencinin bildikleri kendisi için anlamlı ve kolaydır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: Akt. Işık, 2002: 37). Tarih öğretiminde bilinenden bilinmeyene ilkesi yerel tarihten tarihe şeklinde ifade edilebilir. Çünkü çocukların bildikleri öncelikle yaşadıkları çevreleridir. Buradan hareketle yapılacak öğretim daha kalıcı ve sağlam olacaktır.

2.3.7.4. Açıklık İlkesi

Öğrencinin mümkün olduğu kadar fazla duyu organına hitap edilerek öğretimin kolaylaştırılmasına açıklık ilkesi denir. Öğretimde öğrencilerin ne kadar fazla duyu organı işlerse öğretilenler o ölçüde açık ve kolay anlaşılmakta, öğrenme ise o ölçüde kalıcı olmaktadır (Işık, 2002: 39).

Öğretmen ders konularını anlatırken, öğrencinin seviyesine uygun olarak, öğrencinin hemen kavrayabileceği cümleler ile yakın çevresinden, geçmiş bilgi ve tecrübelerinden örnekler vererek öğretimde açıklık ilkesine uyulabilir. Öğretim konuları ve öğretmenin kullanacağı yöntem ve teknikler, ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğretimde açıklık da o derece artar. Bu sebeple, öğretim konularının işlenmesinde gözlem, deney gibi birçok duyuya hitap eden yöntemler kullanıldığı takdirde öğrenme kolaylaşacaktır (Ergün & Özdaş, 1997; Akt. Örtten, 2008: 39).

2.3.7.5. Hazır Bulunuşluluk İlkesi

Hazır bulunuşluluk, “öğrencinin okula, derse, kursa girmeden önce dağarcığında getirdikleri olarak ele alınabilir”(Sönmez, 1998:15).

Eğitim-öğretim süreci öğrencinin gereksinimlerini gideriyorsa, bu yaşantı onun için doyum sağlayıcıdır. Bunun ön koşulu ise geçireceği yaşantının çocuğun hazır bulunuşluluk düzeyine uygun olmasıdır. Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri geçmiş yaşantıları ile ilgilidir fakat çocukların geçmiş yaşantılarındaki farklılıklar, hazır bulunuşluluk düzeylerinde de farklılıkların oluşmasına neden olur. Dahası öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerini aşan yaşantılar yoluyla öğrenilemez (Nas, 2003: 88).

Tarih konularının işlenişinde hazır bulunuşluluk göz önünde bulundurulmalı, tarihi konuların içeriği doğrultusunda verilen örnekler olduğunca çocuğun içinde yaşadığı çevreden seçilmeli ve verilmelidir. Öğrenci çevresini bilerek ve görmüş olarak derste olduğu için bu onun hazır bulunuşluluğu açısından önemlidir (Işık, 2002: 40).

2.3.7.6. Aktivite (Etkin Katılım) İlkesi

Öğrenme üzerinde yapılmış çalışmalar, öğrenmenin bireysel bir iş olduğunu göstermekte, öğrencinin yeni bir davranışı öğrenmesi için bir yaşantı geçirmesi, yani çevresindeki uyarıcılar ile etkileşime girmesi, başka bir deyişle etkin olması gerekir.

Öğrenciler aktif olarak derse katıldığında daha iyi ve hızlı öğrenmekte, hatırladığı ve yaptığı işten zevk almaktadır. Buna karşılık, pasif ve katılımsız öğrenciler öğrendiklerini çabuk unutmakta, dersten sıkılmakta ve öğrenme için isteksiz olmaktadır (Erden, 1996: 68).

Yerel tarih öğrencilerin sürekli aktif olarak yaşadıkları çevrenin tarihidir. Öğretmenler öğrencinin aktifliğini esas alan tekniklerle (gözlem gezisi, müze ziyaretleri vs.) yerel tarih konularına eğildiklerinde, öğrencilerin tarih konularına ilgileri artarken, yaşayarak öğrenme gerçekleştiği için öğrenme daha kalıcı ve izli olacaktır.

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yerel tarih öğretimi ile ilgili incelenen araştırmalar aşağıda özetlenmiştir. Yerel tarih öğretimine yönelik ulaşılan araştırma sayısı oldukça düşüktür. Literatürde, ilköğretim düzeyinde özellikle Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularının uygulanmasıyla ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Işık (2002), Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler (6. Sınıf) Programı Tarih Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Uygulama: Pasinler Örneği adlı çalışmada; yerel tarih ve öğretimi, yerel tarih öğretiminde yöntem, yerel tarih öğretiminin pedagojik temelleri, yerel tarihe ilişkin konular ve Sosyal Bilgiler tarih müfredat programlarında yerel tarihe ilişkin amaçlara yer verilmiştir. Çalışmada, yerel tarih öğretiminin öğrencilerin tarih konularına olumlu yaklaşmasında etkisi olduğu, yapılan uygulama sonucunda, tarih öğretiminde problem sayılan ezberciliğin geri planda kaldığı, öğretimin öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli bir vaziyet aldığı ve öğrencilerin araştırma ve inceleme yeteneklerinin geliştiği, yerel tarih öğretiminin ilgi ekici ve sürekliliği olan bir yöntem olup soyut kavramları somutlaştırdığı, yerel tarihin programlarda yer almasına rağmen öğretmenin inisiyatifine bırakıldığı saptanmıştır.

Günümüze kadar tüm öğretim programlarında bulunan yerel tarih araştırmalarının Avrupa'da 19. yy'da başlamış olmasına rağmen bizde geciktiği, araştırmaların artırılması, çocuklara çevredeki tarihi kalıntıların geziler düzenleyerek öğretilmesi, kütüphanelerde yörenin tarihi ile ilgili arşivler bulunması, Avrupa'daki gibi çocuk müzelerinin oluşturulması, çevre tarih öğretimiyle ilgili öğretmenlere kılavuz kitaplar hazırlanması, öğretmenlerin görev yaptıkları çevre ile ilgili arşivler oluşturmaları ve öğrencilere yörenin tarihiyle ilgili araştırma inceleme ödevleri

vermeleri, üniversitelerdeki öğretmen adaylarına ve var olan öğretmenlere yerel tarih öğretimi konularında gerekli bilgilerin verilmesi ve ders kitaplarında bir ünitenin yerel tarih konularına ayrılması gerektiği önerilmiştir.

Tugay (2004), Tarih Eğitiminde Yerel Tarih Araştırmalarının Yeri: Fethiye Örneği adlı çalışmasında; Fethiye ilçesine verilen isimden ilçede geçmişte görülen davalara kadar geniş bir ölçüde Fethiye ilçesinin yerel tarihine değinilmiş, yerel tarih çalışmalarının önemli olduğu, yerel tarihin bireyleri tarihe çekmek için kullanılması gerektiği, ders kitaplarının siyasi ağırlıklı olduğu ve yerel tarih çalışmalarına yer verilmediği için basmakalıp bir şekilde görüldüğü, yaşanan evrenin insanlarda her zaman için merak uyandırdığı, ders kitaplarına yerel tarih konuları girinceye kadar öğretmenlere önemli görevler düştüğü; ders sırasında yerel tarih konularına yer vererek öğrencileri aktif olarak derse katmaları ve öğrencilerin araştırma yapmalarını sağlamaları gerektiği ve tarih öğretiminin bir amacının da bireylere kent bilinci kazandırmak olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Örten (2008), Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Çalışma: Tokat Örneği adlı çalışmada; Sosyal Bilgiler dersi, yerel tarih, İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi programında yerel tarih, yerel tarih ile ilgili ilkeler, yerel tarih öğretiminde örnek öğretim etkinlikleri ve Tokat ili yerel tarih konularına yer verilmiştir. Araştırmada Sosyal Bilgiler dersi programı, öğretmen kılavuz kitapları ve ders kitapları incelenerek 4., 5., 6. ve 7. sınıflar yerel tarih konularına göre etkinlik dağılımları tablolarla gösterilmiştir. Bu etkinliklerden yola çıkarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kendi görev yaptıkları yere göre etkinlikler geliştirebileceği vurgulanmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmede on soru yöneltilmiş, Tokat ilinde gezi yapılabilecek tarihi mekanlar tablolştırılmıştır. Sosyal Bilgiler

dersinde yerel tarih konularının öğretimi ile Sosyal Bilgiler öğretiminin istenen hedeflere ulaşacağı, tarih konularının ezberci bir yapıdan kurtularak sevilen bir ders haline dönüşmesinde yerel tarih öğretiminin etkili olacağı ve öğretmenlerin inisiyatifine bırakılan yerel tarih konularında öğretmenlerin yerel tarih etkinlikleri yapmadıkları saptanmıştır. Yerel tarih öğretiminin başarı grafiklerinin yükseleceği, öğrencilerin derse ilgi ve meraklarının artacağı, ders kitaplarının yerel olmasa bile bölge tarihi konuları ile ilişkilendirilmesi, il ilçe bazında Milli Eğitim müdürlüklerinde yerel tarih konusunda uzman birimler oluşturulması ve bu birimlerin bazı konularda bizzat uygulama yaptırması, yerel tarih konularında çalışmaların artırılarak öğretmenlere çeşitli seminerler verilmesi, müze, tarihi kalıntılar ve ören yerlerinin yerel tarih öğretiminde önemli olduğu ve buralarda uzman sıkıntılarının aşılması, ders saatlerinin artırılarak, bürokratik engeller azaltılarak, mali sorumluluklar azaltılarak ve programda yerel tarihe hak ettiği yeri vererek yerel tarih öğretimi konusunda öğretmenlerin bahane bulmalarına şans verilmemesi ve öğretmenlerin yerel tarih konularında ödevler verip öğrencilerin araştırma ve inceleme konularında beceriler geliştirmelerini sağlamaları gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yeşilbursa (2006), Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarihi Yerleri Kullanarak Tarih Konularının Öğretimi adlı çalışmada; öğrenme kuramları, Sosyal Bilgiler, tarih öğretimi ve tarihi yerlerle öğretim konularına yer verilmiştir. Bursa ili İnegöl ilçesinin evrenini oluşturduğu çalışmada, “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” çalışma alanı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonunda tarihi yerleri kullanarak yapılan öğretimin akademik başarıyı artırdığı, tarih dersinin daha eğlenceli geçerek, görme, işitme ve dokunma duyularına hitap ettiği için öğrenmenin kalıcılığının arttığı, tarihi yerleri görmenin öğrenciler merak uyandırdığı, bu merakın onları araştırmaya sevk ettiği, öğretmen

merkezli öğretimin öğrenci merkezli öğretime dönüştüğü ve öğrencilerin keşfederek öğrenme olanağı buldukları sonuçlarına ulaşmıştır.

Çulha (2006), keşfederek öğrenme yoluyla yapılan araştırmada, bilginin kaynağını ansiklopediler, ders kitapları ve büyüklerinin anlattıkları olarak gören öğrencilerin araştırma sonunda yaşadıkları deneyimlerin kendilerini bir tarihçi gibi hissetmelerine ve bilginin kaynağının sadece bunlar olmadığını ifade ettikleri gözlenmiştir. Öğrencilerin eski fotoğraflar ve eski haritaları tarihsel kanıt olarak gördükleri ve tarihsel mekan ve müzelerdeki etkinliklere istekli olarak katıldıkları, etkinlikler sırasında öğrencilerin birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları, işbirliği içinde öğrenirken öğretmenlerin de birer öğrenci konumuna geçtiği, etkinlikler sonunda empati kurularak öğrencilere sorulan sorulara öğrencilerin olayları yaşamış gibi cevap vermelerinin onların çok hoşuna gittiği, yine araştırma sonunda öğrencilerin çevrelerindeki diğer tarihsel mekanlarla ilgili sorular sordukları ve öğrenciler için ders kitapları dışında sosyal tarihle karşılaşmanın onlar için ilgi çekici olduğu araştırmada ulaşılan sonuçlar olmuştur.

Alkış ve Oğuzoğlu (2005), tarihi çevre eğitiminin Sosyal Bilgiler derslerinde verildiğini ancak bu bilgilerin tarihi çevre bilinci oluşturmada yeterli olmadığını, elde edilen bulguların öğrencilerde tarihi çevre bilgisinin kısıtlılığını ortaya koyduğunu, tarihi çevre eğitiminin uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından oluşturulmasının bir zorunluluk olduğu, tarihi çevre eğitiminin ayrı bir ders olarak olmasa bile Sosyal Bilgiler dersi içerisinde öğrencilere verilmesinin faydalı olacağı ulaşılan sonuçlardır. Bu çerçevede öğretmenlerin tarihi çevre eğitimi konusunda duyarlı olması, öğretmenlere hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin verilmesi, konuların işlenişinin daha zengin hale gelmesi için çeşitli ders araç ve gereçlerinin temin edilmesi, düzenlenecek etkinliklerle

eğitimcilerin kendilerini geliştirmeleri gerektiği, tarihi çevre eğitiminde öğrenene görelilik, somuttan soyuta, açıklık, aktivite, bütünlük ve güncellik ilkelerinin dikkate alınması, derslerde kullanılan yöntemler ek olarak problem çözme, inceleme gezisi, oyunlaştırma, kaynak kişiden yararlanma ve küme çalışması gibi yöntemlerinde kullanılması, bunların yanında öğretmenlerin tarihi çevredeki eserlere ait fotoğraflara ulaşip öğrencilere aktarmaları ve öğrencilere 4. sınıftan itibaren yaz tatillerini geçirecekleri yerlerdeki bir tarihi mekan ya da eserin incelenip sunulması gibi proje ödevlerin verilmesi gibi gereklilikler önerilmektedir.

Demircioğlu (2005), tarih dersleri bünyesinde müzeler, tarihi mekanlar ve açık alanların öğrencilerin aktif ve öğrenci merkezli öğrenmeyi gerçekleştirebilecekleri yerler olduğunu, buralara yapılacak ziyaretlerden verim alınabilmesinin ziyaretlerin belirli bir plan doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yerel tarihe dayalı öğretim etkinliklerinin öğrencilerde psikolojik, eğitimsel ve tarihsel açıdan önemli davranış değişiklikleri meydana getirdiğini, sınıf içinde kazanılması mümkün olmayan pek çok beceri ve niteliğin yerel tarih öğretimiyle kazanılabileceğini savunmaktadır. Yerel tarih öğretimi neticesinde öğrencilerin, ait oldukları topluma daha çok bağlandıkları ve aidiyet duygusunun geliştiği, geçmişte yaşanan olayların bugün anlatılmasında yaşanan sıkıntıları aşmada yerel tarihin yardımcı olduğunu ve pek çok tarihsel kavramın yerel tarihle rahatlıkla öğretildiğini söylemektedir. Öğretmenlerin yerel tarih konularında yeterli bilgi ve beceriye sahip olması gerektiğini ifade eden Demircioğlu, bu çerçevede öğretmenler yetiştirilirken, yerel tarih öğretimin ne olduğu, yerel tarihe dayalı öğretim etkinliklerinin nasıl planlanacağı, yürütüleceği ve değerlendirilebileceği gibi konularda eğitim verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Metin (2002), sözlü tarihin Türkiye'deki gelişiminden söz ederken, tarihin daha

iyi anlaşılması için genelin yerine veya genelin içinde yerelin ön plana çıkarılması, şimdiden başlayan geçmişin tarih olarak görülmesi ve sıradan insan davranışlarının önemsenmesi gibi eğilimlerin genişlediğini söylemektedir. Genel tarihlerin hükmedici, soğuk ve mesafeli durduğunu ancak yerel tarihin, daha insani, sıcak, bizde olan, yakın duran ve mütevazî görüldüğünü, bu nedenle insanları kendine çeken yerel tarih araştırmalarının çoğaldığını ve bu kapsamda sözlü tarihten yararlandığını ifade etmiştir.

Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, son yıllarda yerel tarih grupları adıyla bir proje yürütürken, Türkiye'nin geniş bir kesiminde, yaşadığı yerin tarihi ve kültürel mirasını korumak ve çevresindeki tarihi araştırmak isteyen farklı alan ve mesleklerden kişilerin oluşturduğu grupları desteklemektedir.

Türkiye'de tarih alanında sivil, uygar ve çağdaş bir yaklaşımı geniş toplum kesimlerinin katılımıyla yaygınlaştırmaya çalışan Tarih Vakfı, bu amaç doğrultusunda geliştirdiği Yerel Tarih Grupları Projesi'ni Rockefeller Vakfı'nın da desteğiyle 1999 yılı ortalarında uygulamaya başlamıştır. Yerel Tarih Grupları Projesi, Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerinde tarihsel dokunun korunmasına, araştırılmasına duyarlı sivil girişimlerle, yerel tarih alanında araştırma yapan veya yaşadığı bölgenin, kentin, sokağın tarihine sahip çıkma duyarlılığında olan kentlilerin, ortak projeler etrafında buluşması ve bir arada çalışmasının desteklendiği bir projedir (Çelebi, 2001: 4). 2001 yılında "Yerel Tarih Konferansı" toplanmış ve iki yılın değerlendirilmesi yapılmıştır. Konferansa 14 kentten yerel tarih grubu, İstanbul'dan 9 semt girişimi temsilcisi, tarih öğretmenleri ve öğretim üyeleri ve araştırmacılar katılmıştır. Konferansın sonuçları kitap haline getirilerek, Tarih Vakfı tarafından yayımlanmıştır.

4. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri kaynakları, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

“Araştırma modeli; araştırma probleminin en güvenilir bilimsel yolla nasıl çözüleceğini gösteren mantık düzeni yani, yoludur” (İslamoğlu, 2003: 73).

Bu çalışmada tarama (survey) modeli türlerinden olan genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi (aynen resmetmeyi) amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın içinde genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü veya ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 1995: 77-79).

4.2. Evren ve Örneklem

Evren, araştırmanın kapsamı içerisinde yer alan ortak özelliklere sahip birimler ve sonuçları genelleştireceği gruptur. Evren çok geniş bir coğrafi alanı kapsayabileceği gibi istenildiği kadar da daraltılabilir. Örneklem ise, araştırma evreni içerisinden amaca uygun herhangi bir yöntemle seçilen ve evreni temsil yeteneğine sahip birim veya elemanlar kümesidir (Ural ve Kılıç, 2005: 27-28).

Araştırmanın evrenini, Yozgat ili merkez, ilçeler ve köylerinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okulları ikinci kademedeki görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır.

“Evrenin sınırlı veya dar kapsamlı olduğu durumlarda, evren öğelerinin tamamına ulaşılabilir ki buna tam sayım denir” (Ural ve Kılıç, 2005: 28). Araştırma

kapsamında Yozgat'ta görev yapan sözleşmeli ve kadrolu toplam 198 Sosyal Bilgiler öğretmeninin tamamı çalışma evrenine alınmıştır. Fakat araştırmaya 132 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılım göstermiştir. Evrenin tamamının örneklem alınmak istenmesinin sebebi araştırmanın geçerliliğini artırmaktır.

4.3. Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynağı, Yozgat' ta görev yapan tüm Sosyal Bilgiler öğretmenleridir.

4.4. Veri Toplama Aracı

Anket, birincil kaynaklardan bilgi toplamak için hazırlanan sistematik bir soru formudur. Amacı, araştırmanın problemini çözecek ve ele alınan hipotezleri test edecek bilgileri sistematik bir biçimde toplamak ve saklamaktır (İslamoğlu, 2003: 107).

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi” isimli 28 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Anketin ilk 6 sorusuyla cinsiyet, yaş, mezun olunan üniversite, mezun olunan fakülte/bölüm, eğitim durumu ve öğretmenlik süresi hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Diğer 22 soru ise öğretmenlerin yerel tarih öğretimi hakkında ne düşündüklerini, yerel tarih ile ilgili uygulamalarını ve karşılaştıkları güçlükleri ortaya koymayı amaçlayan 5’li likert türü ifadelerden oluşmaktadır (Ek 2).

Anket hazırlanmadan önce literatür taraması yapılarak yerel tarih ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve araştırmanın amacı doğrultusunda dikkat edilecek noktalar belirlenmiştir. Anket soruları hazırlanırken görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin fikirlerine başvurulmuştur. Hazırlanan anket içerik geçerliliği için Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde, İlköğretim ve Eğitim Bilimleri Bölümlerinde görevli öğretim elemanlarına uzman görüşü için sunulmuş ve gelen

öneriler doğrultusunda, ankette geliştirilme yapılarak içerik geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. İçerik geçerliliği aynı zamanda yapısal geçerliliğe ilişkin kanıt sağladığı kabul edilmiş, yapısal geçerlilik için ayrıca bir çalışma yapılmamıştır.

Hazırlanan anket; Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından çıkarılan izinle (Ek 3) Yozgat merkez, ilçeler ve köylerindeki Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanmıştır. Yozgat merkez ve ilçe merkezlerindeki okullara gidilip bizzat uygulanan anket, köy ilköğretim okullarına posta yoluyla ulaştırılmıştır. Posta yoluyla gönderilen anketlerin geri dönüşü için, anketle birlikte araştırmacının adresinin yazılı olduğu ve posta pulunun yapıştırıldığı bir zarf gönderilmiştir. Buna rağmen posta yoluyla gönderilen anketlerin tamamı araştırmacıya tekrar ulaşmamıştır.

4.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 11.5.0 paket programı kullanılmıştır. Anket sorularına verilen cevapların frekans (f) ve yüzdelerinden (%) oluşan tablolar; katılımcı sayıları, oranlar ve daha önce konu üzerinde edinilen bilgiler ışığında betimsel olarak yorumlanmıştır.

Araştırmada öğretmenlere sorulan cinsiyet, yaş, mezun olunan üniversite, mezun olunan fakülte/bölüm, eğitim durumu ve öğretmenlik süresi gibi bağımsız değişkenlere göre öğretmenlerin yerel tarihi kullanımına dönük anket maddelerine verilen cevaplarda farklılaşma olup olmadığına Kay-Kare (Chi-square) testi kullanılarak bakılmıştır.

5. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. İlk olarak katılımcı öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi'ndeki çeşitli bağımsız değişkenlere göre dağılımı yer almaktadır. Bu değişkenler; katılımcı öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mezun oldukları üniversite, fakülte, bölüm, eğitim durumları ve mesleki kıdemlerine göre dağılımıdır.

Betimsel veri sonuçlarından sonra, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi'ndeki diğer tüm maddelere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır.

Son olarak, ilgili araştırmalar ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi'ne göre alt problemlere cevap aranmış ve alt problemlere ait bulgulara yer verilmiştir.

5.1. KATILIMCI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNE AİT BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİN DAĞILIMI

Tablo 5.1.1 Katılımcı Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

<i>Cinsiyet</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>
Bay	100	75,8	75,8
Bayan	32	24,2	24,2
Toplam	132	100,0	100,0

Katılımcı öğretmenlerin cinsiyetlerine bakıldığında, 132 katılımcının 100'ünü (% 75,8) erkekler, 32'sini (% 24,2) bayanlar oluşturmaktadır. Buna göre, katılımcı öğretmenlerin çoğunluğunun erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 5.1.2 Katılımcı Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

<i>Yaş Aralığı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>
21-30	89	67,4	67,4
31-40	36	27,3	27,3
41-50	6	4,5	4,5
51-60	1	0,8	0,8
Toplam	132	100,0	100,0

Araştırmaya 21–30 yaşları arasında 89 (% 67,4), 31–40 yaşları arasında 36 (% 27,3), 41–50 yaşları arasında 6 (% 4,5) ve 51-60 yaşları arasında 1(% 0,8) öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında 61 ve üzeri yaş grubunu işaretleyen olmamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu; 21-30 yaş ve 31-40 yaşları arasında bulunmaktadır.

Tablo 5.1.3 Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Üniversitelere Göre Dağılımı

<i>Üniversite</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	3	2,3	2,3
Afyon Kocatepe Üniversitesi	4	3,0	3,1
Anadolu Üniversitesi	5	3,8	3,9
Ankara Üniversitesi	3	2,3	2,3
Atatürk Üniversitesi	11	8,3	8,6
Balıkesir Üniversitesi	1	0,8	0,8
Celal Bayar Üniversitesi	6	4,5	4,7
Cumhuriyet Üniversitesi	2	1,5	1,6

Dokuz Eylül Üniversitesi	6	4,5	4,7
Erciyes Üniversitesi	1	0,8	0,8
Gazi Üniversitesi	29	22,0	22,7
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	0,8	0,8
İnönü Üniversitesi	4	3,0	3,1
İstanbul Üniversitesi	2	1,5	1,6
Karadeniz Teknik Üniversitesi	15	11,4	11,7
Marmara Üniversitesi	4	3,0	3,1
Niğde Üniversitesi	8	6,1	6,3
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	6	4,5	4,7
Pamukkale Üniversitesi	1	0,8	0,8
Selçuk Üniversitesi	15	11,4	11,7
Uludağ Üniversitesi	1	0,8	0,8
Toplam	128	97,0	100,0
İşaretlenmemiş	4	3,0	
Genel Toplam	132	132	

Tablo 5.1.3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 29'u (% 22) Gazi Üniversitesi, 15'i (% 11,4) Karadeniz Teknik Üniversitesi, 15'i (% 11,4) Selçuk Üniversitesi, 11'i (% 8,3) Atatürk Üniversitesi, 59 (% 44) öğretmen ise diğer üniversitelerden mezun olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan dört öğretmen (% 3) mezun oldukları üniversiteyi belirtmemişlerdir. Gazi Üniversitesi mezunları araştırmada çoğunluğu oluşturmaktadır.

Tablo 5.1.4 Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakültelelere Göre Dağılımı

<i>Fakülte</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>
Eğitim Fakültesi	116	87,9	89,9
Fen-Edebiyat Fakültesi	12	9,1	9,3
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi	1	0,8	0,8
Toplam	129	97,7	100,0
İşaretlenmemiş	3	2,3	
Genel Toplam	132	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 116'sı (% 87,9) Eğitim Fakültesi, 12'si (% 9,1) Fen-Edebiyat Fakültesi, 1'i (% 0,8) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi mezunudur. Araştırmaya katılan üç öğretmen (% 2,3) mezun oldukları fakülteyi belirtmemişlerdir. Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenler araştırmada çoğunluğu oluşturmaktadır.

Tablo 5.1.5 Katılımcı Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımı

<i>Bölüm</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>
Sosyal Bilgiler	77	58,3	59,7
Tarih	44	33,3	34,1
Coğrafya	8	6,1	6,2
Toplam	129	97,7	100,0
İşaretlenmemiş	3	2,3	
Genel Toplam	132	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 77'si (% 58,3) Sosyal Bilgiler, 44'ü (% 33,3) Tarih ve 8'i (% 6,1) Coğrafya bölümü mezunudur. Anket yanıtlarında mezun olunan

bölümü üç öğretmen (% 2,3) boş bırakmışlardır. Katılımcı öğretmenlerin yarısından fazlası Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunudur.

Tablo 5.1.6 Katılımcı Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>
Eğitim Enstitüsü	2	1,5	1,5
Lisans	127	96,2	96,2
Yüksek Lisans	3	2,3	2,3
Toplam	132	100,0	100,0

Tablo 5.1.6'ya göre katılımcı öğretmenlerin 127'si (% 96,2) lisans, 3'ü (%2,3) yüksek lisans ve 2'si (%1,5) eğitim enstitüsü mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisans mezunu olan öğretmenlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenleri içerisinde ön lisans mezunu öğretmen bulunmamaktadır.

Tablo 5.1.7 Katılımcı Öğretmenlerin Hizmet Yılına Göre Dağılımı

<i>Hizmet Yılı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>
1	4	3,0	3,0
2	7	5,3	5,3
3	10	7,6	7,6
4	11	8,3	8,3
5	7	5,3	5,3
6	25	18,9	18,9
7	24	18,2	18,2
8	15	11,4	11,4
9	6	4,5	4,5

10	4	3,0	3,0
11	2	1,5	1,5
12	1	0,8	0,8
13	4	3,0	3,0
14	2	1,5	1,5
15	3	2,3	2,3
16	3	2,3	2,3
18	1	0,8	0,8
22	1	0,8	0,8
26	1	0,8	0,8
27	1	0,8	0,8
Toplam	132	100,0	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı hizmet sürelerini işaretlemiştir. Tablo 5.1.7 incelendiğinde hizmet yılında daha ilk yılında olanlar 4 kişi (% 3) kişi ve öğretmenlerin 128'i (% 97) stajyer olmayan öğretmenlerdir. 25 (% 18,9) öğretmen 6 yıl, 24'ü (% 18,2) 7 yıl, 15'i (% 11,4) 8 yıl, 11'i (% 8,3) 4 yıl, 10'u (% 7,6) 3 yıl, 7'si (% 5,3) 2 yıl, 7'si (% 5,3) 5 yıl, 6'sı (% 4,5) 9 yıl, 4'ü (% 3) 10 yıl, 4'ü (% 3) 13 yıl, 3'ü (% 2,3) 15 yıl, 3'ü (% 2,3) 16 yıl, 2'si (% 1,5) 11 yıl, 2'si (% 1,5) 14 yıl hizmet süresine sahiptir. Hizmet süreleri 12, 18, 22, 26 ve 27 olanlar 1'er (% 0,8) katılımcı öğretmendir. Genel olarak ilk beş yılında olanlar 39 (% 29,5) öğretmen iken, ilk on yılında olanlar 113 (% 85,5) öğretmendir. Katılımcı öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu ilk on yılı içinde görev yapan öğretmenlerdir.

---

illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarır.	4	3,0	16	12,1	11	8,3	55	41,7	46	34,8
Madde 13. Öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir.	1	0,8	2	1,5	0	0,0	46	34,8	83	62,9
Madde 14. Yerel tarih öğretimi “yerel örneklerden yola çıkarak genel yapıyı anlamlandırmak” anlamına gelmektedir.	2	1,5	2	1,5	7	5,3	78	59,1	43	32,6
Madde 15. “ Tarihin daha iyi anlaşılması için, genel yerine veya genelin içinde yerelin ön plana çıkarılması” gerekir.	5	3,8	24	18,2	22	16,7	54	40,9	27	20,5
Madde 16. Sosyal Bilgiler derslerinde tarihin somutluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü vardır.	1	0,8	12	9,1	11	8,3	68	51,5	40	30,3

Madde 17. Yerel tarih öğretiminde öğrenciler, “ kendi bölgelerini dışarıdan seyrettikleri bir filmde çok içinde aktörü oldukları ve bu yerel tarihin devamını sağladıkları” bireylerdir.	2	1,5	12	9,1	9	6,8	58	43,9	51	38,6
Madde 18. Sosyal Bilgiler derslerinin işlenişinde yerel tarih konularına başvururum.	11	8,3	11	8,3	15	11,4	47	35,6	22	16,7
Madde 19. Sosyal bilgiler ders müfredatı verilirken ders saatlerinde yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırırım.	14	11,6	74	61,2	16	13,2	14	11,6	3	2,5
Madde 20. Ders saatlerinde, yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırmayı programın yoğunluğu etkiliyor.	2	1,7	23	19,0	5	4,1	62	51,2	29	24,0
Madde 21. Sınıftaki öğrenci sayılarının yerel tarih öğretiminde olumsuz etkisi vardır.	46	38,0	30	24,8	16	13,2	22	18,2	7	5,8
Madde 22. Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularına değinebilmek için görev yaptığım çevrenin yerel tarihi, gelenek ve görenekleri	6	5,0	50	41,3	13	10,7	45	37,2	7	5,8

---

hakkında araştırma yapıyorum.

Madde 23. Görev yaptığım

bölgenin yerel tarihi ile ilgili
görsel materyallere (fotoğraf,
video, harita, mektup...) ulaşıp
öğrencilerinize aktarabiliyorum.

14	11,6	54	44,6	14	11,6	33	27,3	6	5,0
----	------	----	------	----	------	----	------	---	-----

Madde 24. Sosyal Bilgiler

derslerinde yerel tarih öğretimi
için arkeolojik bölge veya yerel
tarihi mekanlara gezi
düzenliyorum.

77	63,6	27	22,3	9	7,4	7	5,8	1	0,8
----	------	----	------	---	-----	---	-----	---	-----

Madde 25. Sosyal Bilgiler
derslerinde yerel tarih
öğretiminde kaynağa bağlı
sorunlarım var (arşivlerin
durumu, kaynakların
yönlendirici etkisi, kalıtsal
materyaller sorunu).

8	6,6	42	34,7	11	9,1	38	31,4	22	18,2
---	-----	----	------	----	-----	----	------	----	------

Madde 26. Sosyal Bilgiler
derslerinde yerel tarih
öğretiminde kaynak bilgisine
bağlı sorunlarım var
(kaynakların dili ve sosyal
bilgilere yardımı, kaynak
eleştirisi ve analizi, kaynak
gruplarını tanımak ve ulaşmak).

8	6,6	35	28,9	25	20,7	39	32,2	14	11,6
---	-----	----	------	----	------	----	------	----	------

Madde 27. Sosyal Bilgiler
derslerinde görev yaptığım

1	0,8	37	30,6	16	13,2	54	44,6	13	10,7
---	-----	----	------	----	------	----	------	----	------

çevrenin gelenek ve
göreneklerinin (çevrenin
yaşayan tarihi) yaşlılardan
öğrenilmesi ve ilgili konularla
bağlantı kurulmasına dikkat
ederim.

Madde 28. Sosyal Bilgiler

derslerinde “aile tarihi”, “

ikamet edilen mahalle tarihi”, 13 10,7 48 39,7 7 5,8 40 33,1 13 10,7

“ikamet edilen yerlerdeki

dernek ve vakıf gibi

kuruluşların tarihi” gibi proje ve

performans ödevleri veririm.

---

* Tablodaki frekans ve yüzdeler araştırma alt problemlerinde ayrıntılı olarak gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

5.3. Araştırma Alt Problemlerine Ait Bulgular Ve Yorumları

5.3.1. Araştırma 1. Alt Problemi: Öğretmenler mesleki açıdan ve çalıştıkları yerin tarihi açısından kendilerini yeterli görmekte midir?

Bu alt problemi ölçmeye dayalı olan “Kendimi mesleki açıdan yeterli buluyorum”, “Çalıştığım ilin veya ilçenin yerel tarih bilgisi hakkında kendimi yeterli buluyorum” ve “Eğitimle ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip edebiliyorum” maddelerine göre katılımcı öğretmenlerin yanıtları tablolar ile gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 5.3.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 7 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Kendimi mesleki açıdan yeterli buluyorum.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kısmen	3	2,3
Kararsızım	5	3,8
Çoğunlukla	99	75,0
Her zaman	25	18,9
Toplam	132	100,0

Katılımcı öğretmenlere yöneltilen “ Kendimi mesleki açıdan yeterli buluyorum.” maddesine öğretmenlerin; 99’u (% 75) çoğunlukla, 25’i (%18,9) her zaman, 5’i (%3,8) kararsızım, 3’ü (%2,3) kısmen yanıtı vermişlerdir. Hiç yanıtı veren öğretmen olmamıştır. Öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını (124 kişi % 93,9) çoğunlukla ve her zaman yanıtında toplanmaktadır. Bu durum öğretmenlerin kendilerini mesleki açıdan yeterli görürken, kendilerine olan güveni de ifade etmektedir. Katılımcı öğretmenlerin 4’ünün (% 3) stajyer öğretmen olduğu göz önüne alındığında, kararsızım ve kısmen yanıtlarının toplam 8 (% 6,1) olması çok büyük bir rakam olarak gözükmemektedir.

Tablo 5.3.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 8 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Eğitimle ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip edebiliyorum.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	5	3,8
Kısmen	48	36,4
Kararsızım	11	8,3
Çoğunlukla	62	47,0
Her zaman	6	4,5
Toplam	132	100,0

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlerin de değişen dünya içerisinde kendini yenilemesi kaçınılmazdır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerin hem mesleki hem de görev yaptıkları yerin tarihi açısından kendilerini yenilemeleri ve bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenlerin eğitim ve branşlarıyla ilgili yayınları takip ederken, somuttan-soyuta, bilinenden-bilinmeyene ve yakından-uzağa ilkelerini uygulayabilmeleri için görev yaptıkları çevre ile ilgili yapılmış çalışmalar ve yayınlara ulaşmaları gerekir. Tablo 5.3.1.2 incelendiğinde “Eğitimle ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip edebiliyorum.” maddesine katılımcı öğretmenlerin 62’si (% 47) çoğunlukla, 48’i (% 36,4) kısmen, 11’i (% 8,3) kararsızım, 6’sı (% 4,5) her zaman ve 5’i (% 3,8) hiç yanıtını vermişlerdir. Öğretmenlerin yarısından fazlası eğitimle ilgili yayınları çoğunlukla ve her zaman takip ettiklerini ifade ederken, eğitimle ilgili yayınları hiç takip etmeyen 5 öğretmen (% 3,8) az da olsa vardır.

Tablo 5.3.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 9 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Çalıştığım ilin veya ilçenin yerel tarih bilgisi hakkında kendimi yeterli buluyorum.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	3	2,3
Kısmen	31	23,5
Kararsızım	19	14,4
Çoğunlukla	61	46,2
Her zaman	18	13,6
Toplam	132	100,0

Katılımcı öğretmenlerin, “Çalıştığım ilin veya ilçenin yerel tarih bilgisi hakkında kendimi yeterli buluyorum.” maddesine 61’i (% 46,2) çoğunlukla, 31’i (%23,5) kısmen, 19’u (% 14,4) kararsızım, 18’i (%13,6) her zaman ve 3’ü (% 2,3) hiç yanıtını vermişlerdir. Katılımcı sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 79’u (%60’ına yakını) görev yaptığı çevrenin yerel tarihi hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını çoğunlukla ve her zaman yanıtını vererek ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin 31’i (%23,5) kısmen de olsa görev yaptığı çevrenin yerel tarihi hakkında bilgiye sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

5.3.2 Araştırma 2. Alt Problemi: Öğretmenlere göre 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler yeni müfredat programını yerel tarih öğretimi açısından yeterli midir?

Öğrenciyi merkeze alan yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda 2005-2006 öğretim yılından itibaren yeni müfredat programı uygulamaya konulmuştur. Madde 10 ve 11 ile 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından yeterli olup olmadığı konusunda öğretmen görüşlerine başvurulmuştur.

Tablo 5.3.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 10 Frekans ve Yüzdeleri

<i>İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. sınıf yeni müfredat programı (eğitimi-öğretimi) eğitimde yakından uzağa ilkesi ışığında yerel tarih öğretimi açısından yeterlidir.</i>		
	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	27	20,5
Kısmen	45	34,1
Kararsızım	28	21,2
Çoğunlukla	28	21,2
Her zaman	4	3,0
Toplam	132	100,0

Tablo 5.3.2.1 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin 45'inin (% 34,1) kısmen, 28'inin (% 21,2) kararsızım, 28'inin (% 21,2) çoğunlukla, 27'sinin (% 20,5) hiç ve 4'ünün (% 3) her zaman yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin toplam 100'ününün (% 75,8) hiç, kısmen ve kararsızım yanıtını vermesi 6. sınıf Sosyal Bilgiler yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından istenilen ölçüde yeterli bulunmadığını göstermektedir. Ancak öğretmenlerin 32'si (% 24,2) çoğunlukla ve her zaman yanıtını vererek 6. sınıf Sosyal Bilgiler yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından yeterli olduğu görüşünü kabul etmektedir.

Tablo 5.3.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 11 Frekans ve Yüzdeleri

<i>İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. sınıf yeni müfredat programı (eğitimi-öğretimi) eğitimde yakından uzağa ilkesi ışığında yerel tarih öğretimi açısından yeterlidir.</i>		
	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	29	22,0
Kısmen	43	32,6
Kararsızım	31	23,5
Çoğunlukla	24	18,2
Her zaman	5	3,8
Toplam	132	100,0

Madde 11 ile 7. sınıf Sosyal Bilgiler yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından yeterli olup olmadığı konusunda öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Tablo 5.3.2.2 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin 43'ünün (% 32,6) kısmen, 31'inin (% 23,5) kararsızım, 29'unun (%22) hiç, 24'ünün (% 18,2) çoğunlukla ve 5'inin (%3,8) her zaman yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin toplam 103'ünün (% 78) hiç, kısmen ve kararsızım yanıtını vermesi 7. sınıf Sosyal Bilgiler yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından istenilen ölçüde yeterli bulunmadığını göstermektedir. 7. sınıf yeni müfredat programına olumsuz görüş bildirenlerin oranı 6. sınıf yeni müfredat programına olumsuz görüş bildirenlerden daha fazladır. Katılımcı öğretmenlerin 29'u (% 22) çoğunlukla ve her zaman yanıtını vererek 7. sınıf Sosyal Bilgiler yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından yeterli olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

5.3.3. Araştırma 3. Alt Problemi: Öğretmenler yerel tarihe ilişkin ankette yer alan ifadelerle katılmakta mıdır?

Tablo 5.3.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 12 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarır.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	4	3,0
Kısmen	16	12,1
Kararsızım	11	8,3
Çoğunlukla	55	41,7
Her zaman	46	34,8
Toplam	132	100,0

Sosyal Bilgiler ders kitapları hazırlanırken bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarır görüşüne öğretmenler, 55'i (% 41,7) çoğunlukla, 46'sı (%34,8) her zaman, 16'sı (% 12,1) kısmen, 11'i (% 8,3) kararsızım ve 4'ü (% 3) hiç yanıtı vermişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin 101'i (%76,5) her zaman ve çoğunlukla yanıtıyla Sosyal Bilgiler ders kitapları hazırlanırken yerel tarihe önem verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Katılımcı öğretmenlerin büyük bir bölümü Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarır görüşüne katılmaktadır.

Tablo 5.3.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 13 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	1	0,8
Kısmen	2	1,5
Çoğunlukla	46	34,8
Her zaman	83	62,9
Toplam	132	100,0

İlköğretim çağındaki çocuklara somut örneklerden yola çıkarak eğitim verilmelidir. Bu nedenle müzeler aktif öğrenme ve somut örnekler için en uygun öğrenme merkezleridir. Tablo 5.3.3.2 incelendiğinde, katılımcı öğretmenlerin 83'ünün (% 62,9) her zaman, 46'sının (% 34,8) çoğunlukla, 2'sinin (% 1,5) kısmen, 1'inin (% 0,8) hiç yanıtını verdikleri ve kararsızım yanıtını hiçbir öğretmenin işaretlemediği görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin 129'u (% 97,7) her zaman ve çoğunlukla yanıtını vererek, öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir görüşüne katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 5.3.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 14 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Yerel tarih öğretimi "yerel örneklerden yola çıkarak genel yapıyı anlamlandırmak" anlamına gelmektedir.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	2	1,5
Kısmen	2	1,5
Kararsızım	7	5,3
Çoğunlukla	78	59,1
Her zaman	43	32,6
Toplam	132	100,0

Tablo 5.3.3.3'e bakıldığında katılımcı öğretmenlerin madde 14'e verdikleri yanıtlar; 78 (% 59,1) çoğunlukla, 43 (% 32,6) her zaman, 7 (% 5,3) kararsızım, 2 (% 1,5) kısmen ve 2 (% 1,5) hiç şeklindedir. Katılımcı öğretmenlerin 121'i % 91,7 oran ile her zaman ve çoğunlukla yanıtı vererek, yerel tarih öğretiminin "yerel örneklerden yola çıkarak genel yapıyı anlamlandırmak" anlamına geldiği görüşüne katılmaktadır.

Tablo 5.3.3.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 15 Frekans ve Yüzdeleri

<i>"Tarihin daha iyi anlaşılması için, genelin yerine veya genelin içinde yerelin ön plana çıkarılması" gerekir.</i>		
	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	5	3,8
Kısmen	24	18,2
Kararsızım	22	16,7
Çoğunlukla	54	40,9
Her zaman	27	20,5
Toplam	132	100,0

Tablo 5.3.3.4'de bakıldığında, katılımcı öğretmenlerin 54'ünün (% 40,9) çoğunlukla, 27'sinin (% 20,5) her zaman, 24'ünün (% 18,2) kısmen, 22'sinin (% 16,7) kararsızım ve 5'inin (%3,8) hiç yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin yarısından fazlası olan 81 öğretmen, % 61,4 oranla her zaman ve kısmen yanıtını vererek, "Tarihin daha iyi anlaşılması için, genelin yerine veya genelin içinde yerelin ön plana çıkarılması" gerekir görüşüne katıldıklarını ifade etmişlerdir. Yerel tarih öğretiminin yerel örneklerden yola çıkarak genel yapıyı anlamlandırmak görüşüne öğretmenlerin büyük çoğunluğu katılırken, Tarihin daha iyi anlaşılması için yerelin ön plana çıkarılması gerektiği görüşüne aynı oranlarda katılmadıkları gözlenmektedir.

Tablo 5.3.3.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 16 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler derslerinde tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü vardır.</i>		
	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	1	0,8
Kısmen	12	9,1
Kararsızım	11	8,3
Çoğunlukla	68	51,5
Her zaman	40	30,3
Toplam	132	100,0

Sosyal Bilgiler derslerinde tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü vardır görüşüne öğretmenlerin katılımları; 68 (% 51,5) çoğunlukla, 40 (%30,3) her zaman, 12 (% 9,1) kısmen, 11 (% 8,3) kararsızım ve 1 (% 0,8) hiç şeklindedir. Katılımcı öğretmenlerin toplam 108'i % 81,8 oranda her zaman ve çoğunlukla yanıtı vererek bu görüşü benimsediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 5.3.3.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 17 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Yerel tarih öğretiminde öğrenciler, "kendi bölgelerini dışarıdan seyrettikleri bir filmde çok içinde aktörü oldukları ve bu yerel tarihin devamını sağladıkları" bireylerdir.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	2	1,5
Kısmen	12	9,1
Kararsızım	9	6,8
Çoğunlukla	58	43,9
Her zaman	51	38,6
Toplam	132	100,0

Yerel tarih öğrenen bireyler kendinden öncekilerden devraldıkları mirası hangi noktaya ve nasıl taşıyacakları hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu nedenle de yerel tarih öğretiminde öğrenciler, "kendi bölgelerini dışarıdan seyrettikleri bir filmde çok içinde aktörü oldukları ve bu yerel tarihin devamını sağladıkları" bireylerdir görüşü kabul görmektedir. Tablo 5.3.3.6 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin de bu görüşe katılımları; 58 (% 43,9) çoğunlukla, 51 (% 38,6) her zaman, 12 (% 9,1) kısmen, 9 (% 6,8) kararsızım ve 2 (% 1,5) hiç şeklindedir. Katılımcı öğretmenler, her zaman ve çoğunlukla yanıtını toplam 109 (% 82,5) şeklinde vererek, bu görüşe katıldıklarını ifade etmişlerdir.

5.3.4. Araştırma 4. Alt Problemi: Öğretmenler yerel tarih konularına ders işlerken başvurmakta mıdır?

Tablo 5.3.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 18 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler derslerinin işlenişinde yerel tarih konularına başvururum.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	11	8,3
Kısmen	37	28,0
Kararsızım	15	11,4
Çoğunlukla	47	35,6
Her zaman	22	16,7
Toplam	132	100,0

Tablo 5.3.4.1 katılımcı öğretmenlerin Sosyal Bilgiler derslerinin işlenişinde yerel tarih konularına başvurup başvurmadıklarını göstermektedir. Anket uygulanırken bu maddeye hiç yanıtı veren öğretmenlerin diğer maddeleri yanıtlamamaları istenmiştir. Katılımcı öğretmenlerin 47'si (% 35,6) çoğunlukla, 37'si (% 28) kısmen, 22'si (% 16,7) her zaman, 15'i (% 11,4) kararsızım ve 11'i (% 8,3) hiç yanıtını vermişlerdir. Her zaman ve çoğunlukla yanıtını verenler 69'dur (% 52). Katılımcı öğretmenlerin yarısından fazlası yerel tarih konularına Sosyal Bilgiler derslerinin işlenişinde başvururken, 37'si (% 28) kısmen başvurmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin 11'i (% 8,3) yerel tarih konularına Sosyal Bilgiler derslerinde hiç başvurmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle diğer maddeler 121 katılımcı üzerinden değerlendirilmiştir.

5.3.5. *Araştırma 5. Alt Problemi:* Yerel tarih konularına başvuran öğretmenlerin uygulamaları ve karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

MEB yerel tarih öğretimi açısından öğretmenlere bir esneklik tanımıştır. Bu nedenle mevcut sistemde yerel tarih öğretimi açısından öğretmenlere araştırma, bulguları öğrencilerle paylaşma ve yerel tarih konularında öğrencileri ödevlendirme gibi görevler düşmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenler yerel tarih öğretimine başvururken çeşitli güçlüklerle de karşılaşabilmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi madde 19, 22, 23, 24, 27 ve 28 öğretmen uygulamaları, madde 20, 21, 25 ve 26 ise öğretmenlerin yerel tarih konularına başvururken karşılaşılabilecekleri güçlüklerle ilgilidir.

Tablo 5.3.5.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 19 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler ders müfredatı verilirken ders saatlerinde yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırım.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	14	11,6
Kısmen	74	61,2
Kararsızım	16	13,2
Çoğunlukla	14	11,6
Her zaman	3	2,5
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Sosyal Bilgiler derslerinin işlenişinde yerel tarih konularına başvuran katılımcı öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kısmen de olsa Sosyal Bilgiler ders müfredatı verilirken ders saatlerinde yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırmaya çalışmaktadırlar. Katılımcı öğretmenlerin, 74'ü (% 61,2) kısmen, 16'sı (% 13,2) kararsızım, 14'ü (% 11,6) çoğunlukla, 14'ü (% 11,6) hiç ve 3'ü (% 2,5) her zaman şeklinde maddeyi yanıtlamışlardır. Her zaman ve çoğunlukla yanıtı verenler toplam 17'dir (%14,1). Rakamın düşük olması öğretmenlerin yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayıramadıklarını ve bunun yerel tarih öğretimi açısından bir sorun olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.3.5.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 20 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Ders saatlerinde, yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırmayı programın yoğunluğu etkiliyor.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	2	1,7
Kısmen	23	19,0
Kararsızım	5	4,1
Çoğunlukla	62	51,2
Her zaman	29	24,0
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Tablo 5.3.5.2 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin her zaman ve çoğunlukla yanıtlarıyla 91'i (% 75,2) yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırmanın, programın yoğunluğundan etkilendiğini savunmaktadırlar. Öğretmenlerin, 62'si (% 51,2)

çoğunlukla, 29'u (% 24) her zaman, 23'ü (% 19) kısmen, 5'i (% 4,1) kararsızım ve 2'si (% 1,7) hiç yanıtı vermişlerdir. Hiç etkilemediğini düşünen öğretmenlere bakıldığında 2 öğretmen (% 1,7) ve çok az olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin neredeyse 114'ü (% 95) kısmen, çoğunlukla ve her zaman yanıtlarıyla müfredat programının yoğunluğunun yerel tarih öğretimi açısından olumsuz bir durum oluşturduğunu düşünmektedirler. Programın yoğunluğunun yerel tarih öğretimi açısından bir sorun oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca bu sorun, madde 19'un sonuçlarına bir neden olarak gösterilebilir.

Tablo 5.3.5.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 21 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sınıftaki öğrenci sayılarının yerel tarih öğretiminde olumsuz etkisi vardır.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	46	38,0
Kısmen	30	24,8
Kararsızım	16	13,2
Çoğunlukla	22	18,2
Her zaman	7	5,8
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Sınıflardaki öğrenci sayılarının yerel tarih öğretimi açısından engel oluşturup oluşturmadığına bakıldığında, katılımcı öğretmenlerin; 46'sının (% 38) hiç, 30'unun (% 24,8) kısmen, 22'sinin (% 18,2) çoğunlukla, 16'sının (% 13,2) kararsızım ve 7'sinin (% 5,8) her zaman yanıtını verdikleri görülmektedir. Her zaman ve çoğunlukla yanıtını veren öğretmenler 29 (% 24), hiç ve kısmen yanıtını verenler 76'dır. (% 62,8).

Öğretmenlerin büyük bölümü sınıftaki öğrenci sayılarının yerel tarih öğretimine engel olmadığını düşünmektedirler. Buradan hareketle okulların çoğundaki sınıflarda, öğrenci sayılarının çok fazla olmadığı ve yerel tarih öğretimi açısından öğrenci sayılarının çok fazla sorun oluşturmadığı söylenebilir.

Tablo 5.3.5.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 22 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularına değinebilmek için görev yaptığım çevrenin yerel tarihi, gelenek ve görenekleri hakkında araştırma yapıyorum.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	6	5,0
Kısmen	50	41,3
Kararsızım	13	10,7
Çoğunlukla	45	37,2
Her zaman	7	5,8
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Öğretmenlerin öğrencilere yaşadıkları yakın çevre hakkında bilgi verebilmeleri şüphesiz onların yakın çevreleri hakkında ne bildikleri ile alakalıdır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenleri yaşadıkları çevrede meydana gelen olayları takip etmek ve yakın çevrenin tarihi hakkında araştırma yapmak zorundadırlar. Tablo 5.3.5.4 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin 50'sinin (% 41,3) kısmen, 45'inin (% 37,2) çoğunlukla, 13'ünün (% 10,7) kararsızım, 7'sinin (% 5,8) her zaman ve 6'sının (% 5) hiç yanıtı

verdikleri görülmektedir. Her zaman ve çoğunlukla yanıtı verenler 52'dir (% 43). Katılımcı öğretmenlerin yarısına yakını, yerel tarih konularına değinebilmek için görev yaptığı çevrenin yerel tarihi, gelenek ve görenekleri hakkında araştırma yaptığını ifade ederken; 50'si (% 41,3) kısmen araştırma yaptığını söylemektedir. Katılımcı öğretmenlerin 6'sı (% 5) hiç araştırma yapmadıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin büyük bölümünün tam anlamıyla araştırma yapmaması yerel tarih öğretimi açısından bir sorun gibi gözükmektedir.

Tablo 5.3.5.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 23 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Görev yaptığım bölgenin yerel tarihi ile ilgili görsel materyallere (fotoğraf, video, harita, mektup...) ulaşım öğrencilerime aktarabiliyorum.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	14	11,6
Kısmen	54	44,6
Kararsızım	14	11,6
Çoğunlukla	33	27,3
Her zaman	6	5,0
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları yakın çevre hakkında bilgi sahibi olmaları kadar bu bilgileri öğrencileri ile paylaşabilmeleri de önemli bir konudur. “Görev yaptığım bölgenin yerel tarihi ile ilgili görsel materyallere (fotoğraf, video, harita, mektup...) ulaşım öğrencilerime aktarabiliyorum.” maddesine katılımcı

öğretmenlerin yanıtları; 54 (% 44,6) kısmen, 33 (% 27,3) çoğunlukla, 14 (% 11,6) kararsızım, 14 (% 11,6) hiç ve 6 (% 5) her zaman şeklindedir. Çoğunlukla ve her zaman yanıtları düşünüldüğünde öğretmenlerin 39'u (% 32,3) yerel tarih ile ilgili görsel materyallere ulaşım aktardığını söylerken, katılımcı öğretmenlerin 54'ü % 44,6'lık oranla kısmen olarak ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin yakın çevreleri ile ilgili görsel materyallere ulaşım oranının düşük olduğu ve bunun yerel tarih öğretimi için olumsuz bir durum oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 5.3.5.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 24 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretimi için</i>		
<i>arkeolojik bölge veya tarihi mekanlara gezi düzenliyorum.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	77	63,6
Kısmen	27	22,3
Kararsızım	9	7,4
Çoğunlukla	7	5,8
Her zaman	1	0,8
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Gezi, öğrencilerin yakın çevrelerini tanımak için, okulda kazanılan bilgiler ile gerçek yaşam arasında ilişki kurmaları, bilgileri asıl kaynağından elde etmeleri amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Erden, 1996: 164). “Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretimi için arkeolojik bölge veya tarihi mekanlara gezi düzenliyorum.” maddesine

katılımcı öğretmenlerin yanıtları şöyledir: 77 (% 63,6) hiç, 27 (% 22,3) kısmen, 9 (% 7,4) kararsızım, 7 (% 5,8) çoğunlukla ve 1 (% 0,8) her zaman. Hiç yanıt oranının 77 (% 63,6) olması Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi yöntemini kullanmadıklarını göstermekle birlikte, her zaman ve çoğunlukla yanıtını vererek gezi yöntemini kullananlar 8 (% 6,6) gibi düşük bir rakamdır. Katılımcı öğretmenlerin 9'u (% 7,4) kararsız olduklarını belirtirken, 27'si (% 22,3) yerel tarih öğretimi açısından gezi yöntemini kısmen de olsa kullandıklarını ifade etmişlerdir. Fakat gezi yöntemini öğretmenlerin kullandıklarını söylemek zordur. Yerel tarih öğretimi açısından önemli olan gezi yönteminin uygulanamaması bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5.3.5.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 25 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynağa bağlı sorunlarım var (arşivlerin durumu, kaynakların yönlendirici etkisi, kalıtsal materyaller sorunu).</i>		
	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	8	6,6
Kısmen	42	34,7
Kararsızım	11	9,1
Çoğunlukla	38	31,4
Her zaman	22	18,2
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Yaşadığımız yerin tarihi ile ilgili bilgi veren her türlü materyal, yerel tarih açısından kaynak olarak tanımlanabilir. Fakat öğretmenler yerel tarih öğretiminde kaynaklarla ilgili sorunlarla karşılaşabilmektedir. “Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynağa bağlı sorunlarım var (arşivlerin durumu, kaynakların yönlendirici etkisi, kalıtsal materyaller sorunu)” maddesine katılımcı öğretmenlerin 42’si (% 34,7) kısmen, 38’i (% 31,4) çoğunlukla, 22’si (% 18,2) her zaman, 11’i (% 9,1) kararsızım ve 8’i (% 6,6) hiç yanıtı vermişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin 60’ı % 49,6 oranla her zaman ve çoğunlukla yanıtı vererek kaynaklara bağlı sorunları olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bölümünün kaynaklara bağlı sorunlarının olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 5.3.5.8. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 26 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynak bilgisine bağlı sorunlarım var (kaynakların dili ve sosyal bilgilere yardımı, kaynak eleştiri ve analizi, kaynak gruplarını tanımak ve ulaşmak).</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	8	6,6
Kısmen	35	28,9
Kararsızım	25	20,7
Çoğunlukla	39	32,2
Her zaman	14	11,6
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaklarla ilgili sorunları sadece kaynaklarla bağlı değildir. Öğretmenlerin kaynaklarla ilgili bilgi eksikliği sorunları da vardır. Kaynaklara ulaşmak yerel tarih öğretimi açısından yeterli olmamakla birlikte bu kaynakların öğrencilere nasıl aktarılacağı da önemlidir. Bu nedenle öğretmenlerinin ulaştıkları kaynakların bilgisine sahip olmaları, bu bilgilerin eleştiri ve analizini yapabilmeleri gerekmektedir. “Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynak bilgisine bağlı sorunlarım var (kaynakların dili ve sosyal bilgilere yardımı, kaynak eleştiri ve analizi, kaynak gruplarını tanımak ve ulaşmak)” maddesine katılımcı öğretmenler; 39 (% 32,2) çoğunlukla, 35 (% 28,9) kısmen, 25 (% 20,7) kararsızım, 14 (% 11,6) her zaman ve 8 (% 6,6) hiç yanıtı vermişlerdir. Her zaman ve çoğunlukla yanıtını 53 (% 43,8) öğretmen vererek kaynakların bilgisine bağlı sorunları olduğunu ifade etmişlerdir ki bu oran katılımın yarısına yakındır. Katılımcı öğretmenlerin 8’i (% 6,6) ise kaynakların bilgisine bağlı sorun yaşamadıklarını 35’i (% 28,9) ise kısmen bu sorunu yaşadıklarını ifade ederken 25’i (% 20,7) ise kararsız kalmışlardır. Buradan hareketle öğretmenlerin birçoğunun kaynak bilgisine bağlı sorunu olduğunu söylenebilir.

Tablo 5.3.5.9. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 27 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler derslerinde görev yaptığım çevrenin gelenek ve göreneklerinin (çevrenin yaşayan tarihi) yaşlılardan öğrenilmesi ve ilgili konularla bağlantı kurulmasına dikkat ederim.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	1	0,8
Kısmen	37	30,6
Kararsızım	16	13,2
Çoğunlukla	54	44,6
Her zaman	13	10,7
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

“Sözlü tarih, yaşayan kişilerin kendi geçmişleriyle ilgili belleklerinin, toplumsal olayların, tanıdıkları kişilere dair anlatımlarının ve genel olarak anılarının, mülakat yoluyla kayda geçirilmesidir” (Somersan, 2007: 368). Bunun yanında çevrede yaşanan gelenek ve görenekler yerel tarihin bugüne yansıyan yanı ve geleceğe aktarılacak bir bölümüdür. Gelenek ve göreneklerin yaşlılardan öğrenilip konularla bağlantı kurulmasına katılımcı öğretmenlerin; 54’ü (% 44,6) çoğunlukla, 37’si (% 30,6) kısmen, 16’sı (% 13,2) kararsızım, 13’ü (% 10,7) her zaman ve 1’i (% 0,8) ise hiç yanıtı vermişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin 67’si (% 55,3) her zaman ve çoğunlukla yanıtını vererek gelenek ve göreneklerin sözlü tarihle öğrenilip konularla bağlantı kurmaya dikkat ettiklerini söylerken 37’si (% 30,6) bu işlemi kısmen yaptıklarını ifade

etmişlerdir. Hiç yanıtı verenler ise yok denecek kadar azdır.

Tablo 5.3.5.10. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Madde 28 Frekans ve Yüzdeleri

<i>Sosyal Bilgiler derslerinde "aile tarihi", "ikamet edilen mahalle tarihi", "ikamet edilen yerdeki dernek ve vakıf gibi kuruluşların tarihi" gibi proje ve performans ödevleri veririm.</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	13	10,7
Kısmen	48	39,7
Kararsızım	7	5,8
Çoğunlukla	40	33,1
Her zaman	13	10,7
Toplam	121	100,0
İşaretlenmemiş	11	
Genel Toplam	132	

Yakın çevre insanın doğup büyüdüğü yer, içinde yaşadığı çevredir. Öğrencilerin kendilerine yakın gördükleri ve bildikleri şeylere ilgilerinin daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle Sosyal Bilgiler derslerinde bilinen ve yakın çevreden seçilmiş performans ve proje ödevleri verilebilir. Tablo 5.3.5.10 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin; 48'i (% 39,7) kısmen, 40'ı (% 33,1) çoğunlukla, 13'ü (% 10,7) her zaman, 13'ü (% 10,7) hiç ve 7'si (% 5,8) kararsızım yanıtı vermişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin 53'ü (% 43,8) her zaman ve çoğunlukla yanıtlarıyla yakın çevrenin tarihi ile ilgili proje ve performans ödevleri verdiklerini, 48'i (% 40'a yakını) kısmen de olsa yakın çevrenin tarihi ile ilgili proje ve performans

ödevleri verdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin 13'ü (% 10,7) yakın çevrenin tarihi ile ilgili hiç proje ve performans ödevleri vermezken, 7'si (% 5,8) kararsız kalmışlardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun proje ve performans ödevleri verirken yakın çevreyi de göz önünde tuttukları söylenebilir.

5.3.6. Araştırma 6. Alt Problemi: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi'ne verdikleri yanıtlar çeşitli bağımsız değişkenlere (cinsiyet, kıdem, yaş vb.) göre farklılaşma göstermekte midir?

Araştırmanın alt problemlerinden 6. problemin hipotezleri kay-kare testi ile test edilmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketinde yer alan kişisel özelliklere ilişkin maddelere verilen cevapların frekans dağılımları, yüzdeleri ve toplam yüzdeleri çıkarılmıştır. Çeşitli bağımsız değişkenlere göre, maddelere ait çapraz tablolar incelendiğinde beklenen değeri 5' ten küçük gözenek sayısının % 20'yi aştığı görülmüştür. Bu durumda, gruplar arasında birleştirmelere gidilerek, gözeneklere düşen gözlem sayısı arttırılmaya çalışılmıştır. Böylece maddelerdeki seçeneklerin birleştirilmesi yoluyla beklenen değerler arttırılarak kay-kare testini kullanmak mümkün olmuştur. Beşli dereceleme ölçeğinde verilen cevaplar aşağıdaki şekilde tekrar kodlanmıştır.

Hiç	(1)	1
Kısmen	(2)	1
Kararsızım	(3)	2
Çoğunlukla	(4)	3
Her Zaman	(5)	3

Kay-kare testi için anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. İlk olarak katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketine verdikleri yanıtların

sorunların var	41-50	5	83,3	1	16,7	0	0,0
(kaynakların dili ve Sosyal Bilgilere yardımı, kaynak eleştirisi ve analizi, kaynak gruplarını tanımak ve ulaşmak)	YAŞ						
	51-60	1	100	0	0,0	0	0,0
	YAŞ						

(M 26).

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 5.3.6.1’de, “Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarır” maddesinde, yaş değişkenine göre katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 22,090$, $p < .001$). Katılımcı öğretmenlerden 21-30 yaş aralığındakilerin 75’i (% 84,3 çoğunluğu), 31-40 yaş aralığındakilerin 23’ü (% 63,9 çoğunluğu), 51-60 yaş aralığındaki 1 katılımcı öğretmen yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarır şeklinde düşünürken, 41-50 yaş aralığındakilerin 4’ü (% 66,7 çoğunluğu) yerel tarihe önem verilmesinin ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarmayacağını düşünmektedir.

“Öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir” maddesinde, yaş değişkenine göre katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 9,437$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden 21-30 yaş aralığındakilerin 89’u (% 100), 51-60 yaş aralığındaki 1 öğretmen (%100), 31-40 yaş aralığındakilerin 34’ü (% 94,4 çoğunluğu) ve 41-50 yaş aralığındakilerin 5’i (% 83,3 çoğunluğu) yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerektiğini düşünmektedir.

“Sosyal Bilgiler derslerinde Tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü vardır” maddesinde, yaş değişkenine göre katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 12,927$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden 21-30 yaş aralığındakilerin 72’si (% 80,9 çoğunluğu), 31-40 yaş aralığındakilerin 32’si (% 88,9 çoğunluğu), 51-60 yaş aralığındaki 1 öğretmen tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü olduğunu düşünürken, 41-50 yaş aralığındakilerin 3’ü (% 50) diğer yaş aralığındakiler gibi düşünürken, 3’ü (% 50) tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü olmadığını düşünmektedir.

“Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynak bilgisine bağlı sorunlarım var (kaynakların dili ve Sosyal Bilgilere yardımı, kaynak eleştirisi ve analizi, kaynak gruplarını tanımak ve ulaşmak)” maddesinde, yaş değişkenine göre katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 14,011$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden 21-30 yaş aralığındakilerin 33’ü (% 41,8 çoğunluğu), 31-40 yaş aralığındakilerin 20’si (% 57,1) çoğunluğu yerel tarih öğretiminde kaynak bilgisine bağlı sorunlarım var derken, 41-50 yaş aralığındakilerin 5’i (% 83,3 çoğunluğu), 51-60 yaş aralığındaki 1 öğretmen yerel tarih öğretiminde kaynak bilgisine bağlı sorunları olmadığını söylemektedir.

Tablo 5.3.6.2. Öğretmenlerin Üniversite Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması

		<i>Katılmıyorum</i>		<i>Kararsızım</i>		<i>Katılıyorum</i>		<i>Kay kare</i>	<i>Sd</i>
		<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>		
İlköğretim	Abant İzzet Baysal Üniv.	1	33,3	2	66,7	0	0,0	56,692*	40
Sosyal Bilgiler	Afyon Kocatepe Üniv.	3	75,0	1	25,0	0	0,0		
7. sınıf yeni	Anadolu Üniv.	1	20,0	2	40,0	2	40,0		
müfredat	Ankara Üniv.	3	100	0	0,0	0	0,0		
programı	Atatürk Üniv.	5	45,5	1	9,1	5	45,5		
(eğitimi-	Balıkesir Üniv.	0	0,0	1	100	0	0,0		
öğretimi)	Celal Bayar Üniv.	4	66,7	1	16,7	1	16,7		
eğitimde	Cumhuriyet Üniv.	1	50,0	1	50,0	0	0,0		
yakından uzağa	Dokuz Eylül Üniv.	6	100	0	0,0	0	0,0		
ilkesi ışığında	Erciyes Üniv.	1	100	0	0,0	0	0,0		
yerel tarih	Gazi Üniv	10	34,5	12	41,4	7	24,1		
öğretimi	Gaziosmanpaşa Üniv.	1	100	0	0,0	0	0,0		
açısından	İnönü Üniv.	3	75,0	1	25,0	0	0,0		
yeterlidir (M	İstanbul Üniv.	0	0,0	0	0,0	2	100		
11).	Karadeniz Teknik Üniv.	11	73,3	2	13,3	2	13,3		
	Marmara Üniv.	1	25,0	0	0,0	3	75,0		
	Niğde Üniv.	6	75,0	2	25,0	0	0,0		

Ondokuz Mayıs Ünv.	3	50,0	2	33,3	1	16,7
Pamukkale Ünv.	1	100	0	0,0	0	0,0
Selçuk Ünv.	7	46,7	2	13,3	6	40,0
Uludağ Ünv.	0	0,0	1	100	0	0,0

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Üniversite değişkenine göre “İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. sınıf yeni müfredat programı (eğitimi-öğretimi) eğitimde yakından uzağa ilkesi ışığında yerel tarih öğretimi açısından yeterlidir” maddesinde, katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 56,692$, $p < .05$). Katılımın fazla olduğu üniversitelere bakıldığında; Karadeniz Teknik Üniversitesi mezunu katılımcıların 11’i (% 73,3 çoğunluğu), Selçuk Üniversitesi mezunu katılımcıların 7’si (% 46,7 çoğunluğu) 7. sınıf yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından yeterli olmadığını ifade ederken Gazi Üniversitesi mezunu katılımcıların 12’si (% 41,4 çoğunluğu) bu konuda kararsız kalmışlardır.

Tablo 5.3.6.3. Öğretmenlerin Fakülte Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması

		<i>Katılmıyorum</i>		<i>Kararsızım</i>		<i>Katılıyorum</i>		<i>Kay kare</i>	<i>Sd</i>
		<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>		
Eğitimle ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip edebiliyorum	Eğitim fakültesi	49	42,2	9	7,8	58	50,0	11,175*	4

ve ilçeler	Dil ve Tarih-	1	100	0	0,0	0	0,0		
bazında her	Coğrafya								
yerde oluşması	Fakültesi								
gerekir (M 13)									
Sosyal Bilgiler	Eğitim	11	9,5	11	9,5	94	81,0		
derslerinde	fakültesi								
Tarihin								10,305*	4
somutluluğunu									
kavramada ve	Fen Edebiyat	1	8,3	0	0,0	11	91,7		
geçmişle bugün	Fakültesi								
arasında somut									
bağlantı									
kurulmasında	Dil ve Tarih-	1	100	0	0,0	0	0,0		
yerel tarihin	Coğrafya								
rolü vardır (M	Fakültesi								
16).									

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

“Eğitimle ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip edebiliyorum” maddesinde, eğitim fakültesi mezunları, fen edebiyat fakültesi mezunları ve dil ve tarih-coğrafya fakültesi mezunlarının verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 11,175$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin 58’i (% 50 çoğunluğu), fen edebiyat fakültesi öğretmenlerin 7’si (% 58,3) çoğunluğu eğitimle ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip edebildiğini söylerken, dil ve tarih-coğrafya fakültesi mezunu olanların 1 öğretmen bu konuda kararsız kalmıştır.

Fakülte değişkenine göre, “Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır” maddesine, katılımcıların bu maddeye arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit

edilmiştir ($X^2 = 15,938$, $p < .01$). Katılımcı öğretmenlerden eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin 91'i (% 78,4 çoğunluğu), fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin 7'si (% 58,3 çoğunluğu) Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır görüşüne katılırken, dil ve tarih-coğrafya fakültesi mezunu olan 1 öğretmen bu görüşe katılmamaktadır.

“Öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir” maddesinde, fakülte değişkenine göre katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 45,001$ $p < .001$). Katılımcı öğretmenlerden eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin 115'i (% 99,1 çoğunluğu), fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin 11'i (% 91,7 çoğunluğu) yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerektiği görüşüne katılırken, dil ve tarih-coğrafya fakültesi mezunu olan 1 öğretmen bu görüşe katılmamaktadır.

Fakülte değişkenine göre, “Sosyal Bilgiler derslerinde Tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü vardır” maddesinde, katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 10,305$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin 94'ü (% 81 çoğunluğu), fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin 11'i (% 91,7 çoğunluğu) Tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü olduğu görüşüne katılırken, dil ve tarih-coğrafya fakültesi mezunu olan 1 öğretmen bu görüşe katılmamaktadır. Fakülte değişkenine göre çıkan anlamlı farklılıklar dil ve tarih-coğrafya fakültesi mezunu öğretmenin tek olmasıyla da ilişkilidir.

Tablo 5.3.6.4. Öğretmenlerin Bölüm Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması

		<i>Katılmıyorum</i>		<i>Kararsızım</i>		<i>Katılıyorum</i>		<i>Kay kare</i>	<i>Sd</i>
		<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>		
Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi	Sosyal Bilgiler Tarih	7	9,1	1	1,3	69	89,6	26,180****	4
ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır (M 12).	Coğrafya	4	50,0	1	12,5	3	37,5		
Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynağa bağlı sorunlarım var (arşivlerin durumu, kaynakların yönlendirici etkisi, kalıtsal materyaller sorunu) (M 25).	Sosyal Bilgiler Tarih	24	33,8	7	9,9	40	56,3	9,477*	4
	Coğrafya	23	57,5	2	5,0	15	37,5		
	Coğrafya	3	42,9	2	28,6	2	28,6		

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Bölüm değişkenine göre, “Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır” maddesine, katılımcıların verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit

ve ilgisizlikten kurtarır (M 12).	Yüksek	1	33,3	0	0,0	2	66,7		
	Lisans								
Sosyal Bilgiler derslerinde tarihin somutluluğunu	Eğitim	0	0,0	0	0,0	2	100	11,600*	4
	Enstitüsü								
kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında	Lisans	11	8,7	11	8,7	105	82,7		
yerel tarihin rolü vardır (M 16).	Yüksek	2	66,7	0	0,0	1	33,3		
	Lisans								
Yerel tarih öğretiminde öğrenciler, “kendi bölgelerini dışarıdan seyrettikleri bir filmde çok içinde aktörü oldukları ve bu yerel tarihin devamını sağladıkları” bireylerdir (M 17).	Eğitim	0	0,0	0	0,0	2	100	10,583*	4
	Enstitüsü								
	Lisans	12	9,4	9	7,1	106	83,5		
	Yüksek	2	66,7	0	0,0	1	33,3		
	Lisans								

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Eğitim durumu değişkenine göre, “Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır” maddesine, katılımcıların verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 12,455$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden lisans mezunu öğretmenlerin 99’u (% 78 çoğunluğu), yüksek lisans mezunu öğretmenlerin 2’si (% 66,7 çoğunluğu) Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi

ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır görüşüne katılırken, eğitim enstitüsü mezunu olan 2 öğretmen (% 100) bu görüşe katılmamaktadır.

“Sosyal Bilgiler derslerinde tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü vardır” maddesinde, eğitim durumu değişkenine göre katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 11,60$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden eğitim enstitüsü mezunu olan öğretmenlerin 2’si (% 100) ve lisans mezunu öğretmenlerin 105’i (% 82,7 çoğunluğu), tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü olduğu görüşüne katılırken, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin 2’si (% 66,7 çoğunluğu) bu görüşe katılmamaktadır.

Eğitim durumu değişkenine göre, “Yerel tarih öğretiminde öğrenciler, kendi bölgelerini dışarıdan seyrettikleri bir filmde çok içinde aktörü oldukları ve bu yerel tarihin devamını sağladıkları bireylerdir” maddesine, katılımcıların verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 10,583$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden eğitim enstitüsü mezunu olan 2 öğretmen (% 100) ve lisans mezunu öğretmenlerin 106’sı (% 83,5 çoğunluğu), yerel tarih öğretiminde öğrenciler, “kendi bölgelerini dışarıdan seyrettikleri bir filmde çok içinde aktörü oldukları ve bu yerel tarihin devamını sağladıkları” bireylerdir görüşüne katılırken, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin 2’si (% 66,7 çoğunluğu) bu görüşe katılmamaktadır.

Tablo 5.3.6.6. Öğretmenlerin Kıdem Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Maddelerine Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması

		<i>Katılmıyorum</i>		<i>Kararsızım</i>		<i>Katılıyorum</i>		<i>Kay kare</i>	<i>Sd</i>
		<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>		
Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır (M 12).	1-10 YIL 11-20 YIL 21- ÜZERİ YIL	13 6 1	11,5 37,5 33,3	7 4 0	6,2 25,0 0,0	93 6 2	82,3 37,5 66,7	16,840**	4
Öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir (M 13)	1-10 YIL 11-20 YIL 21- ÜZERİ YIL	1 2 0	0,9 12,5 0,0	0 0 0	0,0 0,0 0,0	112 14 3	99,1 87,5 100	8,584*	2

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Kıdem değişkenine göre, “Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır” maddesine, katılımcıların verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($X^2 = 16,840$, $p < .01$). Katılımcı öğretmenlerden 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 93’ü (% 82,3 çoğunluğu), 21 ve üzeri yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 2’si (% 66,7 çoğunluğu) Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır görüşüne katılmaktadır. 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 6’sı (% 37,5) bu görüşe katılırken, 6’sı (% 37,5) ise bu görüşe katılmamaktadır.

“Öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir” maddesinde, kıdem değişkenine göre katılımcıların bu maddeye verdiği yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($X^2 = 8,584$, $p < .05$). Katılımcı öğretmenlerden 21 ve üzeri yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 3’ü (% 100), 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 112’si (% 99,1 çoğunluğu) ve 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 14’ü (% 87,5 çoğunluğu) yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerektiği görüşüne katılmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

Bu çalışma ile Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminin önemli olduğu ve Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarihe önem verilmesi gerektiği, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin; mesleki açıdan kendilerini yeterli buldukları fakat yerel tarih bilgisi açısından çok fazla yeterli olmadıklarını düşündükleri, yerel tarih ile ilgili yapılmış görüşlere katıldıkları, birçoğunun kısmen de olsa Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularını uyguladıkları ve uygularken sorunlarla karşılaştıkları saptanmıştır.

Literatür incelendiğinde, insanların yakın çevresindeki olayların onları daha çok ilgilendirdiği ve ilgilerini çektiğinin rapor edildiği görülmüştür. Yakın çevre tarihinin öğrenilmesinin öğrencilere duygusal bir haz vermesinin yanı sıra onlarda aidiyet duygusu geliştirdiği, yerel tarih öğretimi ile öğrencilerin devraldıkları mirası nereye taşıdıkları ve taşıyacakları konusunda bilgi sahibi oldukları, yerel tarihin tarih konularını somutlaştırarak geneli daha anlaşılır hale getirdiği, yerel tarihin öğrencileri yaşadıkları çevre, ülke ve dünya içerisinde bir yere yerleştirdiği, öğrencilerin yerel tarih sayesinde tarih ile yüzleşebildiği, tarihe eleştirel bakabildiği ve yerel tarihin derslerini sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtardığı gibi bulgulara ulaşılmıştır. Buradan da yola çıkarak yerel tarih öğretiminin önemli olup, Sosyal Bilgiler derslerinde uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmanın veri toplama aracı olan Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Bölüm 1'deki kişisel bilgiler sorularının yanıtlarına göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin 100'ü (% 75,8) erkek, 89'u (% 67,4) 21-30 yaş aralığında, 29'u (% 22) Gazi Üniversitesi mezunu, 116'sı (% 87,9) Eğitim Fakültesi mezunu, 77'si (% 58,3) Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümü mezunu, 127'si (% 96,2) lisans mezunu ve 25'i

(%18,9) altı hizmet yılındadır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu erkek, 21-30 yaş aralığında, Gazi Üniversitesi mezunu, Eğitim Fakültesi mezunu, Sosyal Bilgiler bölümü mezunu, lisans mezunu ve 6. hizmet yılındadır.

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Anketi Bölüm 1'deki Madde 7 ve Madde 8'in yanıtlarına göre araştırmaya katılan öğretmenlerin 124'ü (% 93,9) kendini mesleki açıdan yeterli bulduğunu ve 68'i (% 51,5) eğitimle ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun kendini mesleki açıdan yeterli bulması öğretmenlerin özgüvenini ifade etmekte ve bu durum Sosyal Bilgiler ve Yerel Tarih öğretimi açısından olumlu gözükmektedir. Katılımcı öğretmenlerin yarıdan fazlasının eğitimle ilgili yayınları takip etmekle birlikte 5 katılımcı öğretmen (% 3,8) eğitimle ilgili yayınları hiç takip etmediklerini ifade etmişlerdir.

Sonuçlara göre katılımcı öğretmenlerin % 84 gibi büyük bir çoğunluğu kendini çalıştığı yerin yerel tarih bilgisi hakkında yeterli (%60) veya kısmen yeterli (% 23,5) görmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğu yerel tarih bilgisine sahiptir, fakat yerel tarih öğretimi için oranın çok yüksek olduğu söylenemez. Ayrıca öğretmenlerin % 24'ü 6. sınıf yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından uygun olduğunu belirtirken , % 34'ü kısmen katılmakta ve % 21'i katılmamaktadır. Buna göre öğretmenlerin büyük bölümü Sosyal Bilgiler 6. sınıf yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından yeterli olmadığını düşünmektedir. Diğer yandan katılımcı öğretmenlerin, % 22'si Sosyal Bilgiler 7. sınıf yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından uygun olduğunu belirtirken, % 33'ü kısmen katılmakta ve % 22'si katılmamaktadır. Karşılaştırıldığında Sosyal Bilgiler 7. sınıf yeni müfredat programının yerel tarih öğretimi açısından yeterli olmadığı görüşüne katılan öğretmenlerin oranının

bir önceki maddeye göre daha fazla olduğu görülmüştür. Katılımcı öğretmenler, yerel tarih öğretimi açısından Sosyal Bilgiler 7. sınıf yeni müfredat programının Sosyal Bilgiler 6. sınıf yeni müfredat programından daha olumsuz olduğunu düşünmektedirler.

Katılımcı öğretmenlerin % 77 gibi büyük bir çoğunluğu “Ders kitapları hazırlanırken bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarır” görüşüne katılmaktadır. Bu durum öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yakın çevrenin tarihinin de bulunmasını istediklerini göstermektedir. Müzeler, aktif öğrenme ve somut örnekler için en uygun öğretim merkezleridir. Katılımcı öğretmenlerin neredeyse tamamı (% 97,7), öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir görüşüne katılmaktadır. Aynı şekilde öğretmenlerin % 92’si yerel örneklerin geneli anlamlandırıldığı, % 61’i tarihin daha iyi anlaşılması için genelin içinde yerelin ön plana çıkarılması gerektiği, % 82’si tarihin somutluğunu kavrama ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurmada yerel tarihin rolü olduğu ve % 83’ü yerel tarih öğretimi ile öğrencilerin bölgelerini dışarıdan seyrettikleri bir filmde çok içinde aktörü olup bu filmin devamını sağlayacak bireyler olarak algılayacakları görüşlerini benimsemektedir. Buna göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu yerel tarih öğretimi uygulanmasının gerekliliği ile ilgili ifadeler katılmaktadır.

Katılımcı öğretmenlerin % 52’si Sosyal Bilgiler derslerinin işlenişinde yerel tarih konularına başvurduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin yarısından fazlası yerel tarih konularına Sosyal Bilgiler derslerinin işlenişinde başvurduğunu söylerken, % 28’si kısmen başvurduklarını söylemişlerdir. Bu da yerel tarih öğretiminin tarih programlarına entegre edildiğini ortaya koyan çarpıcı bir bulgudur.

Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularına başvurduğunu ifade eden öğretmenlerin, % 14'ü yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırabildiğini % 61'i kısmen ayrı zaman ayırabildiğini söylemiştir. Katılımcı öğretmenlerin % 75'i programın yoğunluğunun yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırmayı engellediğini düşünürken; % 24'ü sınıftaki öğrenci sayılarının yerel tarih öğretimi açısından olumsuzluk oluşturduğunu düşünmektedir. Katılımcı öğretmenlerin % 43'ü yerel tarih konularına değinebilmek için görev yaptığı çevre hakkında araştırma yaptıklarını, % 32'si yerel tarih ile ilgili görsel materyallere ulaşip öğrencilere aktardıklarını, % 7'si tarihi mekanlara ve arkeolojik bölgelere gezi düzenleyebildiklerini, % 55'i görev yaptığı çevrenin gelenek ve göreneklerinin yaşlılardan öğrenilip konularla bağlantı kurulmasına dikkat ettiklerini, % 44'ü proje ve performans ödevleri verirken yakın çevreyi göz önünde tuttuklarını, % 50'si yerel tarih öğretiminde kaynağa bağlı sorunları olduğunu ve % 44'si kaynak bilgisine bağlı sorunları olduğunu ifade etmişlerdir. Ankette yerel tarih öğretiminin önemine dönük ifadelerle katılım oranı çok yüksek seyrederken, uygulamaya dönük ifadelerde katılımın düşük olduğu görülmüştür. Bu da öğretmenlerin uygulama konusunda teşvik edilmesi gerektiğini bir kere daha ortaya koymaktadır.

“Eğitimle ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip edebiliyorum”, maddesinde fakülte değişkenine, “İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. sınıf yeni müfredat programı (eğitimi-öğretimi) eğitimde yakından uzağa ilkesi ışığında yerel tarih öğretimi açısından yeterlidir” maddesinde üniversite değişkenine, “Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtarır” maddesinde yaş, fakülte, bölüm, eğitim durumu ve kıdem değişkenlerine, “Öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir” maddesinde yaş, fakülte

ve kıdem değişkenlerine, “Sosyal Bilgiler derslerinde tarihin somutluluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü vardır” maddesinde yaş, fakülte ve eğitim durumu değişkenlerinde, “Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynağa bağlı sorunlarımız var (arşivlerin durumu, kaynakların yönlendirici etkisi, kalıtsal materyaller sorunu)” maddesinde bölüm değişkeninde ve “Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynak bilgisine bağlı sorunlarımız var (kaynakların dili ve Sosyal Bilgilere yardımı, kaynak eleştiri ve analizi, kaynak gruplarını tanımak ve ulaşmak)” maddesinde yaş değişkenine göre farklılaşmalar bulunmuştur. Sonuç olarak genç öğretmenlerin yerel tarih öğretiminin uygulanması konusunda daha istekli oldukları görülmüştür ki bu da sevindiricidir.

6.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen bulguları değerlendirdiğimizde, yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler derslerinde etkili biçimde uygulanmadığı görülmüştür. Yerel tarih öğretimi İlköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerinde daha sık ve etkili şekilde uygulanmalıdır. Bu amaçla aşağıda bazı önerilere yer verilmiştir.

1- Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretimi önemlidir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenleri, Sosyal Bilgiler derslerinde tarih konuları işlerken görev yaptıkları çevrenin tarihini göz önünde bulundurarak ve yeri geldikçe konularla ilişkilendirilebilir.

2- Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, yerel tarih ile Sosyal Bilgiler derslerini ilişkilendirebilmeleri için görev yaptıkları çevrenin yerel tarih bilgisine sahip olmaları gerekir. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri, görev yaptıkları çevrenin yerel tarihi, gelenek ve görenekleri hakkında araştırma yapabilir, yerel tarih ile ilgili görsel materyallere ulaşır ve bunları öğrencileri ile paylaşabilir. Çevrenin yerel tarihi, gelenek

ve göreneklerinin yaşlılardan öğrenilmesi için öğrencilerle birlikte çalışmalar yapıp, öğrencilere yerel tarih ile ilgili proje ve performans ödevleri verilebilir.

3- Öğretmenlerin yerel tarih öğretimi açısından sorunlarına bakıldığında kaynağa bağlı ve kaynak bilgisine bağlı sorunlardır. Üniversitelerde Sosyal Bilgiler öğretmeni yetiştirilirken öğretmenlerin göreve başladıklarında görev yaptıkları çevrenin yerel tarih bilgisine nasıl ulaşacakları ve ulaştıkları bilgileri nasıl değerlendirip işleyecekleri öğretilmeli ve halen görevde olan öğretmenlere yerel tarihin önemi ve görev yaptıkları çevrenin tarihi hakkında seminerler verilebilir.

4- Sosyal Bilgiler öğretmenleri açısından diğer sorunlar ise; programın yoğun olması buna karşılık Sosyal Bilgiler ders saatlerinin azlığı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yakındığı bir durumdur. Yerel tarih öğretimi için programın yoğunluğu azaltılmalı veya ders saatleri artırılmalı, böylece öğretmenlerin yerel tarih öğretimine zaman ayırmamak gibi gerekçeleri ortadan kaldırılabilir.

5- Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, 6. ve 7. sınıflar Sosyal Bilgiler yeni müfredat programını yerel tarih öğretimi açısından eksik olarak değerlendirmektedir. MEB, yerel tarih öğretimini öğretmenlerin tercihlerine terk etmeyerek, yerel tarih öğretimi müfredat programlarının içine yerleştirilebilir.

6- Sosyal Bilgiler ders kitaplarının sıkıcılık ve ilgisizlikten kurtulması için öğrenciye tanıdık olan konuların yani yerel tarihin ders kitapları içine yerleştirilmesi gerekir. En azından ders kitapları basılırken esnek bir ünite bırakılıp; Sosyal Bilgiler öğretmenleri, görev yaptıkları çevreye yönelik araştırma yaparak, üniteyi buna göre doldurmaları sağlanabilir.

7- Araştırmaya katılan öğretmenlerin bilginin asıl kaynağından elde edildiği gezi yöntemini kullanamadıkları gözlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yakın

çevrelerindeki yerel tarihi mekan ve arkeolojik bölgelere gezi düzenleyebilmeleri için her açıdan kolaylık sağlanabilir.

8- Yerel tarih müzelerinin iller ve ilçelerde oluşturulması için gayret edilebilir. En azından Sosyal Bilgiler öğretmenleri yakın çevrenin tarihi ile ilgili bulabildikleri materyallerden okullarda birer arşiv oluşturabilir.

KAYNAKLAR

- Acun, H. (2005), *Çapanoğulları ve eserleri*, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- Akbaba, B. (2003), *Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaba, B. (2005), Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı, *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 185-197.
- Alkış, S. & Oğuzoğlu Y. (2005), İlköğretim öğrencilerinin tarihi çevre bilgisinin değerlendirilmesi, *Uludağ Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 23-46.
- Apaydın, T. (1995). *Bilgiden bilince*, Eğitim-Der Yayıncılık, Ankara.
- Aslan, E. (2000). Yerel tarihin tanımı, gelişimi ve değeri, *Tarih yazımında yeni yaklaşımlar: Küreselleşme ve yerelleşme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Black, L. (2002). Tarih öğretim ve öğreniminde yöntem sorunları, *Tarih eğitime eleştirel yaklaşımlar*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Bozkaya, H. (2001). *Sosyal Bilgiler öğretiminde Tarih öğretiminin önemi* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Candan, A. S. (2005). Üstbilişsel kuram ve Tarih öğretimi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (2), 327-332.
- Çağ Grup. (2008). *Yozgat vitrini*, Başak Matbaacılık, Ankara.
- Çavdar, A. (2001). *Yerel Tarih grupları için kamuoyu ve halkla ilişkiler kılavuzu*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

- Çelebi, F. (2001). Yerel Tarih ekseninde yerel Tarih grupları projesi, *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Çiftçi Ü. (2002). *Sosyal Bilgiler 6. 7. ve 8. sınıf derslerinde materyal kullanımının öğrenci başarısı ve tutumlarına etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekanlarda keşfederek öğrenme yoluyla Sosyal Bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri, yanı başımızdaki Tarih için bir kılavuz*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Demircioğlu, İ. H. (2004). Tarih ve Coğrafya öğretmenlerinin Sosyal Bilimler öğretiminin amaçlarına yönelik görüşleri (Doğu Karadeniz Bölgesi örneği), *Bilig Dergisi*, (31), 71-84.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. (2005). *Eğitim sözlüğü*, 3. baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler öğretimi*, Alkım Yayıncılık, İstanbul.
- Erpulat, D.(2003). Tarih eğitiminin iyileştirilmesi çalışmaları, *Tarih eğitime eleştirel yaklaşımlar*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Frendo, H. (2003). Yeni bir Tarih, Avrupa'yı geçmişten kurtarabilir mi?, *Tarih öğretiminde çoğulcu ve hoşgörülü bir yaklaşıma doğru*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Gündüz, M. & Gündüz, F. (2002). *Yurttaşlık bilinci*, Anı Yayıncılık, Ankara.

- İslamoğlu, A. H. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, 2. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Karaca, T. N. (2006). *Milli şehit Boğazlıyan kaymakamı Kemal Bey*, Yozgat Valiliği Yayınları, Yozgat.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, 7. Baskı, Sim Matbaacılık, Ankara.
- Komisyona, (2000). *Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*, MEB, Ankara.
- Kontaş, Ş. (1996). *Tarih öğretiminin eğitimsel amaçları*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Kozan, E. (2002). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler eğitimi geleneklerine yaklaşımları ve bu yaklaşımların Tarih öğretimi ile ilişkisi: Ankara-Aksaray örnekleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köstüklü, N. (2003). *Sosyal Bilimler ve Tarih öğretimi*, 3. baskı, Günay Ofset, Konya.
- Martal, A. (2000). Yerel Tarih yazımında kaynak kullanımına ilişkin sorunlar, *Tarih yazımında yeni yaklaşımlar: Küreselleşme ve yerelleşme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Mazman, F. (2006). *Sosyal Bilgiler eğitiminde gezi-gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma (Tokat örneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 6.-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu (taslak basım)*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf öğretim programı ve kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.

- MEB (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 öğretmen kitabı*, Devlet Kitapları, İstanbul.
- Metin, C. (2002). Sözlü Tarih ve Türkiye'deki gelişimi, *Türk Kültürü Dergisi*, Yıl: XL (469), 288-298.
- Nas, R. (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*, Ezgi Yayınları, Bursa.
- NCSS, (2003). Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Düşüncesi (Çev: Sedat Yazıcı), *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6: 427-439.
- Oral, B. (2000). Sosyal Bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme ile küme çalışması yöntemlerinin öğrencilerin erişileri, derse yönelik tutumları ve öğrenilenlerin kalıcılığı üzerindeki etkileri, *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (19), 43-49.
- Örten, H. (2008). *Yerel Tarih konularının Sosyal Bilgiler üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma: Tokat örneği*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, G.O.P. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Özalp, O. (2000). İlköğretim okulları ve liselerde Tarih eğitimi, *Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Özbaran, S.(1997). *Tarih, tarihçi ve toplum*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- Özbaran, S. (2007). *Tarih öğretimi ve ders kitapları (1994 Buca sempozyumu)*, 2. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Öztaş, S. (2000). *İlköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Tarih ünitelerinin işlenişinde öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemleri*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Safran, M. (2006). Avrupa Birliğinin Tarih öğretimine ilişkin önerilerinin bilimsel temelleri ve sınırlılıkları, *Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*, Gazi Kitapevi, Ankara.

- Shabbar, N. (2001). Çocuklar için müze eğitimi, *Kent, Toplum, Müze*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Silier, O. (2002). *Tarih eğitimine eleştirel yaklaşımlar*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Somel, S. A. (2000). *Yerel tarih araştırmaları için kılavuz*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Somersan, S. (2007). *Tarih öğretimi ve ders Kitapları (1994 Buca sempozyumu)*, 2. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şimşek, A. (2002). İnkılap Tarihi derslerinin gerekçeli tarihçesi, *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 1-10.
- Şimşek, A. (2002). Tarih öğretiminde görsel materyal kullanımı, *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 143-157.
- Tahancı, B. (2002). *Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının öğretimi: problemler-öneriler (Uşak merkez ilköğretim okulları örneğinde)*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tekeli, İ. (2000). İlköğretim okulları ve liselerde Tarih eğitimi, *Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Thompson, P. & Perks, R. (1993). *Sözlü Tarih kılavuzu*, “*Telling It How It Was*” *eserinden derleme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Tosh, J. (2005). *Tarihin peşinde*, 2. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

- Tugay, B. (2004). *Tarih eğitiminde yerel Tarih araştırmalarının yeri: Fethiye 6rneği*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eyl6l 6niversitesi Eğitim Bilimleri Enstit6s6, İzmir.
- Ural, A. & Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel araştırma s6reci ve SPSS ile veri analizi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yeni T6rk ansiklopedisi*, (1985). 6t6ken Yayınları, İstanbul.
- Yeşilbursa, C.C. (2006). *Sosyal Bilgiler dersinde tarihi yerleri kullanarak tarih konularının 6đretimi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, G.6. Eğitim Bilimleri Enstit6s6, Ankara.
- Yozgat Valiliği. (1991). *Yozgat il yillığı*, Yozgat.
- Yozgat Valiliği. (2000). *S6rmeli Festivali*, Yozgat.

EKLER

Ek-1: YOZGAT İLİ YEREL TARİHİ

Yozgat'ın tarihini iki bölümde inceleyebiliriz.

1- Yazılı Tarih Öncesi: Alishar ve Alacahöyük'te yapılan kazılarla İlk Tunç Çağına ait eserler bulunmuştur.

2- Yazılı Tarih: Yozgat'ın yazılı tarihi ilk Tunç çağ sonrasında M.Ö. 2000'de başlar.

Yozgatta sırası ile şu dönemler yaşanmıştır.

M.Ö. 2000-1460 Eski Hitit Krallığı Dönemi

M.Ö. 1460-1170 Hitit İmparatorluğu Dönemi

M.Ö. 1170-676 Frigler Dönemi

M.Ö. 676-600 Kimmerler Dönemi

M.Ö. 600-546 Lidya Dönemi

M.Ö. 546-334 Persler Dönemi

M.Ö. 334-280 İskender ve Diadoklar Dönemi

M.Ö. 285-85 Galatlar Dönemi

M.Ö.85- M.S.395 Roma İmparatorluğu Dönemi

M.S. 395-1075 Bizans Dönemi

M.S.1075-1318 Anadolu Selçuklu Dönemi

M.S.1318-1398 Beylik Dönemi

M.S.1408-1923 Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Asıl adı Bozok olan Yozgat, Oğuzların Bozok koluna mensup Türkmenlerin Bu bölgeye akınıyla birlikte, yöre Bozok ismiyle anılmıştır. 1800'lü yıllara doğru bu ismin yanı sıra Yozgat ismi de telaffuz edilmeye başlanmıştır (Yozgat Vitrini, 2008: 276).

Tarihin ilk çağlarından beri devamlı yerleşme merkezi olan bu yere Yozgat isminin verilmiş efsanesi şöyledir:

Aşiret reisi Ömer Cabbar Ağa'nın yüzü çopurdu. Bu yüzden kendisine Çopur veya Çapar Koca derlerdi. Söylentilere göre Ömer Cabbar Ağa, sürülerini yaylakta otlatırken karşısına Hızır Aleyhissalam çıkar. Ömer Cabbar Ağa'dan içmek için süt ister. Güler yüzlü Ömer Cabbar Ağa, misafirine ikramda kusur etmez. Hızır aleyhissalam, Ömer Ağa'dan çok memnun kalır ve sütü içtikten sonra ona: “Çobanoğlu, yozuna yoz katılsın. Memleketinin adı Yoz-Kat olsun” der. Bu sözü söylemesiyle kaybolması bir olur. Yoz-Kat diye anılan bu yer, halk dilinde söylene söylene Yozgat olur (Yozgat Valiliği, 1991: 33).

M.Ö. 2000-1500 yılları arasında kurulan ve merkezi Yozgat sınırları içerisindeki Hattuşaş olan Hitit'lerin hakimiyetinden sonra yöre, M.Ö. 1200'lerde Deniz Halkları İstilasası'nın ardından Friglerin hakimiyetine girmiştir. M.Ö. 7. yy başlarında Kimmerlerin saldırısına uğramıştır. M.Ö. 6. yy'da Lidya Krallığına bağlanarak müteakiben Persler, M.Ö. 4. yy'da da Makedonyalılar tarafından ele geçirilmiştir. M.Ö. 3. yy'ın başlarında güney kesimi kısa bir süre Kapadokya Krallığı'nın hakimiyetinde kalmıştır. Daha sonra Anadolu'yu istila eden göçebe Kelt kabilelerinden Galat'ların yerleştiği Galatların bir parçası olmuştur. Bu nedenle “Galatların ata yurdu” olarak da bilinmektedir. M.Ö. 2. yy başlarında kurulan Galatya krallığı bir süre Pergamon (Bergama) ve Pontus krallıklarına bağlı kaldıktan sonra, M.Ö. 85'te Roma'nın korumasına girmiştir. M.S. 395'te Roma İmparatorluğu ikiye bölününce Anadolu, Doğu Roma (Bizans)'ın payına düşmüş, İslam orduları ve Sasaniler zaman zaman bu bölgeye akınlar yapmışlar ancak bölgeyi devamlı olarak ellerinde tutamamışlardır (Yozgat Vitrini, 2008: 274)

1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu Selçuklu Devleti'ne tabi Kayseri Beyliği'nin, 1127'den sonra Danişmentliler Beyliği'nin sınırları içinde kalmış, 1157'den sonra da Anadolu Selçuklu Devleti'nin eline geçmiştir. 1243 Köseadağ Savaşı'ndan sonra İlhanlılar'ın kontrolüne giren bölge beylik döneminde Eretna Beyliği'nin, 1381'den sonra Kadı Burhanettin Devleti'nin eline geçmiştir. 1398'de Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katıldıysa da 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Timur'un kontrolüne girmiştir (Yozgat Valiliği, 2000: 73)

Timur'un Anadolu'dan ayrılmasından sonra, Osmanlı şehzadeleri arasında çıkan saltanat kavgalarında Yozgat ve çevresi büyük sıkıntı çekmiştir. Yeniden Osmanlı Devleti'ne bağlanması ancak 1408'de Çelebi Mehmet döneminde olmuştur. 1413'de kesin olarak Anadolu'da Osmanlı hakimiyeti sağlayan Çelebi Mehmet, Yozgat ve yöresindeki hakimiyetini pekiştirmiştir. Yavuz Sultan Selim döneminde Yozgat ve çevresinde "Celal" adında bir Türkmen önderinin çıkarmış olduğu isyan kontrol altına alınmışsa da, Yozgat ve yöresi bu isyandan büyük zarar görmüştür. Kanuni Sultan Süleyman döneminde arazi tahririnin yenilenmesi sırasında, bölgede yine karışıklıklar çıkmış, ancak kısa sürede denetim sağlamıştır (1526) (Yozgat Vitriği, 2008: 274).

ÇAPANOĞULLARI VE YOZGAT

17. yy sonlarında devlet tarafından Bozok'a yerleştirilen Mamalu Türkmen oymaklarından, Çapanoğulları büyük güç kazanmışlardır. 1728'de Çapanoğullarından Ahmet Ağa, Yeni Has Mütesellimliği'ne getirilmiştir. Bu görevde üstün başarı gösterdiğinden dolayı, 1732'de Mamalu Türkmenlerin mütesellimliği görevine yükseltilmiştir. 1741 yılında ise, Bozok mütesellimliği görevine atanmıştır. Çapanoğlu Ahmet Ağa, bundan sonraki yıllarda etkinliğini komşu sancaklarda da duyurmuştur. 1761'de Sivas Valiliği verilen Ahmet Ağa, Maraş Valiliği'ne de göz dikince hakkında

idam fermanı yayınlanmış ve 1765’de idam edilmiştir. Çapanoğlu Mustafa Bey Bozok sancağı mütesellimi olana kadar, Çapanoğulları Yozgat ve çevresindeki etkinliklerini yitirmişlerdir. Çapanoğlu Mustafa Bey, hizmetçileri tarafından 1782’de öldürülünce bozok sancağı mütesellimliği kardeşi Süleyman Bey’e verilmiştir. I. Abdulhamit ve III. Selim ile iyi ilişkiler kuran Süleyman Bey, 1783’de Çankırı Sancağı mutasarrıflığı’nı da almıştır. Nizam-ı cedid ordusunu destekleyen Süleyman Bey’in III. Selim’in tahttan indirilmesiyle durumu sarsılsa da, IV. Mustafa’nın da tahttan indirilmesiyle eski konumunu tekrar kazanmıştır. Süleyman Bey 1808’de İstanbul’da toplanan ayan arasında yer alarak Sened-i İttifak’ı imzalamış ve Senkban-ı Cedid askerini kendi hakimiyet bölgesinde örgütlemeye başlamıştır. Süleyman Bey 1813’te öldüğünde, güçleri doruğa ulaşmış olan Çapanoğulları, kendilerine mukataa olarak verilen; Bozok , Amasya, Şarki Karahisar, Sivas, Kayseri, Maraş, Antep, Halep, Rakka, Adana, Tarsus, Konya Ereğlisi, Niğde, Nevşehir, Kırşehir ve Ankara’da büyük bir nüfusa sahip olmuşlardır. Çapanoğullarından Mehmet Celalettin Paşa 1842-1846’da kısa sürelerde Bozok ve Kayseri kaymakamlığına atanmıştır. 1849’dan sonra yönetim kademelerinde iyice uzaklaştırılan Çapanoğulları büyük servetleri sayesinde, özellikle ekonomik alandaki güçlerini XX. yy’ın başlarına kadar sürdürmüşlerdir.

Milli Mücadele dönemindeki Çapanoğlu İsyanı, gericilik ve ilericilikle ilgisi olmayan tamamen siyasi bir olaydır. Çapanoğulları, Milli Mücadele başlarında gereksiz kışkırtmalar ve mahalli rekabet sonucu bir anlamda zoraki isyana sevk edilmiştir. Çapanoğlu Ayaklanması’nın liderleri Çapanoğlu Süleyman Bey, oğlu Mehmet Celalettin Paşa, torunu Ahmet Edip, kardeşi Celal ve en küçük kardeşleri Halit Beylerdir.

Ahmet Edip Bey II. Meşrutiyetin ilanından sonra İttihat ve Terakki Partisinden milletvekili olmuş daha sonra parti ile muhalefete düşünce ihraç edilmiştir. Sivas Kongresi'nden sonra Mustafa Kemal Paşa, bütün Anadolu'ya Heyet-i Temsiliye adına bir telgraf çekerek İstanbul hükümetiyle haberleşmeye son verilmesini istedi. Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti telgrafa emrin yerine getirileceğine dair münasip tel çekmek amacıyla toplantı tertip etti. Müftü Mehmet Hulusi Efendi kendi düşüncelerinin cevap olarak iletilmesini istediye de cemiyet azası Çapanoğlu Celal Bey devlete hizmetlerinin daha çok olduğunu söyleyerek, kardeşi Edip Bey'in desteği ile telgrafı istediği gibi yazdırdı. Müftü Mehmet Hulusi ve Celal Beyler arasında tatsız olaylar başladı. Müftü Mehmet Hulusi, Çapanoğlu Camii'nde yaptığı bir vaazda Çapanoğullarını ima ederek onları hainlikle suçladı. Namaz sonrası Celal Bey müftü efendinin yolunu keserek çok sert bir lisan ile uyardı. Böylece aralarındaki düşmanlık büsbütün arttı.

TBMM adına Zile ve Yıldızeli bölgesindeki ayaklanmaları bastırmak için Kılıç Ali görevlendirildi. Kılıç Ali göreve giderken Yozgat'a uğradı. Amacı bir süre Yozgat'ta kalarak Postacı Nazım Ayaklanması hakkında bilgi toplamaktı. Müftü Mehmet Hulusi Efendi, Kızılkoca nahiye müdürü Avni Bey, Arapkir kaymakamı Süleyman Sırrı Bey ve Antebizade Akif Paşa gibi Çapanoğlu muhalifleri Kılıç Ali'yi özel surette ziyaret ederek Çapanoğulları aleyhine kışkırttılar. Kılıç Ali araştırmaya gerek duymadan, bu kişilerin etkisinde alarak Kuva-yı Milliye'ye vergi adı altında, Çapanoğlu Edip ve Celal Beylerden 500'er altın lira istedi. Çapanoğlu kardeşler bu talebi reddedince Kılıç Ali, evleri önüne müfreze koyarak onları göz hapsine aldı. Kılıç Ali daha ileri giderek bunların tevkifi için Ankara valisi Yahya Galip Bey'e emir telgrafı çekti. Yahya Galip Bey Çapanoğlu kardeşlerle Ankara'da görüşmek isteyince

Kılıç Ali valiliğın talimatına uymayarak durumu Genel Kurmay Başkanı Albay İsmet Bey'e rapor etti.

Arapseyfi köyünde kalan ve durumları öğrenen Çapanoğlu Halit Bey Yozgat'a geleceğini bildirdi. Durumun karışacağını anlayan Kılıç Ali Bey Boğazlıyan'a çekildi. Kılıç Ali Bey'in tutumu Çapanoğullarını Kuva-yı Milliye'ye karşı cephe almaya sevketti. Olaylardan haberdar olan Mustafa Kemal Paşa, Süleyman Sırrı Bey ve Madenli Rıza Bey'i Yozgat'a göndererek bir toplantı yapılmasını istedi. Yapılan toplantıya Başçavuşzade Ahmet ve Müftü Hulusi Beyler'in de katılması toplantının amacının ters işlemesine neden oldu. Toplantının boşa çıkması ve Çapanoğulları'ndan ilgili kimselerin tevkif emrinin çıkması üzerine Edip ve Celal Beyler, kardeşleri Salih ile birlikte akrabaları olan Vasıf, enişterisi Mahmut Beyle çocukları Şekip, Mekki, Osman ve Muhlis Beyleri de alıp Sorgun'a gidip kardeşleri Halit Beyle birleştirdiler. Ertesi gün ise Yozgat'ta sıkı yönetim ilan edildi.

Çapanoğulları, Müftü Mehmet Hulusi Efendi'nin tahrikleri, Kılıç Ali Paşa'nın tutarsız ve acemice davranışları, kendilerinin ise durumu kavrayamaması sonucu adeta bir ayaklanmaya doğru sürüklendiler.

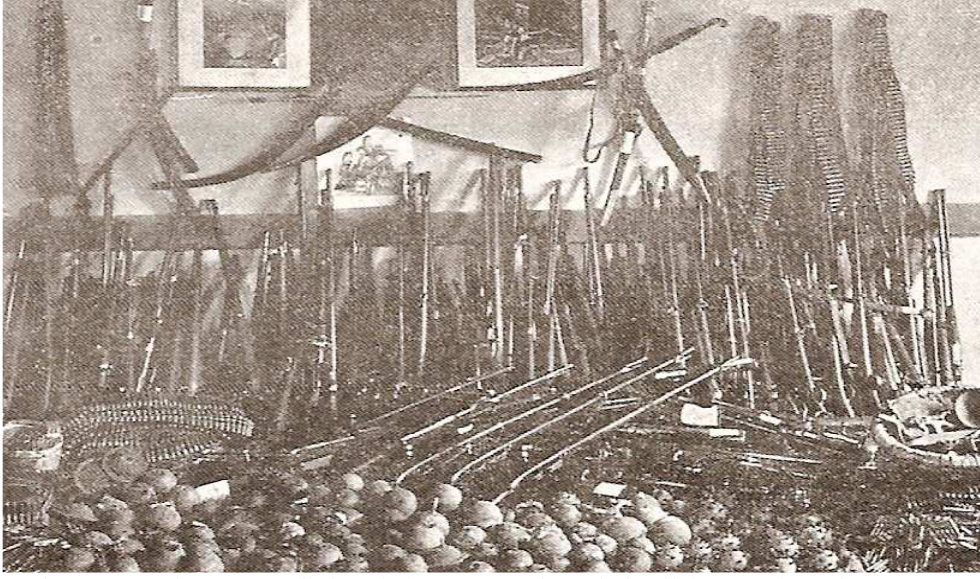
Çapanoğlu Halit Bey kendilerini korumak için etrafına adam topladı. Yıldızeli ve Zile çevresinde daha önce ayaklanan Postacı Nazım, Aynacıoğulları ve Deli Ömer gibi çeteler, Celal ve Edip Beylerin yanına geldiler. Postacı Nazımla Başlayan isyan, kışkırtmalar ve mahalli rekabetler sonucu Çapanoğulları İsyanı'na dönüştü. Yozgat ve çevresinin Çapanoğulları eline geçmesi Ankara hükümetini telaşlandırdı. Ayaklanmayı bastırmak üzere Çerkez Ethem görevlendirildi. 23 Haziran 1920'de şehri ele geçiren Çerkez Ethem, Çapanoğulları'ndan 12 kişiyi astırdı (Acun, 2005: 28-33)

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE YOZGAT

Yozgat, ülkemizin, mütareke ve milli mücadele yıllarında adını önemle duyuran iller arasında yer almaktadır. Yozgat bu dönemde yabancı kuvvetlerin işgaline uğramamasına rağmen tanık olduğu ve Kuva-yı Milliye'yi hayli zor durumda bırakan Çapanoğlu İsyanı nedeniyle ön plana çıkmaktadır. Yozgat Kurtuluş Savaşı'nda merkezi Ankara'da bulunan 20. Kolordu'nun denetimi altında bulunmaktaydı. Gerek Yozgat'ın yeni mutasarrıfı Necip Bey, gerekse Ankara valisi Muhittin Paşa'nın Kuva-yı Milliye hareketi karşısındaki olumsuz tutum ve engellemeleri nedeniyle, Sivas kongresi günlerine kadar Yozgat'ta direnişle ilgili önemli bir gelişme olmamıştır. Ancak Muhittin Paşa'nın 19 Eylül 1919'da Kuva-yı Milliye'ce tutuklanması Necip Bey'in de 20 Ekim 1919'da Heyet-i Temsiliye'nin isteği üzerine görevden alınmasıyla bu durum değişmiştir. Anadolu'nun her yanında olduğu gibi, Yozgat'ta da Milli Mücadele'ye yönelik örgütlenmeye gidilmiştir. Kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Yozgat Şubesi'nin başına Başçavuşzade Ahmet Efendi getirilmiştir. Şubenin diğer yönetim kurulu üyeleri arasında Müftü Hulusi Efendi, Çapanoğlu Edip ve Celal Bey'ler de yer almışlardır. Ancak yönetim kurulunun kendi içerisinde birlik ve beraberlik oluşturamaması, yönetim kurulu üyeleri özellikle de Mehmet Hulusi Efendi'yle Celal ve Edip Bey'ler arasındaki sürtüşme Milli Mücadelenin yazgısını etkileyecek ölçüde sonuçlar doğuran Çapanoğlu İsyanı'nın da nedenlerinden birisini oluşturmuştur (Yozgat Vitrini, 2008: 275-276).

ERMENİ SORUNU VE KAYMAKAM KEMAL BEY

Resim 1: Boğazlıyan çevresinde yakalanan Ermeni çetelerin silah ve cephanesi

Yozgat'ta faaliyet gösteren Ermeniler, Hınçak komitesi ve gazetesinin direktifleriyle hareket ediyorlardı. 1892-1893 cami ve evlerin kapılarına ilanlar asan, ev ve dükkan gibi her yere hınçak arması ve bildirileri dağıtan Ermeniler, bilhassa Boğazlıyan ilçesi ve çevresinde "Ermeni Askain Moinon Cemiyeti" nin şubelerini açarak faaliyetlerini hızlandırdılar.

Ermeniler aralarında hastane yapmak amacıyla halktan para topladılar ve bu paralarla silahlandılar. Belli bir dönem silahlanma için bekleyen Ermeniler, Yozgat'ta Osmancık postasının önünü keserek posta sürücüsüne ve muhafızlarına saldırmışlar, Gürünlü Zaropyan, Toros, Gülbenk, Kapsar, Serepa adlarındaki Ermeni çeteleri de Yozgat'a gitmekte olan başka bir posta arabasının önünü keserek sürücü ve muhafızını öldürmüşlerdir. Bu kişiler Derbent karakolunu da basarak, bu karakolda bulunan muhafızları öldürmüşlerdir.

Panos ve Misak adındaki diğer bir Ermeni çetesi de Panos tuzlasının postasını soymuşlar ayrıca Maden postasının sürücüsü İsmail ile bu postanın muhafızı Necip'i

öldürmüşlerdir. Bu olaylar gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Karışıklık çıkarma amacıyla olan Ermeniler, Osmanlı Devleti'nin azınlıklara tanımış olduğu haklardan fazlası ile yararlanmışlar, askere gitmemiş, ticaretle uğraşıp zenginleşmişlerdir.

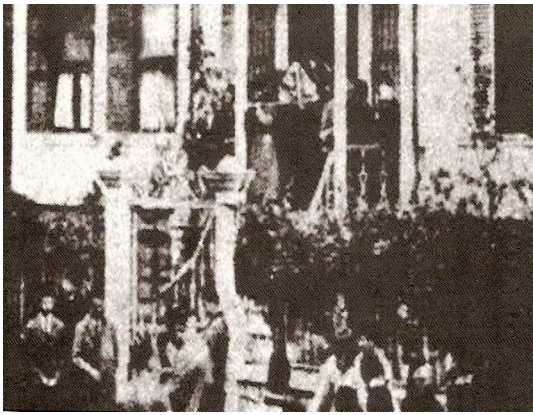

Ermeniler 2 Eylül 1915'te Boğazlıyan ilçesine bağlı köyleri ateşe vermeleri üzerine bölgeye jandarma kuvvetleri gönderilmiştir. Jandarma ile çatışan Ermeniler, İçişleri Bakanlığına bildirilmiş, bakanlık telgraf emri ile Ermenilerin 24 saat içinde bölgeden çıkarılarak Suriye istikametine sevk edilmesini istemiştir.

Boğazlıyan kaymakamı Kemal Bey ve Jandarma komutanı verilen emri yerine getirmişlerdir. Ermeniler Mondros Ateşkes Antlaşması'nı izleyen günlerde haksızlığa uğrayan insanlar pozunda ortaya çıkmışlar kendilerini sürgüne gönderenlerin cezalandırılmasını istemişlerdir. Bu istekleri Mr. Brown'un telkinleri ile padişaha kabul ettirilmiş, durumun yatıştırılması için Kaymakam Kemal Bey suçlu ilan edilmiştir. Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey, Ermeni tehcirinde "görevi kötüye kullanarak ölümlere sebep olduğu" suçlamasıyla idamla yargılanmıştır. Mahkemede çoğunluğunu Ermeni komitecilerin oluşturduğu ve İngiliz Yüksek Komiserliği'nin Rum-Ermeni şubesinin temin ettiği yalancı şahitler ortaya çıkmış, akıl ve mantık ilkelerine bile uymayacak birçok suç uydurularak Kemal Bey'in aleyhinde şahitlik yapmışlardır.

Mahkeme devam ederken İngilizler ve Ermeniler Kemal Bey'in asılması için mahkeme başkanı Hayret Paşa'ya baskı yapmışlar ve bu baskılar sonucu Hayret Paşa istifa etmek zorunda kalmıştır. Yerine getirilen "Nemrut" lakaplı Mustafa Paşa mahkemeyi uzatmadan Kemal Bey'i 8 Nisan 1919'da idama mahkum etmiştir.

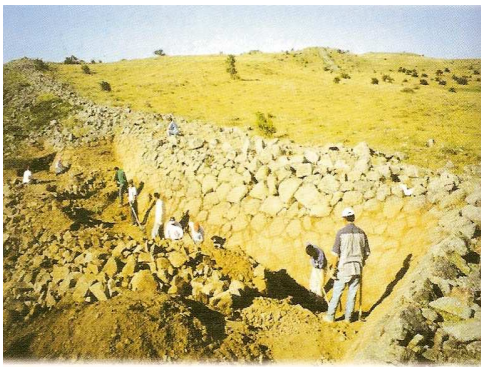
Kemal Bey, infaz için İstanbul'a Beyazıt Meydanı'na getirilmiş, bunu duyan İstanbullular ve bilhassa vatanseverler Beyazıt Meydanı'nda toplanmışlardır. Kemal Bey'in idam sehbasının önünde yaptığı son konuşma halkın "kahrolsun böyle adalet" şeklinde bağırmasına neden olmuş, İngilizler bu idam hadisesinde hiç beklemedikleri bir tepkiyle karşılaşmışlardır. (Yozgat Valiliği, 1991: 44-46; Karaca, 2006: 9-135).

Resim 3-4: Kaymakam Kemal Bey'in Cenaze Merasimi

YOZGAT'TAKİ TARİHİ ESERLER

Kerkenez Harabeleri (Keykavus Kalesi):

Resim 5-6-7: Kerkenez Harabeleri

Hattuşaş dan sonra Hititlerin en büyük kentidir. Sorgun ilçesi Şahmuratlı köyü sınırları içerisinde bulunan Kerkenez Harabeleri Şahmuratlı köyüne 5 km. mesafededir. Harabeler çok geniş bir alanı kaplamaktadır. Harabeleri çepeçevre saran sur kalıntıları yerinde durmaktadır. Hafif eğimli arazi üzerinde tam orta yerde Sülüklü Göl (Büyük Göl) olarak anılan yerde yaklaşık çapı 20 m. olan su birikintileri bulunmaktadır. Buna benzer Kızlar ve Atlar gölleri de bulunmaktadır. Araziyi saran sur kalıntıları batıda yaklaşık 4m. lik bir boşluk bırakmaktadır ki burasının sur kapısı olabileceği tahmin edilmektedir. Harabeleri tamamen gün ışığına çıkarma çalışmaları devam etmektedir.

Büyüknefes (Tavium):

Resim 8-9-10-11: Büyük Nefes (Tavium)

Galatların bir kolu olan Trokmiler tarafından kurulup, başkent olarak kullanılan Büyüknefes Yozgat-Haydarbeyli yolu üzerindedir. Aslan heykeli sütunlar, sert taşlar üzerine işlenen yüzük taşları, yontulmuş taş üzerinde kuş figürleri, yol kalıntıları,

mezarlıklar, havuzlar, Gündoğdu yakınında bir yer altı şehrinin varlığına hükmettiren geniş meydan ve yollar bu köyün tarihi zenginliğinin büyük işaretleridir.

Çeşka Yeraltı Şehri:

Resim 12-13: Çeşka Yer altı Şehri

Merkez İlçeye 3 km. mesafede ve kuzeydoğusunda yüksekçe bir tepeye kurulmuş yer altı şehrinin üç ayrı girişi vardır. Güney kısmında iki kat halinde halinde üç odalı bir mekan vardır. Bu mekanın batı kısmındaki odanın üstünde bacası vardır. Kuzeydeki odanın tabanında kısmen dolmuş iki ayrı beşik kemerli galeri girişi vardır. Yıkıntılar arasında ve alt eteklerde monokrom perdaleli ve perdalesiz Roma, Bizans Seramik parçaları mevcuttur.

Alişar Höyüğü:

Resim 14: Alişar Höyüğü

Yozgat'ın 45 km. güneydoğusunda, Yozgat-Sarıkaya İlçesi anayolu üzerinde bulunan höyük 520 m. uzunluğunda, 950 m. genişliğinde bir üst görüntü vermektedir. Alışar'ın yerleşimi kalkolitik denilen ve ana toprak üzerinde kurulan bir köy kültürüdür. Yapılan kazılarda küplere, taş ve ağaç sandıklara gömülmüş iskeletler, çanak çömlek, süslü mühürler, iyi işlenmiş taş ve kemikler, insan ve hayvan figürleri bulunmuştur.

Sarıkaya Kaplıcası:

Resim 15-16: Romalılara Ait Kaplıca

Sarıkaya ilçe merkezinde bulunan sıcak su kaynağı iki ayrı noktadan yüzeye çıkmakta olup, 48 derece sıcaklığa ve 28 lt./sn. debiye sahiptir. Bu sıcak sudan, Bizans ve Selçuklu dönemlerinde de kaplıca tedavisi maksadıyla istifade edilmiştir.

Akdağmadeni Kilisesi:

Resim 17: Akdağmadeni Kilisesi

Kesme taştan yapılmış büyük bir kilisedir. Kilise tavanındaki İsa resmi tahrip görmüştür. Kilisenin girişleri yıkılmış durumdadır.

Behramşah Kalesi:

Resim 18: Behramşah Kalesi

Akdağmadeni Muşalikallesi köyünün kuzeyinde bulunan yüksek bir kaledir. Gıyaseddin Keykavus emirlerinden Necmeddin Behram Şahı Candar'a ait olan kale, 13. yy'ın ilk yarısında yapılmıştır. Kalenin birçok kısmı yıkık ve harap, batı ve güney duvarları ayakta. Yüksek kale duvarları, moloz taş üzerine kesme taş kaplıdır. İçte tuğla gibi çaprazlama dizilerle sıralanarak zigzag duvar dolgusunu oluşturmuştur.

Saat Kulesi:

Resim 19-20: Yozgat Saat Kulesi

Saat Kulesi 1908 yılında Şakir Usta tarafından yapılmıştır. Şehrin orta yerinde kurulmuş, kare pirizma şeklinde uzun bir kuledir. Enine silmelerle altı kata bölünen kulenin üst kısmı şerefe gibi bir terasla çevrilidir. En üst kısımda çan şeklinde bir külâh vardır. Saat çanı 250 kg. ağırlığında olup, her yarım ve tam saatte isabetli olarak vurur. Kuleye çıkış kuzeyden, yuvarlak kemerli kapıdan olur. Şerefeli kısmın altında üç kat aşağı doğru her katta küçük yuvarlak kemerli bir pencere bulunur.

Yozgat Lisesi:

Resim 21: Yozgat Lisesi

1895 Yılında II. Abdülhamit döneminde beş yıllık nehari kladi (Rüştiye denilen ortaokullardan sonra yüksek okullara hazırlayıcı okul) olarak açılmıştır. Bina sarı kesme taştan, iki katlı, kırma çatılı, dikdörtgen planlıdır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan yapının güneye bakan kısmının dört köşe odası iki yönde çıkıntı yapar. Yapının güneye bakan kısmının ortası üçgen alınlıklı ve iki sütuna oturan cumba gibi bir taşkınlık vardır. Bu sundurmalı kısmın ortasında yer alan yuvarlak kemerli giriş kapısının sağ üst köşesinde bir kitabe bulunmaktadır. Ancak, kitabe kazındığından okunamamaktadır.

Askerlik Şubesi:

Resim 22: Askerlik Şubesi

Kitabesinden 1895-1896 yıllarında yapıldığı anlaşılan Askerlik şubesi şehrin orta yerinde, sarı kesme taştan yapılmış, kırma çatılı ve iki katlı bir yapıdır. Yapı girişinin orta kısmında üçgen alınlıklı, dört sütuna oturan, üç yönden kemerlerle dışarıya açılan bir çıkma vardır. Kitabe, çıkma orta kemer alınlığında bulunmaktadır. Dış cephe görünüsü ile NeoKlasik üslup özelliklerini gösteren yapının surdurmali kısmından içeri girildiğinde bir salon vardır. Odalar salonun iki yanına sıralanmıştır. İç sofalı plan tipinin genel özelliklerini gösteren binanın üst katını iki taraflı ortada birleşen trabzanlı bir merdivenle çıkılır. Üst katta iki tarafına sıralanmış dörder oda bulunmaktadır. Halen Askerlik Şubesi binası olarak kullanılmaktadır.

Karşlıoğlu Konağı (Arkeoloji Müzesi):

Resim 23-24: Karşlıoğlu Konağı (Arkeoloji Müzesi)

(Arkeoloji Müzesi) 1883 yılında inşa edilen konak, 1925 yılında Vali Konağı olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1936 yılından itibaren bina, konut olarak kullanılmıştır. Dikdörtgene yakın kare planlı ve iki katlı olan binanın taban ve tavanı ahşap olup, kesme taş duvarlar, ahşap karkas taşıyıcı sistem arasına taş dolgu ile örülmüş, bağdadi sıvalıdır. Kapı, yüklük ve tavanlarda yörenin en güzel oyma işçiliği vardır. 1979 yılında Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılan binanın restore edilerek Arkeoloji Müzesi olarak kullanılması düşünülmektedir. Yörede yapılan kazılar sonucu çıkarılan eserlerin bir kısmı sergilenmektedir. Şu an müze olarak kullanılmamaktadır.

Etnoğrafya Müzesi (Nizamoğlu Evi):

Resim 25-26: Etnoğrafya Müzesi

(Nizamoğlu Evi) 1871 yılında yapılan bina, batı-güney ve kuzey yönlerden eski büyük bahçenin kalıntısı olan küçük bir bahçeyle çevrilmiştir. Doğu yüzü sokağa bakmaktadır. İki katının da duvarları ağaç iskeleti aralarına dolgu olarak tuğla örgülü ve sıva kaplıdır. Taban ve duvar ahşaptır. Zemin katındaki mekanlar depo, mutfak ve hizmet odalarıdır. Üst kat kuzey-güney doğrultusunda kareye yakın dikdörtgen biçimli bir sofa, onun iki yanına simetrik yerleştirilen odalardan oluşmaktadır. Yöreye özgü

etnoğrafik eserlerin sergilendiği müzede 990'ını teşhirde olmak üzere 4000 eser bulunmaktadır.

Çapanoğlu Camii:

Resim 27-28-29-30: Çapanoğlu Camii

1779 yılında Mustafa Bey tarafından yaptırılmıştır. Yapı kubbeye örtülü 3 bölmeli son cemaat yeri ile tek kubbeli ana mekandan oluşmaktadır. 1794 yılında Süleyman Bey bunun önüne benzer planda ikinci bir mekan ekletmiştir. Daha sonra en dışa küçük bir giriş revağı eklenmiştir. Arka arkaya dizilmiş bu yapılar yakın zamana

dek Geç Dönem Osmanlı resim sanatının zgn örnekleriyle bezenliydi. Ancak yapılan onarımlarla resimleri çoğu yok olmuş yada değişmiştir. Ana mekanda mahvildekiler dışında büyük ölçüde zgnlyėun yitirmiş, mahvilin ikinci katında yan kubbelerde yeşil, al, mavi ve sarının kullanıldığı çeşitli iek, yaprak ve meyve resimleri yer alır.

Başcavuş Camii:

Resim 31: Başcavuş Camii

1800-1801 yıllarında apanoğlu Süleyman Bey'in Başcavuşu Halil Ağa tarafından yaptırılmıştır. Caminin iç mekanı kare planlıdır. Kıрма atılı, taş ve tuğla karışımı kargir bir yapı olan caminin kuzeybatısına yapışık yuvarlak gövdeli minaresi ile büyük bir avlusu vardır. Batı tarafı hazire olarak kullanılmıştır. Caminin mihrabı tezniyatsız olup mihrabın üzerinde aynı seviyede devam eden ağaçtan oyma stilize dal ve iek motifleri yer alır. Güney cephede ve tavana yakın yerlerde sivri nal kemerli alçı işleri ve renkli camlarla bezeli pencereler mevcuttur. Tavan rneği çok nadir görülen çıkmalı rozet, stilize edilmiş nebatad ve kafes motiflerinden oluşan göbek motifleri, ahşap oymadan ibaret bir süslemeyle bezelidir. Duvarlar gl ve diğer iek motifleriyle süslüdür.

Kayyumzade (Demirci Ali Efendi) Camii:

Resim 32: Kayyumzade (Demirci Ali Efendi) Camii

1804 yılında Cevheri Ali Efendi tarafından yaptırıldığı yazıtından anlaşılmaktadır. Kıırma çatılı son cemaat yeri olan haremin birleştiği kuzeydoğu köşesinde, çokgen minaresi olan, geniş avlu içinde kurulmuş olan yapıya kuzeydeki tek kapıdan girilir. Avlunun doğu iç duvarında iki ağaç direk üzerine oturan ufak bir revaklı kısmı vardır. Bu bölümün güneyine bir medrese yapılmış ve uzun süre bu amaçla kullanılmıştır. Caminin mahvil galerisinde ahşap oyma bitkisel ve geometrik motifler, kemerlerde ise Barok tarzda kalem işleri vardır. Kare biçimli tavan göbeği geometrik motiflerle bezelidir.

Cevheri (Cevahir) Ali Efendi Camii:

Resim 33. Cevheri (Cevahir) Ali Efendi Camii

Yazıtına göre 1788 yılında Çapanoğulları döneminde Cevahir (Cevheri) Ali

Efendi tarafından Hacı Mehmet Ağa adına yaptırılmıştır. Cami kareye yakın dikdörtgen bir plan üzerine kurulmuş, düz ahşap tavanlıdır. Yapıyı çevreleyen sarı kesme taştan yapılmış avlu duvarı vardır. Caminin kuzeydoğusunda yapışık, kare kaide üzerine oturan, armudi iri topuklu, çokgen gövdeli, beyaz kesme taştan yapılmış minaresi, kemerli profillerle genişleyen şerefe ve kurşun kaplamalı külahı ilgi çekicidir. Mahfilin orta kısmı balkon gibi güneye doğru çıkıntı yapar. Revaklı bölümün içinde bir lahit yer alır.

Kubbeli Camii:

Resim 34: Kubbeli Camii

Çayıralan İlçesinde, Çerkez Bey türbesinin yanındadır. Caminin orijinal kitabesi bulunmamasına karşın, son cemaat yerinde hareme giriş kapısı üzerinde 1152 yılında yapıldığı yazılıdır.

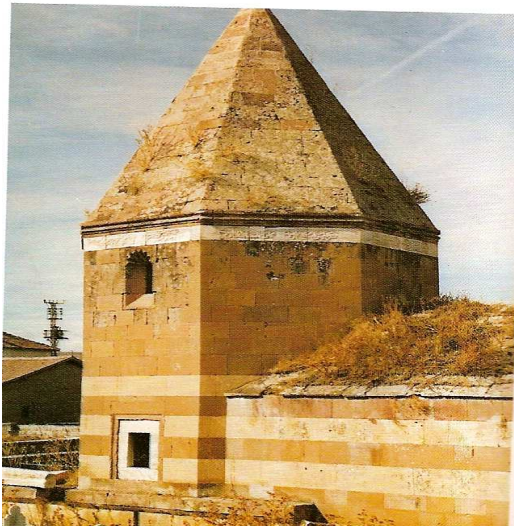
Çerkez Bey Türbesi:

Resim 35: Çerkez Bey Türbesi

Türbe, Çayıralan Kümbetli Camii'nin güneydoğusunda, aynı avlu içerisinde. 1842 yıllarında Bozok'ta tımar sahibi olan Çerkez Bey tarafından yaptırılan türbe, kare kaide üzerine oturan, sekizgen prizmal gövdeli, kuzeye açılan eyvanlı ve kubbelidir.

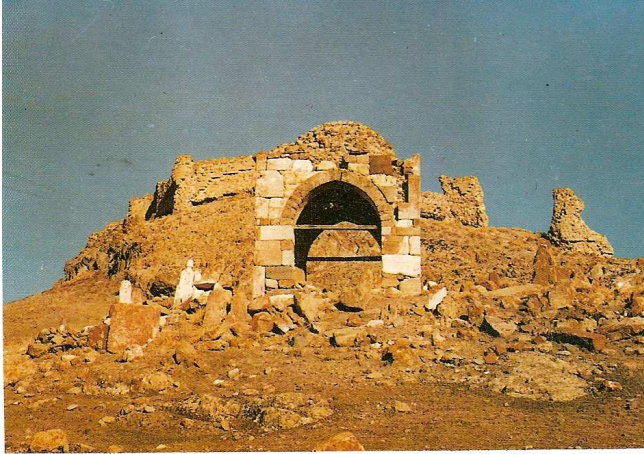
Şah Sultan Hatun Türbesi:

Resim 36: Şah Sultan Hatun Türbesi

Çandır ilçesinde bulunan türbenin, 1500 yılında yapıldığı belirtilmektedir. Anadolu'daki eyvanlı türbelerin önemlilerindedir. Kümbetli altından kriplası olan, düzgün kesme taşlardan örülmüş sekizgen gövdeli ve içten kubbe, dışarıdan pramidal çatıyla örtülü beşik tonozlu derin eyvan bölümünden oluşmuştur. Kubbenin ortasında armut veya damla şeklinde sarkıtılmış kilit taşı bulunmaktadır. Yapının sekiz yüzeyini de dolaşan mermer levhalar üzerine kabartma harflerle Farsça beyitler yazılmıştır. Türbenin içinde Dulkadirli Beyi Alauddevle'nin oğlu Şahruh'un Karısı Şah Sultan'ın sembolik lahdi bulunmaktadır.

Ali Çelebi Türbesi:

Resim 37: Ali Çelebi Türbesi

Akdağmadeni Muşalikalesi köyündedir. 1466-1471 tarihleri arasında yapıldığı sanılmaktadır. Dikdörtgen planlı, beldeken tarzında türbeler grubuna giren türbe, kare planlı "L" ayaklar arasında üç sivri kemere ve duvara pandantifle oturan ufak kubbeli bir yapıdır. Türbe içinde ve dışında birer mezar taşı vardır. Ayrıca türbe içerisinde el yazması kitap sahifelerine ve rölüklere rastlanan kare planlı, beşik tonozlu örtülü esas mezar odası toprak altında kalmıştır.

Mahmut Çelebi Türbesi:

Resim 38: Mahmut Çelebi Türbesi

Akdağmadeni Muşalikallesi köyündeki ikinci türbedir. Türbenin kubbesi yıkıktır. Mahmut Çelebi türbesinin özellikleri Ali Çelebi Türbesi'nden farklı değildir. Yalnız ebatları daha büyüktür. Muşallim'in torunu Ali Çelebi'nin oğlu Mahmut Çelebi'ye ait olan türbenin, 1477 yılında yapıldığı kitabeden anlaşılmaktadır. Yapıda süs olarak devşirme malzemeler kullanılmıştır.

Osmanpaşa Türbesi:

Resim 39: Osmanpaşa Türbesi

Merkeze bağlı Osmanpaşa kasabasında bulunan türbe, camiye bitişik, kubbeli kubik, moloz top yapıdır. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle, içindeki sandukadan 1240'dan sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. Yapı içerisinde dört sanduka bulunmaktadır.

En eski sanduka, Emir Sultan Şeref'ud-din İsmail Bin Muhammed'e aittir. Yapıda süsleme yapılmamıştır.

Karabıyık Köprüsü:

Resim 40: Karabıyık Köprüsü

Yozgat-Şefaati yolunun 38. Km.sinde Konak Suyu üzerinde kurulmuştur. Yavuz Sultan Selim tarafından Mısır seferine giderken (1516) yaptırılmıştır. Ayaklar üzerinde oturan üç sivri kemerli, iki alçak mahmuzlu,60 cm. yüksekliğinde korkuluk duvarı ile uçlarda ve ortada baba taşları olan, beyaz kesme taştan yapılmış bir köprüdür. 54 m. boyunda 4.5 m. eninde olan köprü'nün ortasına doğru bir harpuşluk fark edilir. Köprü günümüzde iyi bir durumdadır.

Ek-2: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YEREL TARİH ANKETİ

18.04.2008 / 23.05.2008

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YEREL TARİH ANKETİ

Değerli meslektaşım

Bu anket, Yozgat ili ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularını uygulamaları, uygulamalarda karşılaşılan güçlükleri tespit etmek ve çözüm önerileri getirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmada elde edilecek bulgularının geçerliliği sizin anketi cevaplamadaki içtenliğinize bağlıdır. Vereceğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacaktır.

Araştırmaya yapacağınız katkılar için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarız.

Yrd.Doç.Dr. İsa TAK
Sosyal Bilgiler Öğretmeni Numan GÖÇ
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Açıklama: Sizin için uygun olan seçeneği yuvarlak içine alınız.

Bölüm I.

1. Cinsiyetiniz (a) Erkek (b) Bayan
2. Yaşınız? (a) 21-30 (b) 31-40 (c) 41-50 (d) 51-60 (e) 61 ve üzeri
3. Mezun olduğunuz Üniversite?.....
4. Mezun olduğunuz fakülte/bölüm? .....
5. Eğitim durumunuz? a) Ön lisans b) Eğitim Enstitüsü c) Lisans d) Yüksek lisans
6. Kaç yıldır öğretmenlik yapmaktasınız? .....

Aşağıdaki ifadeleri size en doğru geldiği şekilde işaretleyiniz.

Her Zaman ⑤	Çoğunlukla ④	Kararsızım ③	Kısmen ②	Hiç ①
----------------	-----------------	-----------------	-------------	----------

7. Kendimi mesleki açıdan yeterli buluyorum. ⑤ ④ ③ ② ①
8. Eğitimi ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip edebiliyorum. ⑤ ④ ③ ② ①

Bölüm II.

9. Çalıştığım ilin veya ilçenin yerel tarih bilgisi hakkında kendimi yeterli buluyorum. ⑤ ④ ③ ② ①
10. İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. sınıf yeni müfredat programı (eğitimi-öğretimi) eğitimde yakından uzağa ilkesi ışığında yerel tarih öğretimi açısından yeterlidir. ⑤ ④ ③ ② ①
11. İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. sınıf yeni müfredat programı (eğitimi-öğretimi) eğitimde yakından uzağa ilkesi ışığında yerel tarih öğretimi açısından yeterlidir. ⑤ ④ ③ ② ①
12. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bölgelere veya illere göre yerel tarihe önem verilmesi ders kitaplarını sıkıcılıktan ve ilgisizlikten kurtarır. ⑤ ④ ③ ② ①
13. Öğrencilerin yerel tarihlerini öğrenmeleri konusunda yerel tarih müzelerinin iller ve ilçeler bazında her yerde oluşması gerekir. ⑤ ④ ③ ② ①

Lütfen Sayfa 2'ye geçiniz =>

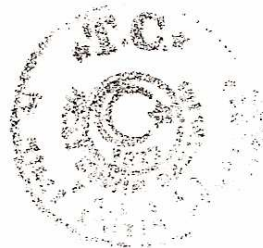
Her Zaman ⑤	Çoğunlukla ④	Kararsızım ③	Kısmen ②	Hiç ①
----------------	-----------------	-----------------	-------------	----------

14. Yerel tarih öğretimi “yerel örneklerden yola çıkarak genel yapıyı anlamlandırmak” anlamına gelmektedir. ⑤ ④ ③ ② ①
15. “ Tarihin daha iyi anlaşılması için, genel yerine veya genelinde içinde yerelin ön plana çıkarılması” gerekir. ⑤ ④ ③ ② ①
16. Sosyal Bilgiler derslerinde tarihin somutluğunu kavramada ve geçmişle bugün arasında somut bağlantı kurulmasında yerel tarihin rolü vardır. ⑤ ④ ③ ② ①
17. Yerel tarih öğretiminde öğrenciler, “ kendi bölgelerini dışarıdan seyrettikleri bir filmde çok içinde aktörü oldukları ve bu yerel tarihin devamını sağladıkları” bireylerdir. ⑤ ④ ③ ② ①
18. Sosyal Bilgiler derslerinin işlenişinde yerel tarih konularına başvururum. ⑤ ④ ③ ② ①

18. soruya cevabınız ① (Hiç) ise diğer soruları boş bırakınız

19. Sosyal bilgiler ders müfredatı verilirken ders saatlerinde yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırırım. ⑤ ④ ③ ② ①
- 20 Ders saatlerinde, yerel tarih öğretimine ayrı bir zaman ayırmayı programın yoğunluğu etkiliyor. ⑤ ④ ③ ② ①
- 21 Sınıftaki öğrenci sayılarının yerel tarih öğretiminde olumsuz etkisi vardır. ⑤ ④ ③ ② ①
- 22 Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularına değinebilmek için görev yaptığım çevrenin yerel tarihi, gelenek ve görenekleri hakkında araştırma yapıyorum. ⑤ ④ ③ ② ①
- 23 Görev yaptığım bölgenin yerel tarihi ile ilgili görsel materyallere (fotoğraf, video, harita, mektup...) ulaşım öğrencilerimize aktarabiliyorum. ⑤ ④ ③ ② ①
- 24 Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretimi için arkeolojik bölge veya yerel tarihi mekanlara gezi düzenliyorum. ⑤ ④ ③ ② ①
- 25 Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynağa bağlı sorunlarım var (arşivlerin durumu, kaynakların yönlendirici etkisi, kalıtsal materyaller sorunu). ⑤ ④ ③ ② ①
- 26 Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminde kaynak bilgisine bağlı sorunlarım var (kaynakların dili ve sosyal bilgilere yardımı, kaynak eleştirisi ve analizi, kaynak gruplarını tanımak ve ulaşmak). ⑤ ④ ③ ② ①
- 27 Sosyal Bilgiler derslerinde görev yaptığım çevrenin gelenek ve göreneklerinin (çevrenin yaşayan tarihi) yaşlılardan öğrenilmesi ve ilgili konularla bağlantı kurulmasına dikkat ederim. ⑤ ④ ③ ② ①
- 28 Sosyal Bilgiler derslerinde “aile tarihi”, “ ikamet edilen mahalle tarihi”, “ikamet edilen yerlerdeki dernek ve vakıf gibi kuruluşların tarihi” gibi proje ve performans ödevleri veririm. ⑤ ④ ③ ② ①

Anketi bitirmiş bulunuyorsunuz. Teşekkürler. ©

Ek-3: ARAŞTIRMA İZİNİ

YOZGAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.66.00.19-600.02/

Konu : Araştırma İzni

005072 *03.04.2008

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının 05.03.2007 tarihli ve B.08.EGD.0.33.05.00.-320/1143 sayılı yönergesi.
b) Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü'nün 20/03/2008 tarih ve 1533 sayılı yazısı.

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programında öğrenim gören Numan GÖÇ' ün İlimiz İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı tüm İlköğretim okulunda "Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulaması, Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri (Yozgat Örneği" konulu tez anket uygulama isteği ile işlemleri ekte sunulmuştur.

Adı geçen kişinin ilimiz Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı tüm İlköğretim Okullarında anket uygulama isteği komisyonumuz tarafından ilgi (a) yönerge kapsamında incelenmiş ve uygulanması uygun görülmüştür.

Makamınıza da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Danyal KOCABEYOĞLU
İl Millî Eğitim Müdürü V.

OLUR

02.../04/2008

Atilla Selami ABBAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

- 1-Yüksek Lisans Tez Önerisi Formu (7 sayfa)
- 2-Anket Formu ve Takvimi (3 sayfa)
- 3-Anketin Uygulanacağı Kurum Listesi (4 sayfa)

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 1981’de Akdağmadeni’nde dünyaya geldi. İlköğretimi Akdağmadeni, orta öğretimi Yozgat’ta tamamladı. 2000 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2004 yılında mezun oldu. 2005 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Yüksek Lisans öğrenimine başladı ve 2006 yılında Yozgat’ın Kadışehri ilçesinde Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak göreve başladı. Araştırmacı, Yozgat ili Akdağmadeni ilçesinde Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görevini sürdürmektedir.